

Netwerken | Jaarverslag 2009

Netwerken

Schakelaar

Verbinding tussen elementen
Verbinding met onze relaties

Resultaten

Stroom

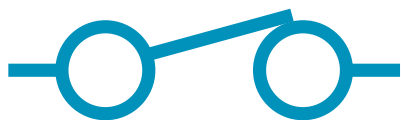
Spanning en energieverplaatsing
Omgezet in resultaten van 2009

Cijfers

Aarde

Als basis van het hoogspanningsnet
Vertaald in de cijfers van TenneT

Netwerken

Inleiding	2
Netkaart	3
Profiel	4
Netwerken met TenneT	14
Interviews Mel Kroon en Martin Fuchs	23
Interviews Ben Voorhorst en Jos de Groot	43
Interviews Rene Kerkmeester en Øystein Løseth	55
Interviews Lex Hartman en Aad Veenman	81
Netwerken van TenneT	85

Resultaten

Kerncijfers	6
Jaaroverzicht 2009	8
Bericht van de directie	19
Corporate Governance	27
Bericht van de raad van commissarissen	35
Financiële gang van zaken	47
Innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen	52
Safety, crisismanagement en security	59
Personeel en organisatie	63
Organisatie	66

Cijfers

Financieel overzicht TenneT Holding B.V.	91
--	----

Inleiding

Netwerken

Het jaar 2009 was voor TenneT een heel bijzonder en uniek jaar. Het stond in het teken van netwerken en het sluiten van allianties. We zochten samenwerking in het Europese energiespeelveld met als belangrijk markerpunt de vorming van het eerste grensoverschrijdende transportnet in Noordwest-Europa. De bundeling van krachten van TenneT en transpower is een verdere stap in de vorming van één Europese energiemarkt. De aankoop van transpower verschaft TenneT toegang tot een breder en complementair netwerk. Samen zijn de ondernemingen verbonden met zeven andere Europese landen.

Het thema Netwerken komt tot uitdrukking in dit jaarverslag door zowel de vormgeving, de fotografie als in de interviews. In de vormgeving wordt gebruikgemaakt van de symbolen schakelaar, stroom en aarde die het thema ondersteunen. Bij de fotografie zijn zowel fysieke als relationele netwerken van lokaal tot internationaal niveau in kaart gebracht. Vanzelfsprekend is en blijft TenneT – ook in dit jaarverslag – in gesprek met nationale en internationale gesprekspartners met als doel: een betrouwbare elektriciteitsvoorziening, 24 uur per dag.

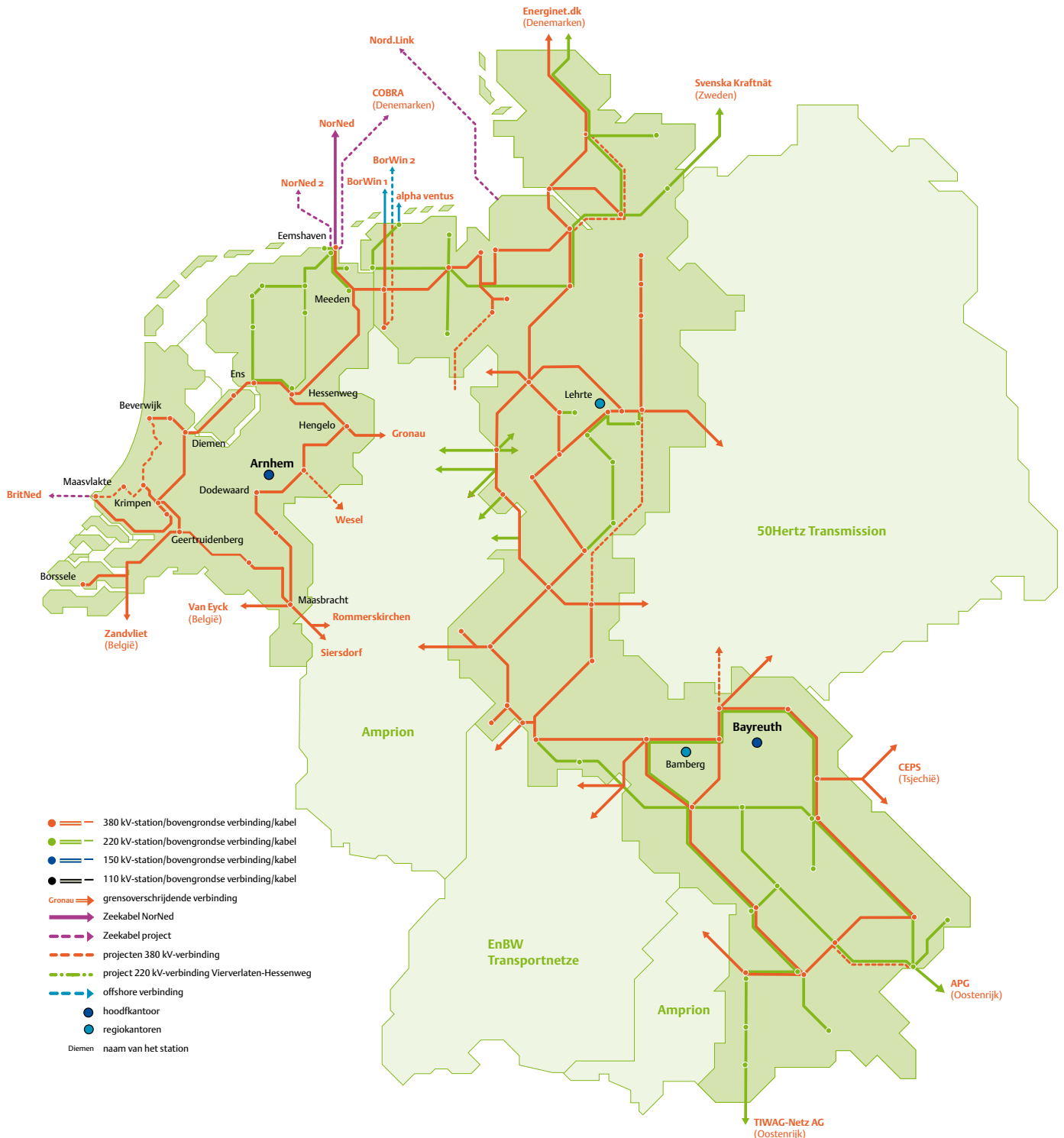
Op <http://www.jaarverslag.tennet.org> is een uitgebreide digitale versie van het jaarverslag te vinden. Via deze site kan op onderwerpen worden gezocht, een eigen verslag worden samengesteld en aanverwante links en artikelen worden gevonden.

Daarnaast is op deze site het uitgebreide MVO-verslag te vinden, dat dit jaar voor het eerst verschijnt.

Netkaart

3

‘Integratie van de stroommarkten is de beste weg naar een sterke Europese markt’

‘Het is onze ambitie om het transportnet vanaf 110 kV verder te ontwikkelen en de kwaliteit ervan te bewaken’

Profiel

Onze missie

In de geliberaliseerde energiemarkt is TenneT een belangrijke marktfacilitator. Met een kwalitatief hoogwaardig transportnet en toegesneden dienstverlening biedt en ontwikkelt TenneT een breed aanbod van transport- en systeemdiensten en levert TenneT diensten die de marktwerking en de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening stimuleren. De relatie met onze (toekomstige) klanten speelt hierbij een belangrijke rol. Wij leveren een optimale bijdrage aan het functioneren van de elektriciteitsmarkt in Nederland door zowel nationaal als internationaal te investeren in de totstandbrenging van een Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. Verder spant TenneT zich in voor de transitie naar een duurzame samenleving.

TenneT streeft ernaar, vanuit haar kernwaarden kwaliteit en integriteit, haar stakeholders het volgende te bieden:

De samenleving

- een betrouwbaar net dat zich kenmerkt door zeer hoge leveringszekerheid;
- hoogwaardige en efficiënte transport- en systeemdiensten tegen een redelijke vergoeding;
- een toonaangevende bijdrage aan het realiseren van één energiemarkt in Noordwest-Europa;
- diensten die de milieukwaliteit van de energievoorziening bevorderen;
- diensten voor andere infrastructuren waarmee synergie kan worden gerealiseerd.

De klant

- een pakket aan diensten met een uitstekende prijs-kwaliteitverhouding;
- een non-discriminatoire toegang van alle partijen tot onze 110 kV-, 150 kV-, 220 kV- en 380 kV-transportnetten.

De aandeelhouder

- een adequaat rendement op het geïnvesteerde vermogen dat in overeenstemming is met het risicoprofiel van de onderneming.

De medewerker

- een aantrekkelijke werkomgeving;
- een concurrerend en passend arbeidsvoorwaardenpakket;
- een persoonlijk groeiperspectief;
- actieve participatie in de maatschappelijke sector met continu uitdagingen door alle ontwikkelingen.

Aard van de bedrijfsactiviteiten

TenneT verzorgt transport- en systeemdiensten, de aanleg, exploitatie en beheer van transportnetten, het permanent bewaken en herstellen van de balans tussen vraag en aanbod en faciliteert de marktwerking op het gebied van elektriciteit en milieu en verhuurt telecommunicatie-infrastructuur.

Met ingang van 1 januari 2008 heeft TenneT het beheer gekregen over alle netten van 110 kV en hoger, met uitzondering van die netten waarop cross-border leases rusten. Met ingang van februari 2010 heeft TenneT met terugwerkende kracht tot 1 januari 2010 de netten van het Duitse transpower in eigendom. De combinatie tussen TenneT en transpower biedt diverse voordelen waaronder prijsegalisatie in de groothandelsmarkten, verbeterde netbalancing,

meer inzicht in grensoverschrijdende netsituaties en een duurzame ontwikkeling in beide landen.

TenneT TSO exploiteert de Nederlandse netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit, alsmede de landgrensoverschrijdende netten op een spanningsniveau van 110 kV of hoger. Verder faciliteert TenneT TSO de markt door het handhaven van de energiebalans en het waarmerken van milieuvriendelijk geproduceerde elektriciteit.

De kaders waarbinnen TenneT TSO haar activiteiten uitvoert zijn vastgelegd in wet- en regelgeving van het ministerie van Economische Zaken en de Energiekamer. Dit betreft met name de Nederlandse Elektriciteitswet 1998 en de nadere uitwerking daarvan in de Technische codes (Meet-, Systeem-, Informatie- en Netcode) en de Tarievencode van de Energiekamer.

TenneT TSO faciliteert daarnaast de markt op het gebied van energie en milieu, voert de veiling van grensoverschrijdende transportcapaciteit uit en bouwt en beheert interconnectoren. Daarnaast is TenneT aandeelhouder in een aantal energiebeurzen. Een energiebeurs is een marktplaats waar aanbod van en vraag naar energie bij elkaar komt. Energiebeurzen dragen zorg voor de financiële afwikkeling van de anoniem tot stand gekomen transacties. Tot slot beheert TenneT een deel van de infrastructuur voor het uitzenden en ontvangen van omroep-signalen. Het volledige geplaatste aandelenkapitaal in TenneT Holding B.V. wordt gehouden door de Staat der Nederlanden.

De gereguleerde activiteiten van TenneT zijn gepositioneerd onder TenneT TSO B.V. en de niet-gereguleerde activiteiten rechtstreeks onder TenneT Holding B.V. TenneT is gevestigd in Arnhem.

Visie en ambitie

TenneT wil zich verder ontwikkelen in de Nederlandse en Noordwest-Europese markt en daarmee haar positie in deze markt verder versterken. Dit past ook in de strategie 'Versterken en Bouwen' die TenneT heeft gekozen tegen de achtergrond van de internationale marktcontext. TenneT wil als TSO (Transmission System Operator) een actieve rol spelen in de versterking van de Europese elektriciteitsmarkt en doet dat vanuit een internationale visie waarin zij initiatief toont en concrete stappen zet met collega-TSO's, regulators, overheden en klanten. Integratie van de stroommarkten van de verschillende landen is de beste weg naar een sterke Europese markt die wordt gekenmerkt door transparantie, voldoende liquiditeit en goede prijsvorming. Het einddoel is één marktgebied in Noordwest-Europa waarin de TSO's congesties oplossen en er geen transportbeperkingen zijn voor marktpartijen. Deze marktzone kent een gezamenlijke systematiek voor balanshandhaving; dat betekent uniformiteit voor marktspelers om hun risico's te kunnen afdekken.

Onze zichtbaarheid

Het is onze ambitie om ons internationale transportnet verder te ontwikkelen en de hoge kwaliteit ervan te handhaven. Het transportnet is immers de ruggengraat van de Nederlandse elektriciteitsvoorziening. Ondertussen investeren we volop in bestaande en nieuwe netten. Zowel binnen als buiten de landsgrenzen werken we aan een groot aantal nieuwe verbindingen. Binnen Nederland komen er nieuwe hoogspanningsverbindingen door het noorden van Nederland, in Zeeland en in de Randstad. Deze verbindingen moeten bijdragen aan de verdere versterking van de elektriciteitsinfrastructuur. Naast onderzeese kabelprojecten naar Groot-Brittannië en Denemarken is TenneT ook bezig om een vierde bovengrondse verbinding aan te leggen tussen Nederland en Duitsland. TenneT streeft naar een hoge kwaliteit van haar diensten en producten voor haar klanten.

**'Het transportnet
is de ruggengraat
van de Nederlandse
elektriciteits-
voorziening'**

Kerncijfers

Financiële gegevens (in miljoenen euro's)

Omzet	
Bedrijfsresultaat (EBIT)	
Nettowinst na aandeel derden	
Materiële vaste activa	
Eigen vermogen	
Balanstotaal	
Gemiddeld aantal medewerkers (in fte)	

Verhoudingsgetallen ²⁾

Solvabiliteit	
Rentabiliteit gemiddeld eigen vermogen	
Rentedekking	
Leningen / EBITDA	
FFO / average debt	

Technische gegevens

Circuitlengte +/- 450 kVdc (in km)	
Circuitlengte 380 kV (in km)	
Circuitlengte 220 kV (in km)	
Circuitlengte 150 kV (in km)	
Circuitlengte 110 kV (in km)	
Circuitlengte nieuw in beheer 150 kV (in km)	
Circuitlengte nieuw in beheer 110 kV (in km)	
Stations 380 kV (aantal)	
Stations 220 kV (aantal)	
Stations 150 kV (aantal)	
Stations 110 kV (aantal)	
Stations nieuw in beheer 150 kV (aantal)	
Stations nieuw in beheer 110 kV (aantal)	
Import (in GWh)	
Export (in GWh)	
Storingen 380/220 kV ⁷⁾	
Onderbrekingen 380/220 kV	
Niet geleverde energie (MWh) 380/220 kV ¹⁵⁾	
Storingen 110/150 kV ⁷⁾	
Onderbrekingen 110/150 kV	
Niet geleverde energie (MWh) 110/150 kV ¹⁵⁾	

	2009 IFRS	2008 IFRS	2007 IFRS	2006 IFRS	2005 ¹⁾ IFRS
	546,6	460,3	398,8	401,3	417,9
	137,4	80,9	70,4	75,2	67,5
	72,1	50,7	53,1	46,7	96,4
	2.417,70	1.470,00	1.263,00	1.148,40	1.111,50
	727,3	665,4	645,6	619,4	609
	3.570,40	2.886,40	2.913,00	2.839,00	2.971,10
	933	626	515	490	483
	30,10 %	46,10 %	45,90 %	50,20 %	51,60 %
	10,50 %	8,00 %	8,70 %	7,90 %	16,50 %
	3,9	5,5	4,2	5,8	4,3
	5,6	3	4	2,8	2,4
	19,3 %	23,5 %	25,1 %	32,0 %	50,6 %
	290	290 ³⁾			
	2.033	2.032 ⁶⁾	2.031 ⁴⁾	2.052	2.003
	653	653	653 ⁴⁾	683	683
	3.655 ¹²⁾	532	532 ⁴⁾	551	551
	1.944 ¹²⁾				
	434 ¹²⁾	3.229 ⁵⁾			
		1.955 ⁵⁾			
	22	21 ⁶⁾	20	20	18
	12	12	12	12	12
	135 ^{12) 13)}	19	19	19	19
	98 ^{12) 14)}				
	12 ¹²⁾	115 ⁵⁾			
		79 ⁵⁾			
	15.455	24.967	23.139	27.346	23.691
	10.563	9.116	5.565	5.887	5.398
	7	13	11	17	39 ⁸⁾
	0	1 ⁹⁾	0	2 ¹⁰⁾	0
	0	357	0	194	0
	54	27 ¹¹⁾	6	24	20
	16	6 ¹¹⁾	1	2	1
	1.043	88 ¹¹⁾	1	792	151

- 1) Het winstcijfer is aanmerkelijk beïnvloed door de verwerking van de voorlopige en definitieve afspraken met de belastingdienst inzake de fiscale openingsbalans.
- 2) Balanstotaal minus de niet-vrij ter beschikking staande middelen, debiteuren/crediteuren beursttransacties en de vooruit ontvangen investeringsbijdragen.
- 3) Betreft de HVDC-verbinding van Eemshaven naar Noorwegen met een totale lengte van 580 km; 290 km van TenneT en 290 km van Noorse TSO Stattnet.
- 4) Het verschil in circuitlengten ten opzichte van het jaarverslag van voorgaande jaren is het gevolg van een nauwkeuriger meetmethode.
- 5) Betreft netten in beheer bij TenneT ten gevolge van de Wet Onafhankelijk Netbeheer waarbij TenneT verantwoordelijk is geworden voor het beheer van de hoogspanningsnetten met een spanning van 110 kV en hoger. Deze gegevens zijn exclusief de klantstations, de netten van Stedin en de crossborderlease-netten van Liander.
- 6) Inclusief het nieuwe convertorstation EDC380 en bijbehorende 1 km 380 kV-verbinding EDC-EEM380.
- 7) Deze leidden niet altijd tot een onderbreking in de elektriciteitsvoorziening. Dit geldt ook voor interconnector.
- 8) Op één dag 20 storingen in verband met 'lijndansen'.
- 9) Ten gevolge van falen van een eindsluiting op de Maasvlakte.
- 10) Het falen van een overspanningsafleider in het sterpunt (150 kV) van een 380/150 kV-koppeltransformator in het 380 kV-station Eindhoven (storing) heeft ertoe geleid dat bij een blikseminslag in Zeeland de 150 kV-stations Woensdrecht en Bergen op Zoom automatisch werden afgeschakeld (niet geleverde energie 189 MWh).
- 11) De toename in het absolute aantal storingen en onderbrekingen is te verklaren door de toegenomen circuitlengte en het toegenomen aantal stations dat wordt beheerd door TenneT.
- 12) Vanaf 2008 voert TenneT het beheer over de 110 en 150 kV-netten van de voormalige netbeheerders Enexis, Liander en DNWB, m.u.v. de cross-border lease-gebieden. Vanaf 2009 zijn de 110 en 150 kV netten ook in eigendom van TenneT en is het CBL-gebied Alliander Randmeren in beheer gekomen. De afwijking op circuitlengte in de 110 en 150 kV-netten is het gevolg van een hogere datakwaliteit.
- 13) 150 kV-station Beverwijk toegevoegd
- 14) 110 kV-station Winsum Ranum en 18 klantstations, waarvan de 110 kV-installatie bij TenneT in beheer is, toegevoegd.
- 15) Bevat alle niet geleverde energie behorende bij de opgetreden onderbrekingen van de transportdienst naar een aansluiting. Ongeacht de redundantie van de aansluiting en ongeacht of de aangeslotene producent (opwek) of afnemer (belasting) is.

Jaaroverzicht 2009

JANUARI

LBC Ede operationeel

Het Landelijk Besturingscentrum (LBC) in Ede is op 14 januari om 15.00 uur operationeel geworden en neemt die dag de besturing over van een gedeelte van het regionale net in het westen van Nederland. Later dit jaar worden ook andere netdelen fasegewijs overgenomen. TenneT is verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering van de 150 kV- en 110 kV-netten die voorheen onder de regionale netbeheerders vielen. Het LBC in Arnhem blijft verantwoordelijk voor de 220 kV- en 380 kV-netten.

Eerste congestie

Het Westland is de eerste regio in Nederland waar de schaarste aan transportcapaciteit op het net met een tijdelijke oplossing – congestie-management – wordt aangepakt. De eerste congestie is op 15 januari afgeroepen. Tussen 16.00 en 18.00 uur is er zo veel aanbod van elektriciteit dat het systeem van congestiemanagement in werking wordt gesteld. Hiermee wordt de transportcapaciteit opnieuw verdeeld als een soort toeritdosering bij snelwegen. Voordeel van dit systeem is dat tuinders toch nieuwe warmtekrachtkoppelinginstallaties op het net kunnen aansluiten, zonder dat de leveringszekerheid in gevaar komt. Intussen wordt hard gewerkt aan netuitbreidingen.

Informatieavonden Randstad 380 kV

De komende jaren werken het ministerie van Economische Zaken en TenneT aan de aanleg van een nieuwe 380 kV-verbinding in de Randstad. De nieuwe verbinding stelt de voorziening van elektriciteit in de Randstad veilig. In januari zijn de eerste vier informatieavonden van start gegaan.

FEBRUARI

Voorlichtingsdag BritNed

Het Britse bedrijf National Grid en TenneT zijn al enige tijd bezig met de ontwikkeling van de BritNed-verbinding, een onderzeese elektriciteitskabel tussen Groot-Brittannië en Nederland. Een deel van de bouwwerkzaamheden van BritNed vindt plaats aan de rand van het dorpje Grain, het aanlandingspunt aan Britse zijde. Om de gemeenteraadsleden en de inwoners te informeren over de geplande werkzaamheden en het effect op hun woonomgeving werd een inloopdag georganiseerd. Iedere bewoner kreeg inzicht in de gevolgen voor zijn individuele situatie. Deze inloopdag is één van de vele activiteiten die BritNed onderneemt om de goede relatie met de burgers van Grain maar ook met andere stakeholders in zowel Nederland als Engeland te onderhouden. Zo ook met een nabijgelegen lagere school in Grain.

MAART

Doetinchem – Wesel

In Duitsland start Amprion GmbH (voorheen RWE Transportnetz Strom GmbH) de procedurefase voor de aanleg van een nieuwe verbinding tussen Doetinchem en Wesel. De 380 kV-buitenland-verbinding is het resultaat van een haalbaarheidsstudie van Amprion en TenneT en zal de transportcapaciteit tussen de beide hoogspanningsnetten aanzienlijk verhogen. Dit draagt wezenlijk bij aan een sterkere integratie van de regionale markten en vergroot tegelijkertijd de leveringszekerheid in beide landen. Beide netbeheerders investeren tientallen miljoenen euro's in de 60 kilometer lange verbinding.

Noord-West 380 kV

Productielocaties aan zee zijn erg in trek, zo ook bij Eemshaven in Groningen. Daarnaast neemt de opwekking van decentrale energie toe. Dit levert een gebrek aan transportcapaciteit op in het noorden. Om dat op te lossen, werkt TenneT samen met het ministerie van Economische Zaken aan een nieuwe 380 kV-verbinding. Van Eemshaven via Ens naar Diemen: van Noord naar West dus. In het voorjaar van 2009 ging het project voor de buitenwereld echt van start met een bijeenkomst voor de betrokken overheden in Zwolle. De komende jaren zal het tracé van de verbinding stukje bij beetje duidelijk worden. Naar verwachting is de ongeveer 220 km lange verbinding eind 2016 klaar.

APRIL

Start bouw station Bleiswijk

Minister van der Hoeven geeft op maandag 6 april het officiële startsein voor de bouw van het nieuwe schakelstation in Bleiswijk. Dit station moet de Noord- en Zuidring van de nieuwe hoogspanningsverbinding Randstad 380 kV met elkaar verbinden en voldoende transportcapaciteit voor de komende jaren zeker stellen.

Brand NorNed-kabel

Zaterdagochtend 11 april is een storing opgetreden aan de NorNed-kabel tussen Nederland en Noorwegen. Iets voor 10.00 uur werd brand geconstateerd in een eindsluiting van de kabel in Eemshaven. De brand was aan het begin van de middag geblust maar de schoonmaakwerkzaamheden en reparatie duurden tot 18 mei. De leveringszekerheid in Nederland is gewaarborgd: het geplande vermogen uit Noorwegen wordt gecompenseerd door andere productiecentrales.

TenneT koopt hoogspanningsnet Enexis

Op 15 april heeft TenneT het regionale net van Enexis overgenomen, dat bestaat uit circa 3.000 kilometer aan hoogspanningsverbindingen en 123 transformatorstations in de noordelijke (Groningen, Drenthe, Overijssel en Flevoland) en zuidelijke provincies (Brabant en Limburg). Deze overname voor ongeveer 350 miljoen euro betekent voor TenneT een verdubbeling van het aantal kilometers verbindingen (was ruim 3.200) en stations (was 49) en omvat tevens de bijbehorende telecomactiviteiten. De koop van deze netten is voor TenneT een belangrijke stap op weg naar één sterk landelijk hoogspanningsnet.

Ondertekening COBRA

Maandag 20 april hebben TenneT en de Deense partner Energinet.dk een samenwerkingsovereenkomst getekend voor het COBRA cable-project. De kabel betreft een nieuwe gelijkstroomverbinding tussen Denemarken en Nederland. Het doel van COBRA is om de integratie van meer duurzame energie in de Nederlandse en Deense elektriciteitsvoorziening mogelijk te maken en om de leveringszekerheid te verbeteren. Het is de bedoeling dat de kabel rond 2016/2017 in gebruik wordt genomen.

MEI

90 miljoen megawattuur aan certificaten

CertiQ heeft al voor meer dan 90 miljoen megawattuur aan certificaten voor duurzame en WKK-elektriciteit uitgegeven. Deze hoeveelheid is geproduceerd tussen juli 2001 en mei 2009. Het betreft zowel in Nederland geproduceerde als geïmporteerde duurzame elektriciteit, alsmede in Nederland geproduceerde WKK-elektriciteit.

Beschermen oeverwaluwl

In Simonshaven werkt TenneT in mei aan de bouw van een nieuwe onderstation. Gedurende de bouw is veel zand gebruikt voor de ophoging van het terrein. Toen de werkzaamheden bijna klaar waren, bleek het overtollige zand druk bevolkt te zijn door broedende oeverwaluwl. In overleg met lokale vogelliefhebbers is daarom besloten dit zand pas af te voeren nadat de jonge waluwl zijn uitgevlogen.

Eerste concordemast in bedrijf

Vrijdag 29 mei is de eerste concordemast van Nederland in bedrijf gegaan met twee circuits van 150 kV in Wateringen. Buiten het monteren van de mast is ook een deel van het circuit ondergronds gebracht en aangesloten in het bestaande netwerk.

JUNI

Overname hoogspanningsnet Delta

TenneT en Delta hebben overeenstemming bereikt over de overname van het hoogspanningsnet van 150 kV en 380 kV door TenneT. TenneT koopt het net van Delta en de daarbij behorende telecomactiviteiten voor ongeveer 52 miljoen euro. TenneT wordt met terugwerkende kracht vanaf 1 januari 2008 eigenaar van dit net, dat bestaat uit ruim 200 kilometer hoogspanningsverbinding en 11 transformatorstations. De koop van het Delta-net past in de strategie om één sterk landelijk hoogspanningsnet te creëren. Een landelijk hoogspanningsnet onder één dak verbetert de mogelijkheid centraal de bestuurbaarheid van het net te coördineren.

TenneT investeert 10 miljoen in landschap en natuur

TenneT trekt tien miljoen euro uit voor compenserende maatregelen voor de versterking van natuur en landschap in de directe omgeving van de te handhaven hoogspanningslijn Hoogeveen-Zwolle. Het ministerie van Economische Zaken, TenneT en de provincie kwamen eind 2007 een regeling overeen als compensatie voor het instandhouden van de hoogspanningsleidingen tussen Zwolle en Hoogeveen. TenneT betaalt in totaal tien miljoen euro aan de provincies Overijssel en Drenthe, vier miljoen hiervan is beschikbaar voor de verbetering van natuur, landschap en cultuurhistorie in Overijssel, met name in en rond het Reestdal. Drenthe kan rekenen op een bijdrage van zes miljoen euro.

Koop hoogspanningsnet Liander

Met de overname van de netten vanaf 110 kV van Liander (voorheen Continuon Netbeheer) heeft TenneT het vierde regionale transportnet gekocht, na de recente koop van die van Enexis en Delta. Voor ongeveer 372 miljoen euro heeft TenneT circa 1.800 kilometer aan verbindingen, ongeveer 70 hoogspanningsinstallaties in de provincies Friesland, Gelderland en Noord- en Zuid-Holland, en de daarbij horende telecomactiviteiten in eigendom verkregen.

JULI

‘Vogelflappen’

In opdracht van TenneT worden als test Bird Flight Diverter (ook wel vogelflappen genoemd) over een lengte van één kilometer opgehangen in een bestaande 150 kV-verbinding bij Hazerswoude-Dorp. Doel is om te voorkomen dat vogels tegen de lijnen aanvliegen. Het aantal vogelslachtoffers wordt hierdoor sterk verminderd. Het aanbrengen van de Bird Flight Diverter vindt plaats met behulp van een helikopter en is uitgevoerd door Ampriom GmbH (voorheen RWE Transportnetz Strom GmbH).

Plan voor koelwater in werking

Op 1 juli is het signaleringssysteem voor koelwater in werking getreden. De watertemperatuur in de Rijn bij Lobith is warmer dan 23 graden Celsius en daarom is het systeem formeel in werking getreden in fase 0. Dit betekent concreet dat de energiemarkt door TenneT wordt geïnformeerd over de ontstane situatie. TenneT bewaakt de omvang van het beschikbare reservevermogen, die op dat moment nog ruim voldoende is. Komt het water bij Lobith onder de 23 graden, dan vervalt fase 0.

Loodzwaar transport Westland geslaagd

Het transport van de drie transformatoren voor het nieuwe 380 kV-station Westerlee is goed verlopen. Van vrijdag 10 juli tot en met zondag 12 juli vond dit bijzondere transport plaats vanaf Hoek van Holland door het Westland naar station Westerlee. Deze twee miljoen euro kostende operatie, uitgevoerd door Mammoet transport, verliep volgens planning onder grote publieke belangstelling. Naar schatting hebben meer dan tienduizend mensen een deel van het transport bekeken.

AUGUSTUS

BritNed gestart met leggen zeekabel

In augustus werd vanuit de kabelfabriek in het Zweedse Karlskrona het eerste kabeldeel op een speciaal kabellegschip geladen, om vervolgens koers te zetten naar Nederland. Begin september was het zover. Onder grote belangstelling van de media werd gestart met de aanlanding van de eerste 29 kilometer BritNed-kabel op het Slufterstrand op de Maasvlakte. Hier werd met een speciaal kabellegschip, ondersteund door diverse vaartuigen en met de inzet van duikers de kabel met een gemiddelde snelheid van vier meter per minuut aan land getrokken.

SEPTEMBER

TenneT hoofdsponsor Bridge to Bridge

Zondag 13 september werd in Arnhem de 25e editie van Bridge to Bridge Run gehouden. In het kader van onze arbeidsmarktcampagne was TenneT deze keer de hoofdsponsor van de Business Run. Een paar honderd TenneT-medewerkers inclusief partners deden mee.

OKTOBER

Vliegende start voor innovatieteam

Onder de naam Tennovum houdt een team medewerkers zich bezig met innovatie in de breedste zin van het woord. Het team heeft vooral een initiërende en faciliterende rol op het gebied van innovatie.

Een internationale innovatie adviesraad toetst de plannen van TenneT aan de hand van bestuurlijke en maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van de energievoorziening in binnen- en buitenland.

Einddoelen Committed Power

Dit sportprogramma draagt bij aan het in beweging krijgen van medewerkers die voor een groot deel kantoorwerk verrichten. Daarnaast heeft het programma vooral een teambuildingelement in zich. Meer dan 500 medewerkers en partners deden mee aan dit jaarlijks terugkerende sportprogramma van TenneT.

NOVEMBER

CASC organiseert ook dagveilingen

Het Capacity Allocation Service Company for the Central West-European Electricity market (CASC-CWE) heeft op 1 november de eerste dagveiling georganiseerd. Alle expliciete veilingen (dag, maand en jaar) voor de CWE-regio (Frankrijk, Luxemburg, België, Duitsland en Nederland) worden nu verzorgd door CASC-CWE. Op 31 oktober heeft TSO-Auction, een dochterbedrijf van TenneT TSO, de laatste dagveiling op de Nederlandse grenzen verzorgd. Sinds september 2009 is CASC-CWE het veilingbureau voor de regionale elektriciteitsmarkt voor Centraal West-Europa. Deze expliciete veilingen vinden plaats aan de hand van één set geharmoniseerde veilingregels.

Koop transpower

Met de koop van transpower trekt TenneT dit jaar de meeste aandacht in de buitenwereld. In één jaar tijd wordt TenneT zowel eigenaar van ruim 11.000 kilometer internationaal als van duizenden kilometers binnenlandse hoogspanningsverbindingen. Een uitbreiding die van TenneT ineens een grote Europese speler maakt. Met de overname van transpower is 2009 een historisch jaar geworden voor TenneT. Ook in de publiciteit beheerst deze gebeurtenis de voorpagina's en nieuwsuitzendingen.

DECEMBER

Stroomstoring Tiel en Zaltbommel

In de nacht van vrijdag 18 op zaterdag 19 december hebben 100.000 tot 150.000 inwoners van Tiel, Culemborg en Zaltbommel zonder stroom gezeten. De stroomstoring duurde van 01.30 tot 04.45 uur. Onderzoek heeft uitgewezen dat de stroomstoring in Tiel te wijten is aan een defect. Binnen enkele uren was de storing verholpen.

TenneT verschuift hoogspanningsstation zodat bedrijventerrein Bleizo kan verrijzen

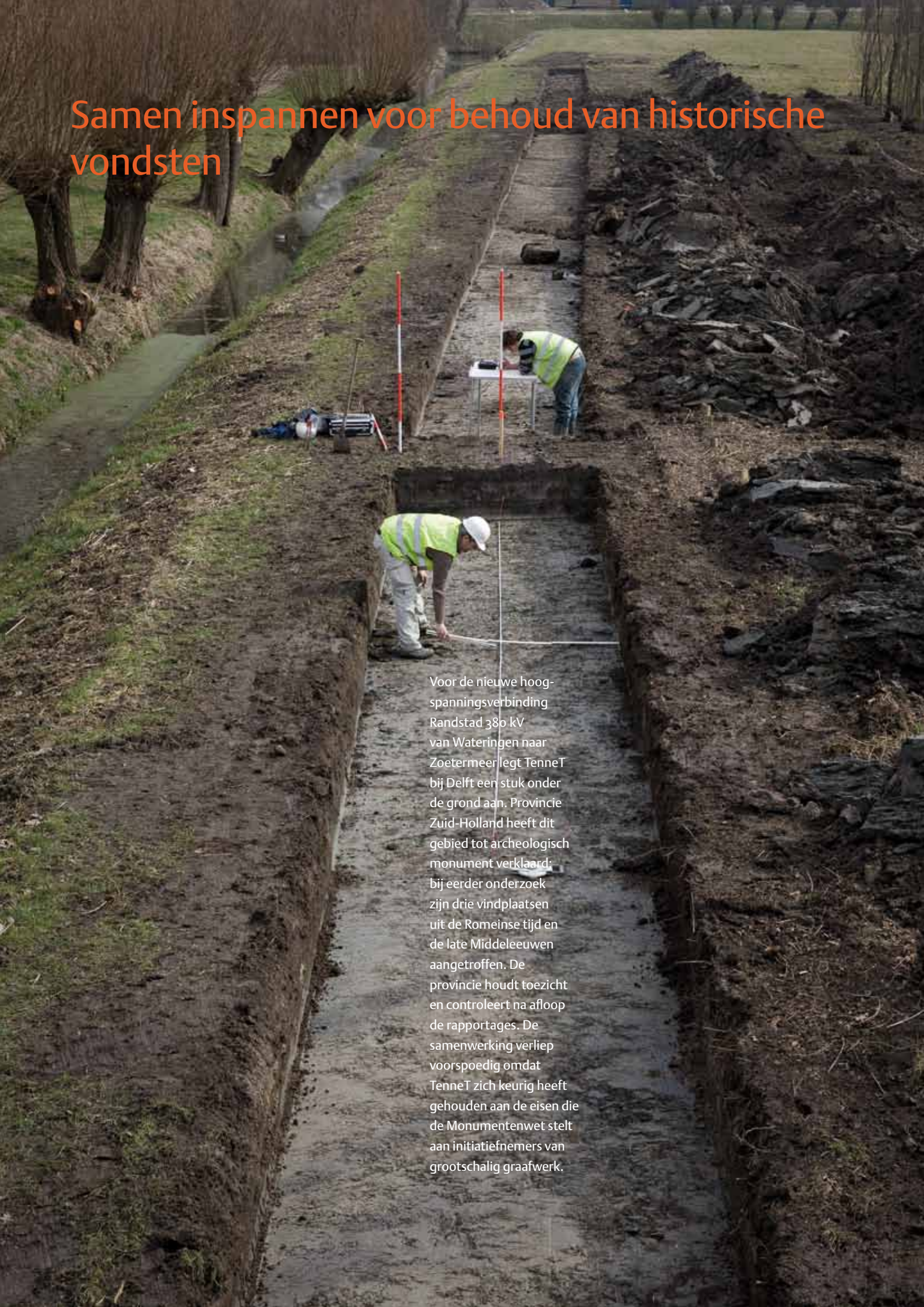
Bleizo wordt het nieuwe economisch- en vervoersknooppunt langs de A12 bij Zoetermeer en Bleiswijk. Dit zou niet mogelijk zijn geweest als TenneT aan haar oorspronkelijke locatie bij Bleiswijk had vastgehouden. Want precies daar waar Bleizo verrijst, was het belangrijkste hoogspanningsstation van Randstad 380 kV gepland. Dankzij goed overleg tussen TenneT en de projectorganisatie van Bleizo is de locatie naar het gebied ten zuiden van de A12 verschoven.

In het Westland hebben de laatste jaren veel tuinders een warmtekrachtcentrale gekoppeld aan hun kassen. Hiermee krijgen tuinders de mogelijkheid om – de door hun zelf opgewekte – elektriciteit terug te leveren aan het hoogspanningsnet. Deze duurzame vorm van elektriciteit nam in korte tijd zo'n grote vlucht, dat dit tot filevorming leidde op het elektriciteitsnet. In overleg met alle partners ontwikkelde TenneT het systeem van 'congestiemanagement', waarmee ruimte wordt gecreëerd op het net en tegelijkertijd de leveringszekerheid is gegarandeerd.

'Congestiemanagement'
creëert tijdelijk meer
ruimte op het bestaande
net

Samen inspannen voor behoud van historische vondsten

A photograph of an archaeological excavation site. Two workers in high-visibility vests and hard hats are visible. One worker is in the foreground, measuring a long, narrow trench with a tape measure. Another worker is further back, near a small table and surveying equipment. The site is a deep, muddy trench with exposed earth walls. To the left, there are trees and a grassy area. The background shows a flat landscape with more trees.

Voor de nieuwe hoogspanningsverbinding Randstad 380 kV van Wateringen naar Zoetermeer legt TenneT bij Delft een stuk onder de grond aan. Provincie Zuid-Holland heeft dit gebied tot archeologisch monument verklaard; bij eerder onderzoek zijn drie vindplaatsen uit de Romeinse tijd en de late Middeleeuwen aangetroffen. De provincie houdt toezicht en controleert na afloop de rapportages. De samenwerking verliep voorspoedig omdat TenneT zich keurig heeft gehouden aan de eisen die de Monumentenwet stelt aan initiatiefnemers van grootschalig graafwerk.

De haven van Rotterdam, ofwel de 'gateway to Europe', vormt de belangrijkste toegangspoort naar het Europese achterland. De vele industriële activiteiten breiden uit met de realisatie van de Tweede Maasvlakte, inclusief nieuwe centrales. TenneT sluit die centrales aan via een uitgebreid netwerk in deze regio. Als ook de BritNed-verbinding in gebruik is, hebben we verbindingen in alle windrichtingen. Het Havenbedrijf is als partner nauw betrokken bij alle ontwikkelingen, zodat deze regio als motor van de Nederlandse én Europese economie kan blijven dienen.

Via een uitgebreid
netwerk sluit TenneT
nieuwe centrales op
de Maasvlakte aan

Meer marktwerking en leveringszekerheid dankzij de BritNed-kabel

Op de Maasvlakte wordt een van de twee converterstations voor BritNed gebouwd. Het andere converterstation staat op Grain in Groot-Brittannië. Tussen deze twee converterstations wordt een 260 kilometerlange HVDC-elektriciteitsverbinding aangelegd, die de Nederlandse en Britse elektriciteitsnetwerken met elkaar verbindt. Deze BritNed-kabel zal bijdragen aan de leveringszekerheid en diversiteit van elektriciteit in Nederland en Groot-Brittannië. Door de verbinding met Europese elektriciteitsmarkten zal BritNed ook de marktwerking bevorderen. BritNed zal in 2011 beschikbaar zijn voor de markt.

Bericht van de directie

‘Netwerken’

Al vanaf de start in 1998 heeft TenneT haar strategie gericht op de ontwikkeling van een Europese markt. We investeren anno nu meer dan ooit in uitbreiding van het hoogspanningsnet en nieuwe buitenlandverbindingen en de zeven jaar geleden ingezette strategie van ‘versterken en bouwen’ kan een succes worden genoemd.

In de afgelopen twee jaar is er met de koop van de netten van Enexis, Delta en Liander (voor een totaalbedrag van 775 miljoen euro) verder vorm gegeven aan een solide Nederlands transportnet in één onafhankelijke hand. Er is daarnaast volop geïnvesteerd in een goede verbinding met de omringende landen. Onder meer door de realisatie van een kabel naar Noorwegen en een nog te realiseren kabel naar Groot-Brittannië. En eind 2009 zette TenneT met de koop van het Duitse transpower (voor een som van 885 miljoen euro) opnieuw een belangrijke stap in de vorming van een Europese energiemarkt door het ontstaan van het eerste grensoverschrijdende transportnet in Europa. Een bundeling die past in de gewenste ontwikkeling van TenneT als TSO met een centrale rol in de steeds meer geliberaliseerde elektriciteitsmarkt. De combinatie van de stevige en robuuste infrastructuur van TenneT en transpower biedt vele voordelen, op de gebieden van leveringszekerheid, systeem- en marktintegratie en de inpassing van duurzaam vermogen in Europa. Kortom, TenneT richt zich op de toekomst.

Bundeling van krachten

TenneT is zeven jaar geleden gestart met haar strategie van ‘versterken en bouwen’. Daarmee is de basis gelegd voor het solide transportnet zoals we dat vandaag de dag kennen. De koop van het Duitse transpower sluit naadloos aan bij de maatschappelijke doelen die Nederland voorop heeft gesteld: betrouwbaar, betaalbaar en schoon. Juist door deze investering in het buitenland te doen is TenneT beter in staat om de Nederlandse belangen op het gebied van energievoorziening te behartigen. Een ontwikkeling die ook aansluit bij de centrale rol die TenneT heeft weten te verwerven in de steeds meer geliberaliseerde elektriciteitsmarkt. De combinatie van de stevige en robuuste infrastructuur van TenneT en transpower biedt diverse voordelen. Zo speelt de overname van transpower een belangrijke rol bij de totstandbrenging van verdere systeem- en marktintegratie tussen beide landen en daarmee bij het bevorderen van een stabiele prijsvorming in Europa.

Verder maakt deze Duits-Nederlandse samenwerking een verbeterde systeembalancing en inzicht in netsituaties mogelijk. Ook kan reservevermogen op efficiënte wijze met Duitsland worden gedeeld. TenneT gaat ten behoeve van de vergroting van de netveiligheid een gezamenlijk Security Service Centrum ontwikkelen dat de dagelijkse belasting aan beide kanten van de grens gaat monitoren.

De integratie van de Europese energiemarkt is zowel voor de Europese Unie als voor Nederland essentieel voor het halen van de Europese milieudoelstellingen. De inpassing van grootschalige duurzame energie zoals windenergie moet op Europese schaal

‘De overname van transpower bevordert een stabiele prijsvorming in Europa’

‘De komende jaren investeert TenneT fors in de uitbreiding van zowel het Nederlandse als het Duitse hoogspanningsnet’

plaatsvinden. Daarbij zal ook de balancering internationaal aangepakt worden. Transpower heeft al veel ervaring opgedaan met offshore windvermogen, windprognoses en het opvangen van netfluctuaties. Daar kan Nederland nu van profiteren. Door bundeling van de kennis en ervaringen (offshore en interconnecties door zeekabels) kunnen we een betere bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de duurzame energievoorziening.

Investeringsen

Dat TenneT voortdurend werkt aan verbeteringen in het hoogspanningsnet blijkt alleen al uit de investeringsportfolio. De komende jaren investeert TenneT fors in de uitbreiding van het hoogspanningsnet. Voor de realisatie van nieuwe verbindingen en verzwaring van bestaande netwerken in Nederland wordt de komende vijf tot zeven jaar tenminste voor circa 3 miljard euro geïnvesteerd. Ook in Duitsland zal flink worden geïnvesteerd: totaal circa 3 miljard euro in de komende zeven jaar. Met de investeringen vergroot TenneT als eerste grensoverschrijdende elektriciteitstransporteur van Europa de leveringszekerheid en zet het noodzakelijke stappen op weg naar een duurzame energievoorziening en één ‘level playing field’.

Er wordt in Nederland al volop gewerkt aan nieuwe verbindingen. In het westen van Nederland werken we aan de sluiting van de zuidelijke verbinding van het project Randstad 380 kV. Dit gedeelte van het project is nodig om aan de toenemende vraag naar elektriciteit in deze regio te kunnen blijven voldoen en de toename aan productie te kunnen faciliteren. Samen met de netaanpassingen in de regio is de zuidring in 2012 geheel voltooid. In het noorden en zuidwesten van het land zijn de procedures opgestart voor twee nieuwe 380 kV-verbindingen die respectievelijk Eemshaven en Borssele ontsluiten. In Noord-Nederland heeft TenneT ook een begin gemaakt met de procedures voor de bouw van drie nieuwe hoogspanningsstations en verbindingen in de Noord-Oostpolder en Drenthe, onder meer ook om windparken en tuinders te kunnen aansluiten op het net.

Natuurlijk investeert TenneT niet alleen in eigen land maar zorgt zij ook voor goede verbindingen met het buitenland zoals een nieuwe interconnector naar Duitsland (van Doetinchem naar Wesel), een kabel naar Groot-Brittannië (BritNed cable), een studie naar een additionele kabel naar Noorwegen (NorNed 2) en de voorbereiding van een kabel naar Denemarken (COBRA cable). Daarmee bieden wij een adequate en sterke infrastructuur met voldoende transportcapaciteit. Een solide basis voor een Europees level playing field en de eerste stappen naar een netinfrastructuur op zee.

Regulering en investeringen

De komende jaren steekt TenneT miljarden in verbetering en uitbreiding van het hoogspanningsnet. Dat is nodig vanwege de verwachte toename van transport van elektriciteit.

We zien dat Nederland zich, vanwege het gunstige vestigingsklimaat, van een importeur van stroom naar een exporteur ontwikkelt. De laatste drie maanden van 2009 was Nederland al netto-exporteur van elektriciteit. Naast deze ontwikkeling en de verdere plannen in de markt voor de bouw van nieuwe centrales, spelen ook de toename van duurzame energie en de uitbreiding van de interconnectiecapaciteit een belangrijke rol. Om de investeringen ook op lange termijn te kunnen financieren heeft TenneT begin 2010 een beroep gedaan op de publieke kapitaalmarkt. Aangezien de activa van TenneT een levensduur van meerdere decennia hebben, is daarbij vooral gekeken naar langetermijn-

‘Natuurlijk investeert TenneT niet alleen in eigen land maar ook in verbindingen met het buitenland’

financieringsmogelijkheden. Begin 2010 werd er 1 miljard euro aan Europese obligaties geplaatst bij institutionele beleggers. Daarnaast is er 500 miljoen euro aan achtergestelde (hybride) obligaties uitgegeven. Deze uitgifte werd gelanceerd na een Europese roadshow waarin TenneT voor de eerste maal zichzelf presenteerde aan internationale investeerders. De belangstelling voor de uitgifte was zeer groot: het orderboek was in korte tijd meerdere keren overtekend.

TenneT constateert met anderen dat het reguleringskader mee zal moeten groeien met deze grote veranderingen in de markt. Het reguleringskader is het afgelopen decennium vooral gericht geweest op efficiëntieverbetering. Dat is inmiddels goed geslaagd. Op het gebied van efficiëntie en ook kostenverlaging heeft TenneT de afgelopen jaren vooruitgang geboekt. Ook het afgelopen jaar was dat het geval. Een voorbeeld hiervan is een in december gesloten akkoord met alle Europese TSO's over de vergoeding van transitstromen. Dit akkoord betekent voor TenneT een besparing van ongeveer 19 miljoen euro ten opzichte van de oude situatie en draagt direct bij tot verlaging van de tarieven die gebruikers moeten betalen.

De ontwikkeling van de markt vraagt nu echter om een passend reguleringskader met de juiste prikkels voor de gewenste investeringen. De minister van Economische Zaken heeft erkend dat het reguleringskader zekerheid moet geven voor toekomstvaste ontwikkelingen, bijvoorbeeld in de transitie naar duurzaamheid. Het reguleringskader moet voldoende ruimte en prikkels bieden om noodzakelijke investeringen tijdig en efficiënt te kunnen doen. Anders dan via het huidige kader moet TenneT in de komende jaren in staat worden gesteld investeringen terug te verdienen en het redelijke rendement op investeringen ook daadwerkelijk te halen. Alleen hiermee kan op een effectieve manier aan de realisatie van maatschappelijke doelen worden gewerkt.

Het net

Met de koop van het Duitse transpower is de realisatie van een internationale TSO ontstaan met buitenlandverbindingen in alle windrichtingen. Het net van TenneT bestaat uit ruim 9.000 kilometer aan verbindingen en 246 hoogspanningsstations op een gebied van 16 miljoen inwoners. Het Duitse hoogspanningsnet van transpower, dat loopt van noord naar zuid, bestaat uit bijna 11.000 kilometer aan hoogspanningsverbindingen en 115 hoogspanningsstations. Er zijn meer dan 700 werknemers, waarvan een belangrijk deel op het hoofdkantoor in Bayreuth werkzaam is. In het gebied wonen ruim 20 miljoen mensen. Beide netwerken zijn met elkaar verbonden via een interconnectie tussen Meeden (Groningen) en Diele (Nedersaksen). Samen zijn de ondernemingen verbonden met zeven andere Europese landen (binnenkort ook met Groot-Brittannië).

TenneT is in 2009 als elektriciteitstransporteur van Nederland gegroeid door de koop van de regionale hoogspanningsnetten (110 en 150 kV). Verder is in 2008 de langste onderzeese verbinding gerealiseerd met Noorwegen (NorNed) en is er een verbinding met Groot-Brittannië in aanleg (BritNed). Daarnaast bouwen we aan een vierde connectie met Duitsland, een hoogspanningsverbinding van Doetinchem naar het hoogspanningsstation Niederrhein in het Duitse Wesel. Ook wordt er gestudeerd op een tweede kabel naar Noorwegen en een naar Denemarken.

Actueel: consolidatie van energiebeurzen

Elia en TenneT bouwen verder aan Europese markt

De Belgische en Nederlandse transmissienetbeheerders Elia en TenneT hebben in april 2010 bekendgemaakt dat ze hun respectieve aandeel in de Belgische energiebeurs Belpex, 60% voor Elia en 10% voor TenneT, overdragen aan APX-ENDEX. Elia verwerft tegelijkertijd een 20% participatie in het kapitaal van de APX Groep waarvan TenneT de voornaamste aandeelhouder is. Hiermee zetten Elia en TenneT opnieuw een belangrijke stap op weg naar één Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt en dragen zij bij tot betere mogelijkheden tot internationale handel.

Grote stap

De operatie betekent een grote stap in de richting van de integratie van de elektriciteitsbeurzen in de Noordwest-Europese markt en verankert het werk dat Belpex sinds 2006 heeft uitgevoerd in een bredere Europese context. Op voorstel van TenneT verwerft Elia een belang van 20% in de elektriciteits- en gasbeurs APX-ENDEX B.V. TenneT houdt 56,1% van de aandelen, N.V. Nederlandse Gasunie 20,9% en Fluxys N.V. 3%.

Belpex krijgt binnen de nieuwe organisatie eigen specifieke activiteitendomeinen toegewezen voor de Belgisch-Nederlandse markt en de markt voor groenestroomcertificaten.

Verder versterking energiemarkt

Mel Kroon, CEO van TenneT: “Er vindt momenteel een consolidatie plaats in de Europese energiemarkt. Met de koop van het Duitse transportnet van transpower door TenneT is dit een volgende duidelijke stap naar verdere eenwording van de markt. De overname onderstreept ook de nauwe samenwerking tussen Elia en TenneT, die als ambitie hebben de Nederlandse, Belgische en de Europese energiemarkt verder te versterken”.

‘TenneT zet de eerste stappen naar een netinfrastructuur op zee’

Mel Kroon, algemeen directeur TenneT:

‘We worden dé powerhub van Europa’

23

Eind 2009 werd bekend dat TenneT het Duitse hoogspanningsnet transpower van E.ON zou overnemen. Met een netwerk van ongeveer 11.000 kilometer reikt het gebied van de eerste grensoverschrijdende TSO (Transmission System Operator) tot aan de Tsjechische grens. CEO Mel Kroon over de logische stap in de strategie van TenneT, de (Europese) voordelen op gebied van leveringszekerheid en duurzaamheid en eerstvolgende stappen. “We worden dé powerhub van Europa.”

Er vindt momenteel een Europese consolidatie plaats. Energiebedrijven fuseren en gaan internationaal samenwerken. Kroon nam met de Nederlandse TSO in die Europese ontwikkeling het initiatief door de overname van transpower, waarmee de eerste grensoverschrijdende TSO met een aaneengeschakeld net ter wereld is ontstaan. “De overname past in de visie van TenneT die in 2002 is ingezet. We hebben de afgelopen jaren al noodzakelijke stappen gezet zoals het vergroten van de interconnectiecapaciteit, succesvolle marktkoppeling met België en Frankrijk en intensievere Europese samenwerking. De overname van transpower past in die voortgaande ontwikkeling.”

De overname biedt veel voordelen, zoals stabielere en convergerende prijsvorming. Verder zijn er meer mogelijkheden om de leveringszekerheid te waarborgen, kunnen grote stappen worden gezet op het gebied van duurzaamheid en zijn er de nodige synergievoordelen te behalen. Kroon: “Neem om te beginnen de leveringszekerheid. Het Europese elektriciteitsnet is steeds sterker met elkaar verbonden. Ze beïnvloeden elkaar – onder meer vanwege de grote transit flows – ook steeds sterker. Integratie van de beide netwerken biedt de mogelijkheid beter te kunnen inspelen op bijvoorbeeld storingen of flows in beide landen. Door onze samenwerking kunnen we de betrouwbaarheid van het net vergroten door gegevens over en weer uit te wisselen.”

Verder liggen op het gebied van duurzaamheid kansen. “We kunnen gezamenlijk werken aan de grootschalige inpassing van windenergie”, aldus de CEO van TenneT. “Daarmee leveren we een stevige bijdrage aan de Europese ambities op gebied van duurzame ontwikkeling. Bovendien heeft transpower in Duitsland een grote expertise op het gebied van aansluiten van offshore windenergie, waarvan we in Nederland graag gebruik maken.”

Kroon staat tenslotte stil bij de synergievoordelen. In beide landen worden bijvoorbeeld jaarlijks kosten gemaakt om de balans te handhaven op het elektriciteitsnet. “Hiervoor zijn reservevermogens nodig, die weer worden verwerkt in de landelijke tarieven. Door hierin gezamenlijk te opereren zijn de komende jaren flinke besparingen te behalen. Dat geldt ook voor het gezamenlijk inkopen. Tenslotte kunnen we over en weer veel leren van elkaars kennis en expertise.”

De integratie van de twee bestaande TSO's krijgt dit jaar vorm. Voordeel is dat beide ondernemingen dezelfde activiteiten uitvoeren en al op internationaal vlak actief zijn. Kroon: “Zo werken we al jaren samen aan diverse activiteiten, zoals het realiseren van een marktkoppeling in 2010 en hebben we een actieve rol in het Europese ENTSO-E. Ik verwacht dat we snel als sterke TSO functioneren op weg naar de verdere ontwikkeling van de Europese markt. Nederland zet hiermee een grote stap op weg naar de rol als dé powerhub in Europa.”

Mel Kroon (1957), algemeen directeur van TenneT (en inmiddels transpower). Heeft onder meer directie en/of voorzittersfuncties bekleed bij Fokker, SNS Reaal Verzekeringen en Hooge Huys verzekeringen. Is daarnaast onder meer lid RvC APX B.V., Havenbedrijf Rotterdam N.V., NOVEC B.V. en Diamond Tools Group N.V. en bekleedt diverse bestuursfuncties bij Belpex S.A., transpower GmbH en Conseil d'Administration Powernext S.A.

Met de koop van het Duitse hoogspannings-netwerkbedrijf transpower strom-übertragungs GmbH van E.ON is TenneT de eerste grensoverschrijdende Transmission Systeem Operator (TSO). De realisatie van een toonaangevend Europees netwerkbedrijf vormt een belangrijke stap in de ontwikkeling van één Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. De combinatie van transpower en TenneT biedt diverse voordelen waaronder prijsegalisatie, verbeterde net-balancering en inzicht in netsituaties en duurzame ontwikkeling in beide landen.

‘We worden dé powerhub van Europa’

‘Transpower past perfect bij de ambities van TenneT’

Het Duitse hoogspanningsnet van transpower, dat loopt van noord naar zuid, bestaat uit ongeveer 11.000 kilometer aan hoogspanningsverbindingen en 115 hoogspanningsstations. Er zijn meer dan 700 werknemers, waarvan het merendeel op het hoofdkantoor in Bayreuth werkzaam is. In het gebied wonen ruim 20 miljoen mensen. Het net van TenneT bestaat uit ruim 9.000 kilometer aan verbindingen en 246 hoogspanningsstations op een gebied van 16 miljoen inwoners. Bij TenneT werken bijna 1.000 werknemers, het merendeel in Arnhem. Beide netwerken zijn met elkaar verbonden via een interconnector tussen Meeden en Diele.

Martin Fuchs, algemeen directeur transpower in 2009: 'Toekomst ligt bij grensoverschrijdende netbeheerders'

Transpower-CEO Martin Fuchs noemt TenneT zijn gedroomde partner. De beide TSO's vullen elkaar aan in expertise en daarbij zijn de bedrijfsculturen opvallend gelijk. "Met deze overname komt een gekoppeld Noordwest-Europees hoogspanningsnet een grote stap dichterbij."

De Nederlandse pers was eensgezind in haar lof voor de overname van transpower door TenneT. In Duitsland waren de reacties bijna net zo enthousiast, stelt Martin Fuchs, de hoogste man bij transpower stromübertragungs GmbH. De Duitse TSO beheert een hoogspanningsnet van bijna 11.000 kilometer dat zich uitstrekt van Noord- naar Zuid-Duitsland. "Ook de Duitse media zagen de voordelen van de overname", vertelt Fuchs, "al hadden enkele politici liever een Duitse koper voor transpower gezien." Hij vindt dat standpunt niet getuigen van een groot gevoel voor de tijdgeest. "De tijd van nationale kampioenen is voorbij. Elektriciteit gaat steeds meer over landsgrenzen heen. Er moeten sterke grensoverschrijdende TSO's ontstaan die deze ontwikkeling kunnen faciliteren." Transpower had zich daarbij geen betere koper kunnen wensen dan TenneT, stelt Fuchs. "We kennen elkaar goed, TenneT is zeer solide en heeft in Nederland ervaring met het integreren van netbeheerders."

Verbinden en ontwikkelen

TenneT wil zich ontwikkelen tot de "power hub" van Noordwest-Europa, die diverse nationale hoogspanningsnetten met elkaar verbindt. Door elektriciteitsmarkten te koppelen, zullen stroomprijzen naar elkaar toegroeien en stabiliseren. Daarnaast verhogen transnationale netten de leveringszekerheid. "Transpower past perfect bij de ambities van TenneT", vindt Fuchs. "Wij zijn zelf één van de meest internationale netbeheerders van Europa. Een kwart van de elektriciteit die over onze lijnen wordt getransporteerd, is bestemd voor buitenlandse markten."

Gunstige wind

Alleen sterke TSO's kunnen de komende jaren voldoende investeren in het Europese hoogspanningsnet. Die investeringen betreffen onder meer het aansluiten van windparken op zee. Fuchs: "Transpower heeft daar veel ervaring mee. In Duitsland wordt jaarlijks al ongeveer 40 terawatt (TWh) energie opgewekt door windmolens die deels op zee staan." De gecombineerde netten van TenneT en transpower zullen ook beter in staat zijn over- en ondercapaciteit te balanceren. Dat is een voordeel bij de verwachte groei van windenergie, ook financieel. "Alleen al in Duitsland zou dit een kostenbesparing van miljoenen euro's per jaar kunnen opleveren", rekent Fuchs voor.

Thuisgevoel

Fuchs verwacht een verdere consolidatie op de Europese hoogspanningsmarkt. Welke combinaties zullen ontstaan, is niet te zeggen. "Wel heb ik de afgelopen tien jaar gemerkt dat juist kleinere TSO's de meest ondernemende en innovatieve spelers zijn, met TenneT als koploper." Dit gegeven geeft Fuchs extra vertrouwen in de overname. "Groot voordeel is dat onze bedrijfsculturen op elkaar lijken. Bij TenneT proef ik dezelfde familiale sfeer als bij transpower. Het betekent dat een TenneT-medewerker zich bij ons meteen thuisvoelt, en omgekeerd."

Martin Fuchs (1953), bekleedde tussen 1980 en 2000 diverse functies bij Bayernwerk AG. Vanaf 2000 was hij bestuursvoorzitter van E.ON Netz GmbH. Bij transpower stromübertragungs GmbH zal hij als CEO verantwoordelijk zijn voor de werkgebieden Netbeheer en Techniek. Sinds december is hij lid van de Raad van Bestuur van ENTSO-E (European Network of Transmission Operators for Electricity).

Corporate Governance

TenneT kiest ervoor de Corporate Governance Code na te leven op de punten waar toepassing mogelijk is, ondanks het feit dat de aandelen van TenneT niet op een beurs zijn genoteerd. De principes en 'best practice-bepalingen' uit de code vormen naar de mening van TenneT een leidraad voor het handelen van de onderneming en de dochters waarover zeggenschap bestaat.

In december 2008 heeft de Monitoring Commissie Corporate Governance Code (Commissie 'Frijns') een rapport over de evaluatie en actualisering van de Nederlandse Corporate Governance Code uitgebracht en wijzigingen van de Code voorgesteld. Deze wijzigingen zijn van kracht geworden over het boekjaar 2009. De gewijzigde bepalingen van de Corporate Governance Code worden onderschreven door TenneT, met dien verstande dat een enkele bepaling binnen TenneT niet toepasbaar is aangezien deze expliciet van toepassing is op ondernemingen waarvan de aandelen op een beurs zijn genoteerd.

Voor de afwijkingen van de Corporate Governance Code en de redengeving daarvan, wordt verwezen naar pagina 33.

Directie

De directie van TenneT bestaat uit vier leden. De heer ir. J.M. Kroon is algemeen directeur en voorzitter van de directie, de heer ir. B.G.M. Voorhorst is operationeel directeur en de heer drs. W.A. Keus is financieel directeur. De heer mr. A.A. Hartman is directeur corporate development.

Binnen de vennootschap geldt een vierogenprincipe, de directieleden zijn gezamenlijk vertegenwoordigingsbevoegd met een beperkte individuele procuratie.

De directie is verantwoordelijk voor het algemene beleid en de strategie van TenneT Holding B.V. Dit betreft het beleid en de strategie van zowel de gereguleerde als de niet-gereguleerde activiteiten. Ten aanzien van de niet-gereguleerde vennootschappen beoordeelt TenneT Holding B.V. in hoeverre deze passen binnen en bijdragen aan het beleid en de strategie van TenneT.

De directie van TenneT is verantwoordelijk voor het algemene beleid en de strategie van het netbeheer, daaronder begrepen het beheer van het landelijk hoogspanningsnet en de uitoefening van wettelijke taken. De organisatiestructuur van TenneT TSO B.V. is te raadplegen op de website www.tennet.org.

Raad van commissarissen

De raad van commissarissen houdt toezicht op het algemene beleid en de strategie van TenneT en oefent zijn taken uit in het belang van de onderneming en weegt daarbij alle relevante belangen mee. De raad van commissarissen betreft daarbij ook de voor TenneT relevante maatschappelijke aspecten van ondernemen. De raad van commissarissen

**‘De kernwaarden
kwaliteit en
integriteit geven
richting aan
onze keuzes en
activiteiten’**

fungeert op het niveau van TenneT Holding B.V. Op TenneT is het structuurregime van toepassing.

De raad van commissarissen heeft een profielschets van zijn samenstelling opgesteld, waarbij rekening is gehouden met de aard van de onderneming en de gewenste deskundigheid en achtergrond van de leden. De raad van commissarissen zal in zijn samenstelling streven naar een gemengde samenstelling. De raad van commissarissen bestaat uit minimaal drie leden. Op dit moment heeft de raad van commissarissen vijf leden. De afzonderlijke leden kunnen maximaal drie perioden van vier jaar zitting nemen in de raad van commissarissen. Daartoe is een rooster van aftreden opgesteld.

Vanuit zijn midden heeft de raad van commissarissen een audit commissie, en een remuneratie- en benoemingscommissie ingesteld. De audit commissie heeft als taak toe te zien op de financiële verslaggeving, inclusief kwartaalberichten en jaarverslagen, financieel verslagleggingbeleid, de interne beheersingssystemen, de onafhankelijke externe controle van de jaarrekening en de evaluatie van de externe accountant. De remuneratie- en benoemingscommissie heeft als taak een voorstel te doen betreffende het te voeren bezoldigingsbeleid, de individuele bezoldiging van de bestuurders en het opstellen van een remuneratierapport. Tevens stelt de commissie criteria op voor de benoeming van bestuurders en begeleidt de benoemingsprocedure voor nieuwe bestuurders.

Er is voor de raad van commissarissen, de audit commissie en de remuneratie- en benoemingscommissie een reglement opgesteld. Alle informatie met betrekking tot de raad van commissarissen en de afzonderlijke leden is te raadplegen op de TenneT-website.

Algemene Vergadering van Aandeelhouders

De aandelen in het kapitaal van TenneT worden gehouden door de Nederlandse Staat, daarbij vertegenwoordigd door het ministerie van Financiën. Op grond van de Elektriciteitswet 1998 mogen de aandelen uitsluitend door de Nederlandse Staat gehouden worden.

Externe accountant

De externe accountant van TenneT, PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., is belast met de controle van de jaarrekening van TenneT en rapporteert aan de raad van commissarissen en de directie. De externe accountant stelt het accountantsverslag en de managementletter op en geeft de accountantsverklaring bij de jaarrekening van TenneT. De externe accountant is in principe aanwezig bij de vergaderingen van de audit commissie en de raad van commissarissen waarin de accountantsverslagen, managementletters en de jaarrekening – inclusief het daaraan ten grondslag liggende verslagleggingbeleid – worden besproken. De externe accountant kan over zijn verklaring omtrent de getrouwheid van de jaarrekening worden bevraagd door de algemene vergadering van aandeelhouders.

De diensten die TenneT uitbesteedt aan PricewaterhouseCoopers worden vooraf getoetst op de verenigbaarheid met de onafhankelijkheid van de externe accountant. Jaarlijks wordt het functioneren van de externe accountant geëvalueerd en beoordeeld door de directie en audit commissie. De belangrijkste conclusies van deze beoordeling worden aan de raad van commissarissen medegedeeld.

‘De belangrijkste risico’s betreffen het niet leveren van de gewenste kwaliteit en het niet bieden van de afgesproken capaciteit’

De huidige verantwoordelijk partner van PricewaterhouseCoopers is in het verslagjaar 2006 aangesteld. Volgens de richtlijnen van het Koninklijk Nederlands Instituut van Registeraccountants (NIVRA) is het verplicht om in het kader van onafhankelijkheid eens per zeven jaar, dus in 2013, te wisselen van verantwoordelijk accountant. Dit ligt ook in lijn met de beginselen van de Corporate Governance Code.

Kernwaarden: kwaliteit en integriteit

TenneT heeft twee kernwaarden: kwaliteit en integriteit. Beide kernwaarden verwoorden waar wij met elkaar als organisatie voor staan en geven richting aan onze keuzes en activiteiten. De kernwaarden zijn uitgewerkt in de bedrijfscode van TenneT, deze is tevens gepubliceerd op de website van TenneT (www.tennet.org).

Kwaliteit

Het doel van kwaliteitsmanagement is het realiseren van een optimale tevredenheid bij de verschillende stakeholders van TenneT. De beleidsmatige verantwoordelijkheid van kwaliteit binnen TenneT is belegd bij de corporate Quality manager, die verantwoordelijk is voor de coördinatie van de verschillende kwaliteitsinstrumenten en de organisatie van kwaliteitsmetingen en toetsingen. De kaders voor het integrale kwaliteitsbeheersingssysteem zijn beschreven in het Kwaliteits- en Capaciteitsplan.

Kwaliteitsbeheersing transportdienst en systeemdienst

De belangrijke risico’s van TenneT met betrekking tot de transportdienst betreffen het niet leveren van de gewenste kwaliteit en het niet bieden van de afgesproken capaciteit. Om deze risico’s te beheersen, stelt TenneT onder andere tweejaarlijks het Kwaliteits- en Capaciteitsplan op. Het Kwaliteits- en Capaciteitsplan wordt getoetst door de Energiekamer. Het opstellen en toetsen van het plan levert inzicht in de beheersing van deze risico’s. Daarnaast is de Visie 2030 opgesteld met hierin een analyse van de lange termijnontwikkelingen van de Nederlandse electriciteitsvoorziening.

Binnen de operationele bedrijfsvoering worden risico’s beheerst door prioritering van de risico’s op basis van de TenneT-risicomatrix en het opzetten van beheersmaatregelen. De medewerkers van het Landelijk Bedrijfsvoeringscentrum zijn opgeleid voor hun kritische werkzaamheden door certificering van de processen voor het uitvoeren van schakelhandelingen. Om hun vaardigheden op het gewenste niveau te houden worden zij periodiek in nationaal en internationaal verband getraind en getoetst.

Ten aanzien van de systeemdienst kent TenneT het risico van verstoring in de systeembalans en daarmee het niet voldoen aan nationale en internationale afspraken, respectievelijk wet- en regelgeving. Om dit risico te beheersen zijn procedures en afspraken vastgelegd en is er een crisisorganisatie operationeel, die regelmatig getraind wordt op diverse scenario’s. Tevens vindt jaarlijks een audit plaats op de interne beheersing van de balanshandhaving door PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. In 2009 heeft een assessment plaatsgevonden op het juist naleven van het UCTE Operations Handboek. In 2009 is UCTE opgegaan in het nieuwe ENTSO-E en bestaat de UCTE niet meer. Het handboek blijft echter voortbestaan onder ENTSO-E.

Integriteit

Zoals aangegeven zijn de kernwaarden van TenneT uitgewerkt in de bedrijfscode. In de bedrijfscode is aangegeven welk gedrag past bij de invulling van de kernwaarden. De bedrijfscode geldt voor alle medewerkers van TenneT, zowel voor degenen met een dienstverband, als voor de medewerkers die door TenneT worden ingehuurd. Het toezicht op de naleving van de bedrijfscode en het werknemersreglement is belegd bij de compliance officer. De compliance officer fungeert als aanspreekpunt voor de onderneming en heeft een adviserende en monitorende functie. Voorts rapporteert de compliance officer aan de directie en draagt zorg voor het jaarlijkse nalevingverslag aan de Energiekamer.

Een ander middel om de integriteit binnen de onderneming te bewaken vormt de klokkenluiderregeling. Die stelt medewerkers in staat om vermeende onregelmatigheden binnen de onderneming van algemene, operationele of financiële aard anoniem te melden. Een melding kan bij een speciaal daartoe aangewezen vertrouwenspersoon worden gedaan. Expliciet is vastgelegd dat de melding gedaan kan worden zonder dat de rechtspositie van de medewerker in gevaar komt. De klokkenluiderregeling is gepubliceerd op de website.

Bij de uitvoering van haar taken en bevoegdheden hanteert TenneT de principes van transparantie, non-discriminatie en objectiviteit.

Interne controle- en risicobeheersing

Het interne controle- en risicobeheersingssysteem binnen TenneT is gebaseerd op het COSO II model (committee of sponsoring organizations of the Treadway commission). Het COSO II model is een internationaal, binnen veel organisaties toegepast model voor risicomanagement en is volledig geïmplementeerd.

Aan het door TenneT ontwikkelde interne controle- en risicomanagementsysteem liggen de volgende uitgangspunten ten grondslag:

- Risicomanagement wordt onafhankelijk gepositioneerd binnen TenneT;
- TenneT kiest voor een integrale aanpak van risicomanagement;
- Het systeem is gericht op het managen van de risico's die een effect hebben op het realiseren van de ondernemingsdoelstellingen.

Strategische, operationele en projectrisico's

Risicoanalyses binnen TenneT worden op strategisch en operationeel niveau uitgevoerd. In 2009 is zowel een strategische als een organisatiebrede operationele risicoanalyse uitgevoerd. Voor strategisch belangrijke projecten (Randstad 380 kV, BritNed) worden per kwartaal risicoanalyses uitgevoerd.

Strategische risico's

Strategische risico's vloeien voort uit de activiteiten die TenneT onderneemt. Een risico wordt als 'strategisch' aangemerkt indien ze een bedreiging vormt voor de realisatie van de strategische ondernemingsdoelstellingen.

Hieronder volgt een opsomming van de vijf belangrijkste strategische risico's die TenneT momenteel onderkent:

- Projectmanagement: eventueel onvoldoende beheersing van projecten.
- Eenduidigheid kaders: geen heldere en eenduidige (externe) kaders.
- Kostenbeheersing: onvoldoende efficiency verbetering.
- Transportcapaciteit: niet tijdig beschikbaar hebben van voldoende capaciteit.
- IT-infrastructuur: meer storingen in complexe IT-infrastructuur.

Ten einde deze risico's te mitigeren, en waar mogelijk geheel weg te nemen, zijn maatregelen genomen. Over de voortgang van deze maatregelen wordt periodiek gerapporteerd.

Reguleringsrisico's

Een bijzondere strategische risicocategorie betreft de reguleringsrisico's. De Energiekamer van de NMa bepaalt de maximale door TenneT te ontvangen vergoeding voor de te verrichten transportdiensten: de zogenaamde 'toegestane omzet'. Bij de bepaling van de toegestane omzet wordt rekening gehouden met de te verwachten inflatie, maar ook worden normatief efficiëntieverbeteringdoelstellingen opgelegd (de 'x-factor'). Deze verbeteringdoelstellingen baseert de Energiekamer enerzijds op de algemene productiviteitsontwikkeling en anderzijds op eigen interpretaties van internationale benchmarkonderzoeken. De efficiëntieverbeteringdoelstellingen worden van toepassing verklaard op de totale aan de transportdienst gerelateerde kosten en betreffen derhalve dus ook de kapitaalskosten (afschrijvingen, vermogenskosten). Bij dit laatste bestaat het specifieke risico dat onvoldoende rekening wordt gehouden met het kapitaalintensieve karakter van netwerkbedrijven. Het jaarlijks moeten realiseren van efficiëntieverbeteringen op in het verleden geïnvesteerde stations, kabel- en lijnverbindingen is geen realistisch uitgangspunt voor een modern reguleringssysteem dat naast de doelstelling 'efficiënt' ook streeft naar 'betrouwbaar' en 'schoon' wanneer het om de energievoorziening gaat. Het huidige reguleringssysteem leidt er dan ook toe dat het realiseren van het gereguleerd rendement op investeringen vrijwel onmogelijk wordt. TenneT probeert de reguleringsrisico's zoveel mogelijk te mitigeren door de Energiekamer, maar ook de ministeries van Economische Zaken en Financiën van informatie te voorzien over de gevolgen van de gekozen reguleringsmethodiek.

Operationele Risico's

Operationele risico's vloeien voort uit de dagelijkse bedrijfsvoering. Een risico wordt als 'operationeel' aangemerkt indien ze een bedreiging vormt voor de realisatie van operationele doelstellingen.

Elk kwartaal worden de operationele risico's van de business units en afdelingen geïnventariseerd en geanalyseerd. Daarbij wordt met name gekeken naar de voortgang in de uitvoering van de genomen beheersmaatregelen en de effecten daarvan op de kans dat het risico zich voordoet dan wel op de gevolgen indien het risico zich voordoet.

Audits

Audits, zowel intern als extern, zijn nauw verbonden aan risicomanagement en vormen een belangrijk instrument voor een adequate beheersing van risico's. De interne audits

'In de bedrijfscode, die geldt voor alle medewerkers van TenneT, is aangegeven welk gedrag past bij de invulling van de kernwaarden'

geven inzicht in de wijze waarop en de mate waarin de risico's zijn beheerst. De audits vormen het sluitstuk van de controlcyclus waarmee een beeld wordt verkregen over de wijze waarop de interne beheersing over een periode heeft gefunctioneerd. Audits worden uitgevoerd op verzoek van het management en de directie. Over de uitkomsten van de audits rapporteert de afdeling Internal Audit aan de opdrachtgever en de directie. Daarnaast wordt jaarlijks aan de raad van commissarissen gerapporteerd over de audits die in het desbetreffende jaar hebben plaatsgevonden. De afdelingsverantwoordelijken dienen ervoor te zorgen dat de bevindingen uit de (interne) audits worden opgepakt. Over de status van de opvolging van de audits wordt in de kwartaalrapportages gerapporteerd.

In 2008 is een driejaarlijkse risk-based auditplanning opgesteld, welke met ingang van 2009 is gehanteerd. De selectie van onderwerpen is onder meer gebaseerd op de jaarlijkse analyse van de strategische en operationele risico's door de afdeling Corporate Risk Management. Op basis van de risk-based auditplanning wordt het jaarplan door Internal Audit opgesteld waarin de audits van het desbetreffende jaar zijn benoemd. Het jaarplan wordt goedgekeurd door de directie.

Enkele van de processen die onderdeel zijn van de interne audits worden tevens gecertificeerd door de externe accountant (PricewaterhouseCoopers). Dit resulteert in een assuranceverklaring over de interne beheersing van het betreffende proces.

Planning & Control cyclus

Periodiek wordt een nieuw businessplan vastgesteld. Het businessplan omvat doorgaans een periode van vijf jaar en wordt zowel door de raad van commissarissen als in de algemene vergadering van aandeelhouders besproken.

Het jaarplan van TenneT omvat het budget voor het komende boekjaar alsmede een 'doorkijk' naar de twee daaropvolgende jaren. In het jaarplan zijn onder meer het investeringsplan, het financieringsplan en het exploitatiebudget opgenomen. De raad van commissarissen keurt het jaarplan goed en verschaft daarmee het mandaat aan de directie om dit plan uit te voeren. Het jaarplan is opgebouwd uit de plannen van alle groepsmaatschappijen en voor TenneT TSO uit de plannen van de verschillende business units en afdelingen.

De groepsmaatschappijen, business units en stafafdelingen rapporteren elk kwartaal over de realisatie van de uitvoering van het jaarplan. Deze rapportages omvatten zowel de financiële als de operationele resultaten.

Financiële verslaggeving

Binnen TenneT is een risicobeheersing- en controlframework opgezet, dat bestaat uit een zevental componenten, te weten:

- opbouw van jaarplannen op basis van organisatiestrategie;
- opzet van rapportagesystematiek op basis van jaarplannen (maand-, kwartaal- en jaarcyclus);
- tax, IT en Financial framework;
- opzet en organisatie van risicomanagement;
- interne audits;

**'TenneT hanteert
de principes van
transparantie, non-
discriminatie en
objectiviteit'**

- periodieke controle door externe accountant;
- interne bevestiging bij de jaarrekening.

De directie is, naar beste weten en overtuiging, van mening dat het interne risico-beheersing- en controlframework van TenneT ten aanzien van de financiële verslaggeving-risico's in het verslagjaar naar behoren heeft gewerkt. Het geeft in principe voldoende mate van zekerheid. De directie is dan ook van mening dat de jaarrekening 2009 correct en naar behoren is opgesteld en dat het geen onjuistheden van materieel belang bevat.

Afwijkingen van de Corporate Governance Code

In overeenstemming met de Corporate Governance Code wordt hierna toegelicht waarom en in hoeverre wordt afgeweken van de principes en best practices bepalingen uit de Corporate Governance Code.

Bestuur

II.2.4. t/m II.2.7. Gelet op het feit dat de Nederlandse staat alle aandelen in TenneT houdt, kent TenneT geen bezoldiging in de vorm van aandelenopties.

II.2.12. Het remuneratierapport van de raad van commissarissen wordt besproken met de algemene vergadering. Relevante zaken worden in het jaarverslag vermeld.

Raad van commissarissen

III.2.2. Een drietal afhankelijkheidscriteria is niet overgenomen. Twee daarvan zien op commissarissen die een aandelenbelang in TenneT houden, hetgeen niet van toepassing is. De derde ziet op de commissaris die tijdelijk in het bestuur heeft voorzien bij belet of ontstentenis. Dit is niet per definitie het geval (zie III.6.7.).

III.4.3. TenneT heeft ervoor gekozen geen aparte secretaris van de vennootschap aan te stellen. De verantwoordelijkheid van de secretaris van de vennootschap, als omschreven in de best practice bepaling met betrekking tot het toezien op naleving van de juiste procedures en handelen in overeenstemming met wet- en regelgeving, ligt bij de afdeling Juridische Zaken. Het is momenteel wel wenselijk om een secretaris aan te stellen.

III.5. De raad van commissarissen heeft vanuit zijn midden een auditcommissie, en een remuneratie- en benoemingscommissie ingesteld. In afwijking van het bepaalde in best practice bepaling III.5.11. is de voorzitter van de raad van commissarissen tevens voorzitter van de remuneratie- en benoemingscommissie. Gelet op het belang van de commissie, die zich primair zal richten op de benoeming van nieuwe bestuurders, vindt de raad het voorzitterschap van de voorzitter gewenst.

III.6.6. TenneT heeft geen gedelegeerd commissaris.

III.6.7. Een commissaris die in geval van belet of ontstentenis in het bestuur plaatsneemt, treedt in beginsel slechts tijdelijk uit de raad. Na afloop van de bestuursperiode beslissen de raad van commissarissen en algemene vergadering of de commissaris kan terugkeren in de raad. Daarbij kan de duur van de bestuursperiode een rol spelen.

III.7.1. en III.7.2. Deze bepalingen zien op aandelenbezit van de commissaris. Dit is niet van toepassing binnen TenneT.

III.8.1. t/m III.8.4. Deze bepalingen hebben betrekking op een one tier bestuur. TenneT valt onder het structuurregime. Deze bepalingen zijn niet van toepassing.

'In het jaarplan van TenneT zijn onder meer het investeringsplan, het financieringsplan en het exploitatie-budget opgenomen. De raad van commissarissen keurt het jaarplan goed'

Algemene vergadering van aandeelhouders

Een groot aantal van de best practice bepalingen met betrekking tot de algemene vergadering van aandeelhouders is niet toepasbaar voor TenneT, vanwege het feit dat TenneT slechts één aandeelhouder heeft, een structuurvennootschap is en de aandelen van TenneT niet op een beurs zijn genoteerd.

Het betreft de volgende bepalingen:

IV.1.1. Niet-structuurvennootschap

IV.1.2. Stemrecht op financieringspreferente aandelen

IV.1.3. Openbaarmaking van een bod

IV.1.7. Registratiedatum stemrecht

IV.2.1. t/m IV.2.8. Certificaten van aandelen

IV.3.1. t/m IV.3.4. Omgang met analisten, financiële pers en institutionele beleggers

IV.3.7. Aandeelhouderscirculaire

IV.3.11. Beschermingsconstructies

IV.3.12. Stemvolmachten en steminstructies

IV.3.13. Beleid inzake bilateraal contact met aandeelhouders

IV.4.1. t/m IV.4.3. Verantwoordelijkheid institutionele beleggers.

De vijf belangrijkste strategische risico's die TenneT momenteel onderkent:

- projectmanagement: onvoldoende beheersing van projectrisico's;
- eenduidigheid kaders: geen heldere en eenduidige externe kaders;
- kostenbeheersing: onvoldoende efficiëntieverbetering;
- transportcapaciteit: niet tijdig beschikbaar hebben van voldoende capaciteit;
- IT-infrastructuur: meer storingen in complexe IT-infrastructuur.

Bericht van de raad van commissarissen

In 2009 werd een zeer belangrijke stap gezet in de invulling van de strategie van de onderneming die reeds in 2002 door de raad van commissarissen was goedgekeurd: de acquisitie van transpower. Hiermee ontwikkelt TenneT zich van nationale naar internationale speler en kan verder invulling worden gegeven aan het creëren van de Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. Daarnaast heeft in 2009 de overname en integratie van de hoogspanningsnetten van Enexis, Liander en Delta plaatsgevonden en er is hard gewerkt aan een ongekend groot aantal infrastructuurprojecten. Kortom, het was voor de medewerkers en directie een zeer intensief en geslaagd jaar.

De raad van commissarissen heeft kennis genomen van het jaarverslag en de jaarrekening, alsmede van de verklaring van de accountant PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. De raad kan zich met deze stukken verenigen en heeft de algemene vergadering van aandeelhouders geadviseerd de jaarrekening vast te stellen.

De raad van commissarissen adviseert de algemene vergadering van aandeelhouders decharge te verlenen aan de directie voor het gevoerde beleid en aan de raad van commissarissen voor het uitgeoefende toezicht.

Activiteiten

In 2009 heeft de raad van commissarissen acht keer vergaderd. De raad heeft met de directie onder meer overleg gevoerd over diverse strategische ontwikkelingen, investeringen en voortgang van nationale- en internationale projecten.

Tijdens de vergaderingen is verder onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- acquisitie van transpower en de financiering hiervan;
- jaarplan van de TenneT groep 2010-2012;
- jaarstukken, winstbestemming;
- gewijzigde corporate governance code;
- voorziening regulatorische onzekerheden;
- rapport Monitoring leveringszekerheid;
- stand van zaken BritNed, informele kapitaalstorting NLink International B.V.;
- verkoop hoofdkantoor Arnhem, huur Mariëndaal Center of Excellence;
- financiering TenneT-groep, versterking risicodragend vermogen, Euro Medium Term Note (EMTN)-programma en obligatie-uitgifte, financiering door decentrale overheden, financieringsstructuur staatsgarantie, centralisering financieringen;
- strategieontwikkelingen;
- strategische risicoanalyse;
- verhangen aandelen Relined B.V., joint venture NOVEC B.V. met CIF Holding Wireless B.V. (Rabobank is aandeelhouder in Bouwfonds), acquisitie NOVEC B.V. KPN GSM only-masten;
- functioneren van de raad van commissarissen en de directie.

‘Met de acquisitie van transpower ontwikkelt TenneT zich van nationale naar internationale speler en kan verder invulling geven worden aan het creëren van de Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt’

Naar aanleiding van diverse onderwerpen is er intensief contact geweest in de algemene vergadering van aandeelhouders (AvA).

Samenstelling

De samenstelling van de raad van commissarissen is in 2009 niet gewijzigd, wel de rolverdeling. Per 1 februari 2009 nam de heer Veenman het vice-voorzitterschap over van de heer Griffioen. De heren Vugts en Van Duynen zijn herbenoemd voor een derde termijn van vier jaar en de heer Veenman voor een tweede termijn van vier jaar. In 2010 verstrijkt de laatste termijn van de voorzitter van de raad van commissarissen. Bij de invulling van deze vacature in de raad van commissarissen zal rekening gehouden worden met de voor TenneT relevante aspecten en doelstelling van diversiteit in de samenstelling van de raad. De profielschets daarop wordt toegesneden.

Alle leden van de raad van commissarissen zijn onafhankelijk in de zin van de Elektriciteitswet 1998. Geen van hen heeft een directe of indirecte binding met (aandeelhouders van) rechtspersonen die de productie, aankoop of levering van elektriciteit of gas verrichten. Alle commissarissen zijn voorts onafhankelijk in de zin van best practice bepaling III.2.2. uit de Corporate Governance Code.

Rooster van aftreden

Dit rooster van aftreden is opgesteld op grond van artikel 6.2 van het reglement van de raad van commissarissen.

Naam	Datum eerste benoeming	Einde van eerste vierjaars termijn	Einde van tweede vierjaars termijn
R.E. Selman	21 oktober 1998	21 oktober 2002	21 oktober 2006
A.W. Veenman	9 maart 2005	9 maart 2009	9 maart 2013
C. Griffioen	15 juni 2000	15 juni 2004	15 juni 2008
J.F.T. Vugts	17 juli 2001	17 juli 2005	17 juli 2009
J.F. van Duynen	26 oktober 2001	26 oktober 2005	26 oktober 2009

Audit commissie

De audit commissie bestaat uit de heren Griffioen (voorzitter) en Vugts. De audit commissie heeft in 2009 drie keer vergaderd in aanwezigheid van de directie. Bij twee van deze vergaderingen was ook de externe accountant PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. aanwezig. Tijdens de vergaderingen heeft de audit commissie onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- resultaten over het boekjaar 2008, alsmede tussentijdse resultaten over het boekjaar 2009;
- managementletters 2009;
- jaarplannen voor 2010-2012;
- treasury rapportage;
- audit rapportage;
- financieringsplan, nieuwe financieringen, debt issuance program;
- risicomanagement, uitkomsten strategische risico-evaluatie;
- effecten van de acquisitie van transpower;
- evaluatie (externe) accountant.

De notulen van de audit commissie worden behandeld in de vergaderingen van de raad van commissarissen.

Remuneratie- en benoemingscommissie

De remuneratie- en benoemingscommissie bestaat uit de heren Selmán (voorzitter) en Van Duyné. De commissie heeft in het verslagjaar vier keer vergaderd. Tijdens de vergaderingen heeft de remuneratie- en benoemingscommissie onder andere aandacht besteed aan de volgende onderwerpen:

- functioneren van de leden van de statutaire directie;
- voorstellen voor vaste en variabele beloning;
- vaststelling van de doelstellingen;
- bezoldigingsbeleid;
- topstructuur naar aanleiding van de overname van transpower.

De notulen van de remuneratie- en benoemingscommissie worden behandeld in de vergaderingen van de raad van commissarissen.

Onderstaand is het integrale Remuneratierapport 2009 opgenomen.

Remuneratierapport 2009

1. Inleiding

Het Remuneratierapport wordt jaarlijks opgesteld door de remuneratie- en benoemingscommissie, goedgekeurd door de raad van commissarissen en besproken tijdens de aandeelhoudersvergadering.

In het Remuneratierapport wordt de invulling van het beloningsbeleid van de statutaire directie en raad van commissarissen van TenneT Holding B.V., zoals is goedgekeurd door de aandeelhouder, het ministerie van Financiën, weergegeven. Het Remuneratierapport geeft derhalve weer welke salarismwijzigingen in het voorliggende jaar bij de statutaire directie hebben plaatsgevonden, in welke mate de doelstellingen in het voorliggende jaar zijn gerealiseerd en welke variabele beloning daaruit resulteert. Tevens wordt gerapporteerd over de bezoldiging van de raad van commissarissen.

Het voorstel van de remuneratie- en benoemingscommissie voor de wijzigingen van het vaste salaris conform het beloningsbeleid is op 29 januari 2009 goedgekeurd door de raad van commissarissen. De vaststelling van de variabele beloning over 2009 heeft plaatsgevonden in de raad van commissarissenvergadering van 9 april 2010.

2. Beloningsbeleid TenneT Holding B.V.

Het door de aandeelhouder goedgekeurde beloningsbeleid bestaat uit de volgende elementen:

Vast salaris

Het vaste salaris van de statutaire directie is gebaseerd op functiewaardering. Op basis van deze functiewaardering wordt de beloning van de functie vergeleken met de beloning van functies van vergelijkbare zwaarte op de algemene beloningsmarkt in Nederland. Deze functiewaardering en beloningsvergelijking worden elke twee tot

‘In 2009 heeft de overname en integratie van de hoogspanningsnetten van Enexis, Liander en Delta plaatsgevonden’

drie jaar geactualiseerd om ontwikkelingen van zowel de organisatie als de arbeidsmarkt goed te kunnen volgen. In de vergelijking wordt voor de vaststelling van het gewenste niveau van de vaste beloning het mediaanniveau gekozen, dat wil zeggen vijftig procent van de relevante doelgroep heeft een hoger vast salaris, vijftig procent een lager salaris.

Bij een eventuele achterstand ten opzichte van dit mediaanniveau is het beleid dat bij goed functioneren deze achterstand in een periode van maximaal vier jaar wordt ingehaald. Tevens kan de raad van commissarissen jaarlijks een indexatie voor de bestuurderssalaries vaststellen.

De hoogte en structuur van de beloning moeten het mogelijk maken om gekwalificeerde bestuurders met ervaring op vergelijkbaar functieniveau van zowel buiten als binnen de sector aan te trekken en te behouden, ook indien er sprake is van ontwikkelingen binnen de onderneming die leiden tot een toenemende complexiteit en daarmee verzwaring van de bestuurdersfuncties.

Variabel salaris

Ten aanzien van het variabele deel is in het beloningsbeleid het maximum vastgesteld op 25 procent van het vaste salaris. De hoogte van de toegekende variabele beloning wordt vastgesteld op basis van de mate waarin vooraf overeengekomen doelstellingen worden gerealiseerd. Deze doelstellingen worden vastgesteld in vier categorieën:

- winstgevendheid;
- strategische doelstellingen;
- operationele doelstellingen;
- personeel, veiligheid en leveringszekerheid.

De voor de directieleden specifieke doelstellingen en de bijbehorende weging worden jaarlijks vooraf vastgesteld door de raad van commissarissen. De realisatie van de doelstellingen wordt na afloop van het betreffende jaar eveneens vastgesteld door de raad van commissarissen.

De variabele beloning motiveert om de geplande doelstellingen elk jaar opnieuw te realiseren en laat een goede balans zien tussen doel en omvang. Met het oog op uitvoerbaarheid en transparantie is de variabele beloning op een eenvoudige regeling gebaseerd.

Pensioenkosten

Alle directieleden zijn deelnemer van het ABP pensioenfonds. De pensioenopbouw is gebaseerd op de middelloonsystematiek. Met de algemeen directeur is bij indiensttreding een premievrij pensioen overeengekomen waarbij naast het ABP-pensioen aanvullende pensioenopbouw plaatsvindt om uitdiensttreding op 61-jarige leeftijd te faciliteren. Deze opbouw vindt plaats via een levensloopregeling, de hieraan afgedragen premies zijn in de aangegeven pensioenpremies meegenomen. Tevens

heeft in 2009 een eenmalige verrekening van niet volledig afgedragen pensioenpremies van 70.000 euro over de periode 2002 tot en met 2008 plaatsgevonden.

Ontslagvergoeding

De ontslagvergoeding van de directie is conform de Corporate Governance Code en bedraagt één bruto jaarsalaris.

Overige vergoedingen en secundaire arbeidsvoorwaarden

TenneT heeft voor haar bestuurders en medewerkers een concurrerend pakket aan secundaire arbeidsvoorwaarden. Onder deze secundaire arbeidsvoorwaarden vallen onder meer een onkostenvergoeding, tegemoetkoming in de premie van de zorgverzekering, ongevallenverzekering, arbeidsongeschiktheidsregeling, een bedrijfsauto en bestuurdersaansprakelijkheidsverzekering.

Toekomstig beloningsbeleid

Vanwege de aanzienlijke groei die de onderneming de afgelopen twee jaar heeft gerealiseerd en de maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van beloningsbeleid, is de raad van commissarissen voornemens in 2010 de aandeelhouder een voorstel voor een nieuw beloningsbeleid te doen.

3. Beloning statutaire directie

Honorarium vast

Op grond van de beoordeling van de performance en ervaring van de bestuurders en de verhouding van hun vaste beloning tot hetgeen gebruikelijk is voor vergelijkbare functies binnen de Nederlandse beloningsmarkt, is door de raad van commissarissen besloten het vaste salaris van de algemeen directeur per 1 januari 2009 aan te passen met een beoordelingsverhoging van drie procent en dat van de operationeel directeur met vier procent.

De relatieve positie van het vaste salaris van de statutaire directie in 2009 ten opzichte van de mediaan van de algemene beloningsmarkt was daarmee als volgt:

Algemeen directeur	80%
Financieel directeur	93%
Operationeel directeur	82%

De beoogde ontwikkeling naar beloning op mediaanniveau is gezien de ontwikkelingen op de beloningsmarkt met enige prudentie vormgegeven. Tevens is, met inachtneming van de ontwikkelingen in de sector en de algemene beloningsmarkt voor bestuurders, een indexatie toegepast van 2,5 procent.

Honorarium variabel

Op basis van realisatie van vooraf vastgestelde doelstellingen heeft de raad van commissarissen besloten de directie over het jaar 2009 de onderstaande percentages van de maximale variabele beloning toe te kennen:

‘Er is hard gewerkt aan een ongekend groot aantal infra-structuurprojecten’

‘2009 was voor de medewerkers en directie een zeer intensief en geslaagd jaar’

**‘Alle leden van
de raad van
commissarissen
zijn onafhankelijk
in het kader van de
Elektriciteitswet
1998’**

Onderwerp	Algemeen directeur	Financieel directeur	Operationeel directeur
Winstgevendheid			
EBIT-niveau ten opzichte van jaarplan	25%	25%	25%
Strategische doelstellingen			
Kansrijke situatie overname Duits net, verdergaande implementatie CWE markt, positionering beheerder infrastructuur op zee, versterking risicodragend vermogen.	30%	30%	20%
Operationele doelstellingen	25%	25%	35%
Organisatie			
Ziekteverzuim, ongevallen en betrouwbaarheid van levering	15%	15%	15%
Totaal	95%	95%	95%

Hiermee komt de beloning over 2009 op de volgende bedragen:

	Honorarium vast		Honorarium variabel		Honorarium totaal	
(x EUR 1.000)	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Ir. J.M. Kroon MBA	296	310	62	73	358	383
Ir. B.G.M. Voorhorst MBA	194	204	41	49	235	253
Drs. W.A. Keus RA ¹⁾	200	230	44	55	244	285

1) Indiensttreding op 1 februari 2008

	Pensioenpremies	
(x EUR 1.000)	2008	2009
Ir. J.M. Kroon MBA	104	129 ¹⁾
Ir. B.G.M. Voorhorst MBA	38	35
Drs. W.A. Keus RA	33	36

1) De aangegeven pensioenpremie is exclusief de eenmalige verrekening van niet volledig afgedragen premies ouderdomspensioen over de periode 2002 tot en met 2008.

4. Beloning raad van commissarissen

De beloning van de raad van commissarissen en commissies is conform de afspraken met de Aandeelhouder met ingang van 1 januari 2009 met 2,5 procent inflatie-correctie verhoogd. Hiermee komt de beloning voor de raad en commissies in 2009 op de volgende bedragen:

Voorzitter raad van commissarissen	EUR	25.167,-
Vice-voorzitter raad van commissarissen	EUR	20.241,-
Lid raad van commissarissen	EUR	18.063,-
Lid audit commissie	EUR	6.015,-
Lid remuneratie- en benoemingscommissie	EUR	2.181,-

De totale vergoedingen van de raad van commissarissen in 2009 zijn onderstaand weergegeven:

(in EUR)		Vaste vergoeding		Commissie		Totale vergoeding	
		2009	2008	2009	2008	2009	2008
voorzitter	Ir. R.E. Selman	25.167	24.548	2.181	2.128	27.348	26.676
vice-voorzitter**	Dr. Ir. A.W. Veenman	20.059	17.604	0	0	20.059	17.604
lid*	Drs. C. Griffioen RA	18.231	19.740	6.015	5.868	24.246	25.608
lid	Drs. J.F. van Duyne	18.063	17.604	2.181	2.128	20.244	19.732
lid	Drs. J.F.T. Vugts	18.045	17.604	6.015	5.868	24.060	23.472

* Vice-voorzitter tot 1 februari 2009

** Vice-voorzitter met ingang van 1 februari 2009

Toekomstig beloningsbeleid raad van commissarissen

Vanwege de groei en ontwikkeling van de onderneming en de maatschappelijke ontwikkelingen ten aanzien van de verantwoordelijkheden van commissarissen en toezichthouders, zal in 2010 het beloningsbeleid voor de raad van commissarissen worden herijkt.

‘Het bezoldigingsbeleid is gericht op het aantrekken, motiveren en kunnen behouden van goede en deskundige bestuurders’

Contacten met de ondernemingsraad

In het verslagjaar heeft een vertegenwoordiging van de raad van commissarissen overleggen tussen de directie en de ondernemingsraad bijgewoond, alsmede de jaarlijkse bijeenkomst met de ondernemingsraad. Bij de overleggen zijn op zeer constructieve wijze diverse relevante ontwikkelingen besproken. De raad wil zijn waardering uitspreken voor de manier en ook de snelheid waarop diverse onderwerpen zijn behandeld en bediscussieerd.

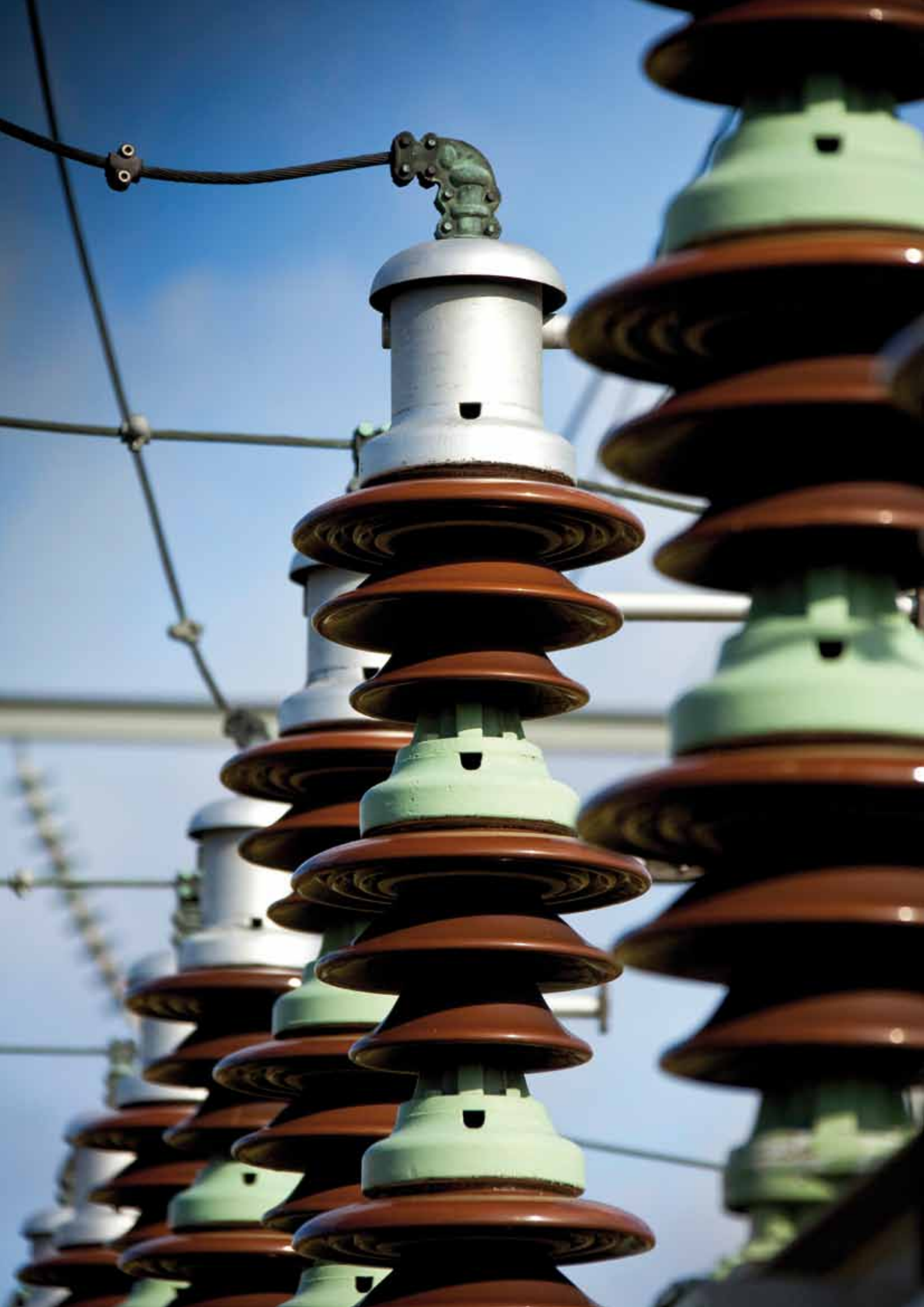
Woord van waardering

De raad van commissarissen wil de directie, het management en TenneT-medewerkers danken voor hun inzet en betrokkenheid in het verslagjaar.

Raad van commissarissen,
ir. R.E. Selman (voorzitter)
dr. ir. A.W. Veenman (vice-voorzitter)
drs. J.F. van Duyne
drs. C. Griffioen RA
drs. J.F.T. Vugts

Arnhem, april 2010

‘De raad wil zijn waardering uitspreken voor de manier en ook de snelheid waarop diverse onderwerpen door de ondernemingsraad zijn behandeld en bediscussieerd’

Ben Voorhorst, operationeel directeur TenneT: 'TenneT en de politiek hebben elkaar nodig'

43

“Het algemeen belang van een goede elektrische infrastructuur onderschrijft iedereen wel. Toch is het bijzonder lastig om in het dichtbevolkte Nederland projecten van de grond te krijgen”, weet Ben Voorhorst, operationeel directeur van TenneT. Een innige samenwerking tussen TenneT en Economische Zaken is daarbij volgens hem een conditio sine qua non. Voorhorst: “Wij hebben de politiek nodig om de lijnen uit te zetten en de belangen te wegen. En zij hebben ons nodig om na te gaan wat uitvoerbaar is.”

‘Minister boog zich persoonlijk over de kaarten’

Voorhorst noemt als voorbeeld het uitbreidingsproject Randstad 380 kV. Het gaat om een voor de energievoorziening cruciaal project, dat in het landschap moet worden ingepast, rekening houdend met zeer veel belangen. Een optimale balans vinden is dan bijzonder lastig. Hierbij speelden vragen als: waar komt een verbinding bovengronds en waar ondergronds? En wat zijn de technische mogelijkheden en onmogelijkheden? Voorhorst: “We hebben samen met EZ gekeken naar de ontwikkeling van de verbinding, ieder vanuit onze eigen verantwoordelijkheden. Hierbij was leveringszekerheid een belangrijk aspect. Zo zijn we onder meer uitgekomen op een technisch verantwoorde ondergrondse aanleg van maximaal 20 kilometer, verspreid over het 85 kilometer lange tracé. EZ heeft daarna bepaald waar precies de verbinding ondergronds wordt aangelegd.”

Minister Maria van der Hoeven van Economische Zaken heeft vervolgens aan de Tweede Kamer de gemaakte keuzes uitgelegd. Een lastige klus. “Randstad 380 kV was een complex dossier, maar de minister heeft zich hoogstpersoonlijk over de kaarten gebogen. En ze heeft deskundig en vol toewijding in de Tweede Kamer het politieke debat hierover gevoerd”, vindt Voorhorst.

Voorrang voor groen

Dat het afstemmen van wederzijdse verantwoordelijkheden van EZ en TenneT een kunst is, blijkt ook uit het vraagstuk congestiemanagement. Voorhorst: “In het Westland is het aantal wkk-projecten heel snel toegenomen. Tuinders wilden stroom leveren aan het net. Dat leverde echter problemen op. Aanvankelijk moesten wij nee verkopen; we konden geen transportrechten meer geven voor nieuwe warmtekraftkoppelingen. Vanwege schaarste aan transportcapaciteit op het net in de Randstad was dat onverantwoord. Op onze opmerking werd scherp gereageerd met: het kan toch niet waar zijn dat de overheid duurzaamheid promoot, maar dat TenneT nieuwe initiatieven niet aansluit?”

De minister wilde hier iets aan doen en zegde toe om (vanaf april 2008) voorrang voor groene energie te regelen. Verder moest een goede regeling voor congestiemanagement worden gemaakt.

Nieuwe dynamiek

TenneT werd gevraagd om met een voorstel te komen. “Al snel nadat we dat hadden gemaakt, bleek echter dat de belanghebbenden het niet met de onderliggende uitgangspunten eens waren. Het was duidelijk dat de politiek hierin het voortouw moest nemen. Het gaat hier immers om fundamentele en principiële keuzes, bijvoorbeeld tussen duurzaam en niet-duurzaam vermogen, oude en nieuwe producenten en goedkope en minder goedkope stroom”, aldus Voorhorst. Bij dergelijke keuzes heeft TenneT geen voorkeur. Dat mogen we ook niet. Wettelijk is bepaald dat we iedere producent gelijk behandelen. Voor het Westland is nu een tijdelijke oplossing getroffen, verder is een definitieve oplossing gezocht in een wetsvoorstel dat nu in behandeling bij het parlement is (zie kader congestiemanagement). Volgens Voorhorst is die wet belangrijk voor de toekomst. Als nieuwe productie – en daarvoor zijn de plannen legio – eerder klaar is dan bepaalde netten, kan immers opnieuw congestie ontstaan.

Het voorbeeld van congestiemanagement laat volgens Voorhorst ook zien dat de liberalisering en verduurzaming van de energiemarkt zorgen voor een nieuwe dynamiek. “Je hebt nog meer belangen gekregen, zoals die van de tuinders die producent zijn geworden. Daar moeten we rekening mee houden. Dat houdt ons scherp.”

Ben Voorhorst (1959), operationeel directeur van TenneT, heeft diverse managementfuncties bekleed bij TenneT en voorganger Sep. Bekleedt daarnaast diverse bestuursfuncties bij onder andere transpower GmbH, Innovation Advisory Board Tennovum, Rotterdam Sustainability Initiative en is lid RvC van Vereniging Netbeheer Nederland.

Congestie management:
omgaan met files op
het net

Warmtekracht-
koppelingen (wkk) zijn in
het Westland de laatste
jaren als paddestoelen
uit de grond geschoten.
Dankzij deze toename
van duurzame productie,
neemt ook het aanbod
van elektriciteit – en
daarmee de vraag naar
transport – navenant toe.
In het Westland bleken
bestaande verbindingen
ontoereikend om op
korte termijn deze extra
stroom te vervoeren. En
zolang het net daar nog
niet is uitgebreid, kunnen
zich situaties voordoen
van onvoldoende
transportcapaciteit:
congestie.

Congestie management is
een manier om (tijdelijk)
om te gaan met deze
schaarste. Het is een
marktmechanisme
dat de beperkte
transportcapaciteit
over de aanvragers
verdeelt. Het werkt als
een toeritdosering op
de snelweg. Bepaalde
productie-eenheden

**‘Wij hebben de politiek nodig
om de lijnen uit te zetten en
de belangen te wegen’**

‘Samen moeten we ervoor zorgen dat het net op tijd wordt uitgebreid’

schakelen af om ruimte te maken voor andere, zodat congestie wordt voorkomen. In 2009 is congestiemanagement voor het eerst toegepast tijdens bepaalde piekuren in het Westland. Daarbij is gebruik gemaakt van een tijdelijke (private) regeling in overleg met leveranciers en de tuinbouw. Congestiemanagement moet aan strenge regels voldoen. Het geeft namelijk bepaalde partijen voorrang boven andere. En het kan financieel voor- of nadeel opleveren. Dankzij een aantal versterkingen (twee stations en een netverzwaring) ziet het er naar uit dat de congestieproblemen in het Westland dit voorjaar tot het verleden zullen behoren. Maar het kabinet wil voor toekomstige situaties wet- en regelgeving achter de hand hebben. Een wetsvoorstel wordt in 2010 behandeld in het parlement.

Jos de Groot, directeur Energiemarkt van ministerie van EZ: ‘EZ en TenneT zijn natuurlijke partners’

Jos de Groot en Ben Voorhorst spreken elkaar regelmatig. De directeur Energiemarkt van Economische Zaken en de operationeel directeur van TenneT maken het net samen toekomstbestendig. Dankzij intensief overleg, onder meer over het grote project Randstad 380 kV, raken het ministerie en de landelijke netbeheerder steeds beter op elkaar ingespeeld. “Je moet investeren om elkaars werelden te leren begrijpen.”

‘TenneT heeft omslag gemaakt’

Belanghebbenden die zich laten informeren over geplande nieuwe hoogspanningsverbindingen, hebben kans dat ze Jos de Groot tegen het lijf lopen. Namens Economische Zaken licht de directeur Energiemarkt, samen met TenneT en VROM, de keuzes toe. Tijdens zulke gelegenheden luistert de directeur Energiemarkt ook naar mogelijke bezwaren. “Het is altijd heel verhelderend om uit de monden van belanghebbenden zelf te horen welke gevolgen de besluiten voor hen hebben.”

Dat EZ de keuzes zelf toelicht, heeft te maken met de sleutelrol van het ministerie bij de totstandkoming van nieuwe verbindingen. Sinds maart 2009 geldt voor alle grote energieprojecten van nationaal belang dat ze automatisch onder de Rijkscoördinatieregeling vallen. EZ maakt een Rijksinpassingsplan en coördineert de vergunningverlening. De Groot: “De vergunningen worden dan in één keer toegekend en bezwaren worden gebundeld behandeld bij de Raad van State. Dit betekent dat grote projecten sneller van de grond komen. Gemeenten blijven bevoegd gezag, maar wij kunnen plannen doorzetten vanwege landsbelang.”

Deze verregaande landelijke regie van EZ is de enige effectieve manier om cruciale projecten tijdig op de rit te krijgen, zonder verstrikt te raken in diverse tegengestelde belangen. En vaart is geboden, bijvoorbeeld in het geval van Randstad 380 kV, vertelt De Groot. “Nieuwe plannen voor centrales, en windmolenparken maken verzwarende van het net in het westen van het land nu absoluut noodzakelijk. Wordt er niet in het hoogspanningsnet in de Randstad geïnvesteerd, dan ontstaat congestie (zie kader, red.).”

Omslag

Vanwege de grote projecten die op stapel staan, zoals Randstad 380 kV, is het contact tussen TenneT en Economische Zaken geïntensiveerd. “Zeker in de fase waarin de energiemarkt zich nu bevindt zijn wij natuurlijke partners”, vindt De Groot. “Samen moeten we ervoor zorgen dat het net op tijd wordt uitgebreid. Het is aan de overheid om, met inachtneming van alle belangen, tijdig politieke keuzes te maken. En het is aan TenneT om de uitvoering in goede banen te leiden.” De Groot ziet een duidelijke omslag in de relatie met de landelijke netbeheerder. “Je zag vroeger dat TenneT vooral op kosten en techniek zat en wij op het maatschappelijke draagvlak. Dat botste wel eens. Maar we komen op dat punt steeds dichterbij elkaar. We hebben veel geïnvesteerd om elkaars werelden beter te begrijpen.”

Met de grote veranderingen in de energievoorziening die ons nog te wachten staan, is het volgens De Groot belangrijk om samen met TenneT op lange termijn te denken. Een handvat daarvoor is onder meer de Visie 2030 die de landelijke netbeheerder heeft gemaakt. Hierin komen de grote landelijke projecten aan de orde, maar ook de ontwikkeling van de Noordwest-Europese Markt. TenneT is voor EZ een belangrijk venster naar Europa, zeker na de overname van het Duitse transpower. “Via TenneT hebben we meer zicht aan twee kanten van de grens en meer grip op investeringen. Dat is in Nederlands belang. In het verleden hebben we meegemaakt dat – vanwege een gebrek aan investeringen – een teveel aan Duitse windstroom over ons net werd vervoerd. Dat resulteerde bijna in gevaarlijke situaties.” Volgens De Groot is het overigens wel zaak om door de focus op Europa niet het zicht op de regionale netten te verliezen. “In de verduurzaming zijn die van doorslaggevend belang. De sleutel voor de toekomstige energievoorziening ligt misschien wel daar.”

Jos de Groot (1958), directeur Energiemarkt bij EZ is verantwoordelijk voor marktwerking en voorzieningszekerheid binnen de energiesector. De Groot heeft in het verleden diverse overheidscommissariaten vervuld en is momenteel commissaris bij GasTerra.

Financiële gang van zaken

Omzet

De netto-omzet van TenneT is in 2009 met 18,7% gestegen tot 546,6 miljoen euro (2008: 460,3 miljoen euro). Deze omzetsijging kwam vrijwel geheel voor rekening van de in TenneT TSO ondergebrachte gereguleerde activiteiten van de TenneT-groep en is voornamelijk het gevolg van de overname van het beheer van de 110 kV- en 150 kV-netten van de regionale netbeheerders. TenneT TSO verwierf op 1 januari 2008 formeel het beheer over deze netten als gevolg van het in werking treden van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). Inmiddels is het beheer over deze netten stap voor stap ook daadwerkelijk overgenomen. Alleen het beheer over netten waarop zogenaamde 'cross-border leases' met Amerikaanse investeerders zijn afgesloten, berust nog bij regionale netbeheerders. Wel treedt TenneT TSO in een enkel geval als onderbeheerder op.

De netto-omzet van TenneT TSO steeg in 2009 met 19,8% tot 512,3 miljoen euro (2008: 427,8 miljoen euro). De – grotendeels gereguleerde – omzet met aansluit- en transportdiensten nam met 97,2 miljoen euro toe tot 316,4 miljoen euro. De met systeem-diensten gerealiseerde omzet kwam uit op 147,4 miljoen euro. Voor de systeemdiensten geldt een systeem van budgetregulering, waarbij verschillen tussen de gebudgetteerde en werkelijke kosten in de tarieven van toekomstige jaren worden verrekend. De overige omzet kwam lager uit, voornamelijk omdat de kosten voor het handhaven van de energiebalans aanzienlijk lager waren dan in het voorgaande jaar.

APX Endex Groep realiseerde met haar internationale beursactiviteiten een kleine omzetsijging van per saldo 0,7 miljoen euro. De additionele omzet die het gevolg was van de overname van Endex (5,6 miljoen euro) werd vrijwel geheel gecompenseerd door lagere rente-inkomsten op deposito's ('collaterals') als gevolg van de bijzonder lage rentestanden in 2009.

NOVEC realiseerde verdere groei door een omzetsijging van meer dan 40% tot 13,3 miljoen euro (2008: 9,4 miljoen euro), onder meer door de verhuur van ruimte voor antennes in de 110 kV en 150 kV-hoogspanningsmasten die door TenneT TSO zijn overgenomen van Essent, Nuon en Delta. NOVEC huurt de opstelpunten van TenneT TSO en exploiteert ze vervolgens in de markt voor telecominfrastructuur.

Bedrijfsresultaat

TenneT heeft in 2009 een geconsolideerd bedrijfsresultaat van 137,7 miljoen euro gerealiseerd, een stijging van 71% ten opzichte van het voorgaande boekjaar. Dit resultaat is in aanzienlijke mate beïnvloed door een eenmalige bijzondere bate, die resulteert uit de vrijval van een aanzienlijk deel van de voorziening milieu en amovering (67,5 miljoen euro). Mede naar aanleiding van de acquisitie van de 110 kV en 150 kV-netten en voortschrijdende inzichten met betrekking tot technieken om eventuele negatieve milieueffecten van buiten gebruik gestelde oliedrukkabels te voorkomen, is een nieuwe schatting gemaakt van de in de toekomst te verwachten kosten. Dit heeft geresulteerd in een vrijval van in totaal 76,2 miljoen euro, waarvan 67,5 miljoen euro via de verlies- en winstrekening wordt verwerkt. Het resterende bedrag is in mindering gebracht op de materiële vaste activa.

'De netto-omzet van TenneT is in 2009 met 18,7% gestegen tot 546,6 miljoen euro'

Daarnaast wordt het resultaat beïnvloed door een vrijval uit de voorziening verlieslatende taak ter grootte van 23,2 miljoen euro. Deze voorziening is in 2008 gevormd naar aanleiding van het methodebesluit van de Energiekamer met betrekking tot de vierde reguleringsperiode. Dit besluit bepaalde een 'toegestane omzet' voor het beheer van de 110 kV en 150 kV-netten dat structureel lager is dan de daarvoor noodzakelijk te maken kosten. TenneT is derhalve gedwongen gedurende deze periode een 'verlieslatende taak' op zich te nemen. Naar aanleiding van het methodebesluit heeft TenneT een beroepsprocedure bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBB) aangespannen. Een uitspraak in deze zaak wordt in 2010 verwacht. Tegenover de vrijval uit de voorziening staan gemaakte kosten voor het beheer van de regionale hoogspanningsnetten (110 kV en 150 kV).

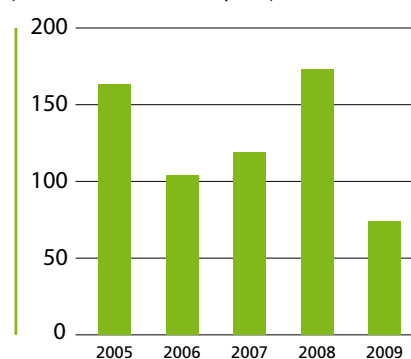
Tenslotte dient te worden vermeld dat een bedrag van 14,9 miljoen euro aan kosten, die samenhangen met de acquisitie van transpower stromübertragungs GmbH, ten laste van het resultaat is gebracht. TenneT past ten aanzien van deze kosten de nieuwe regels conform IFRS 3R reeds in 2009 toe.

Nettoresultaat

Het nettoresultaat van TenneT in 2009 bedroeg 72,1 miljoen euro (2008: 50,7 miljoen euro). Het resultaat uit financiële baten en lasten resulteerde per saldo in een rentelast van 32,4 miljoen euro. In 2008 was dit saldo nog 11,9 miljoen euro. De scherpe toename in de rentelasten is met name veroorzaakt door de financiering die is aangetrokken in het kader van de acquisities van de regionale hoogspanningsnetten en de hogere investerings-uitgaven in verband met de uitbreidingen van het netwerk.

De vennootschapsbelasting kwam uit op 33,8 miljoen euro en bedroeg daarmee 32,1% van het resultaat voor belasting. De relatief hoge effectieve belastingdruk is onder meer het gevolg van de fiscaal niet-aftrekbare kosten die samenhangen met de acquisitie van transpower.

Kasstroom uit operationele activiteiten
(exclusief mutaties werkkapitaal)

Kasstroom

De kasstroom uit operationele activiteiten (exclusief mutaties in het werkkapitaal) zijn in 2009 duidelijk lager dan in voorgaande jaren. Dit wordt met name veroorzaakt doordat het resultaat in 2009 in belangrijke mate door non-cash items is bepaald. Het hier boven reeds genoemde effect van de regulering op het beheer van de 110 kV en 150 kV-netten is in de operationele kasstroom duidelijk zichtbaar.

Balans

Het balanstotaal van TenneT (Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet gedeconsolideerd) bedraagt ruim 3,8 miljard euro (2008: 2,9 miljard euro). Deze stijging wordt voor 774 miljoen euro veroorzaakt doordat in 2009 het eigendom van de 110 kV en 150 kV-netten is overgenomen van de regionale netbeheerders. Voorts is er in 2009 354 miljoen euro geïnvesteerd in materiële vaste activa.

Een aanzienlijk deel van het balanstotaal, 0,8 miljard euro (2008: 1,1 miljard euro) staat niet vrij ter beschikking van de groep. Dit betreft enerzijds zekerstellingen door beurspartijen handelend op beurzen van APX Group. Anderzijds betreft het gelden die door TenneT zijn ontvangen uit een aantal van haar taken:

- veiling van de capaciteit van de buitenlandverbindingen;

- marktkoppeling;
- handhaving van de energiebalans.

Deze gelden worden beheerd door de Stichting Beheer Doelgelden Landelijke Hoogspanningsnet en kunnen slechts bestemd worden voor een gelimiteerd aantal investeringsdoelen, met name het wegnemen van beperkingen op de buitenland-verbindingen.

Acquisities

In 2009 heeft TenneT het overgrote deel van de 110 kV en 150 kV-netten die nog niet in haar bezit waren, verworven. Op 15 april 2009 werd met Essent (Enexis) overeenstemming bereikt over de overname van de in Essent Netwerk HS B.V. ondergebrachte 110 kV en 150 kV-netten. TenneT verwierf deze netten – inclusief de bijbehorende telecom-opstelpunten – voor een totaalbedrag van 350,4 miljoen euro.

Op 9 juni 2009 gingen de 150 kV-netten van Delta, ondergebracht in HS Netten Zeeland B.V., over naar TenneT voor een bedrag van 52,0 miljoen euro. Twee dagen later volgden de 110 kV en 150 kV-netten van NUON (Alliander) door overdracht van de aandelen in Nadine Netwerk B.V. Met deze transactie was een bedrag van 372,0 miljoen euro gemoeid.

In november 2009 heeft TenneT de overname van transpower stromübertragungs GmbH van E.ON aangekondigd. Deze vennootschap, waarin E.ON haar 380 kV-netten heeft ondergebracht, is per 25 februari 2010 aan TenneT overgedragen en wel met terugwerkende kracht tot 1 januari 2010. Een eerste overzicht van de allocatie van de door TenneT betaalde overnameprijs – 885 miljoen euro voor de onderneming en 184 miljoen euro voornamelijk voor overgenomen liquide middelen – is opgenomen in de toelichting op de jaarrekening.

Investeringsen

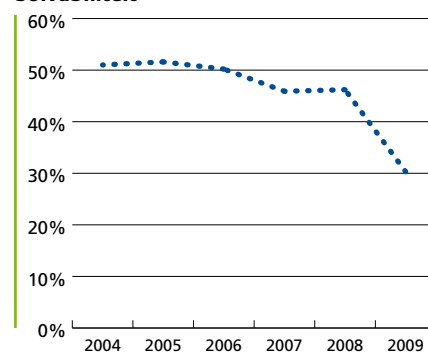
De materiële vaste activa van TenneT bedragen 2.418 miljoen euro (2008: 1.470 miljoen euro) en bestaan voornamelijk uit hoogspanningsinfrastructuur. In 2009 is voor 354 miljoen euro geïnvesteerd in nieuwe bedrijfsmiddelen (2008: 274 miljoen euro). Dit betreft vooral projecten ter versterking van de nationale infrastructuur en de kabel naar Groot-Brittannië.

Financiering

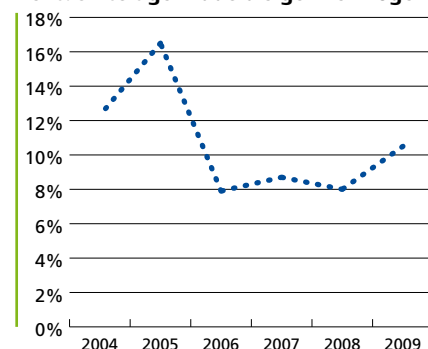
Op de lange termijn streeft de onderneming naar een vermogensstructuur die aansluit bij het risicoprofiel van de – voornamelijk gereguleerde – activiteiten en bij de levensduur van de activa. Ook wil zij over voldoende weerstandsvermogen beschikken om te kunnen reageren op kansen en mogelijkheden die zich binnen de kernactiviteiten van de onderneming voordoen. Tegen deze achtergrond streeft TenneT naar zodanige financieringsverhoudingen dat deze ten minste een credit rating in de 'single A'-categorie (S&P) opleveren.

In dit kader is voor de financiering van de overname van transpower het risicodragend vermogen met 300 miljoen euro versterkt. Daarnaast heeft TenneT eind 2009 een European Medium Term Note (EMTN) programma gelanceerd, waaronder begin 2010 1,0 miljard euro aan langlopende obligaties – 0,5 miljard euro met een looptijd van vijf jaar en een 0,5 miljard euro met een looptijd van twaalf jaar – is uitgegeven. Daarnaast is een

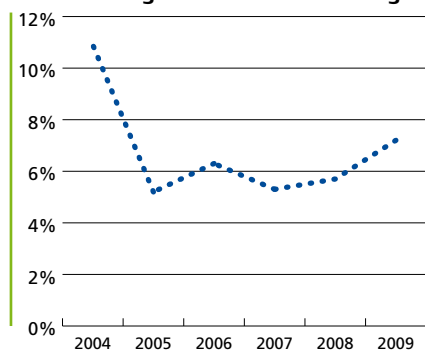
Solvabiliteit

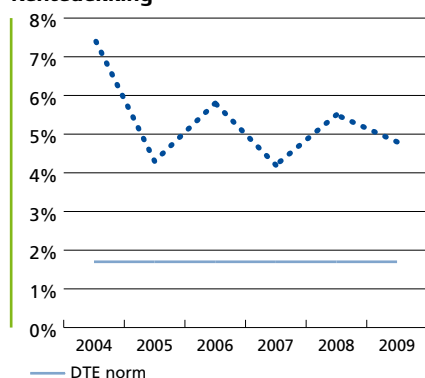
Rentabiliteit gemiddeld eigen vermogen

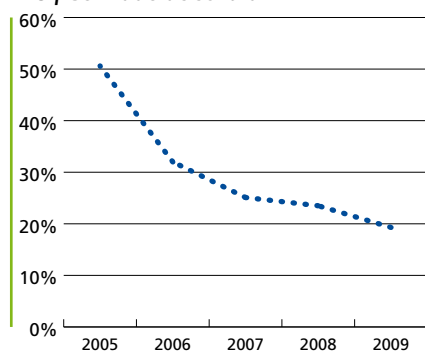
Rentabiliteit gemiddeld totaal vermogen

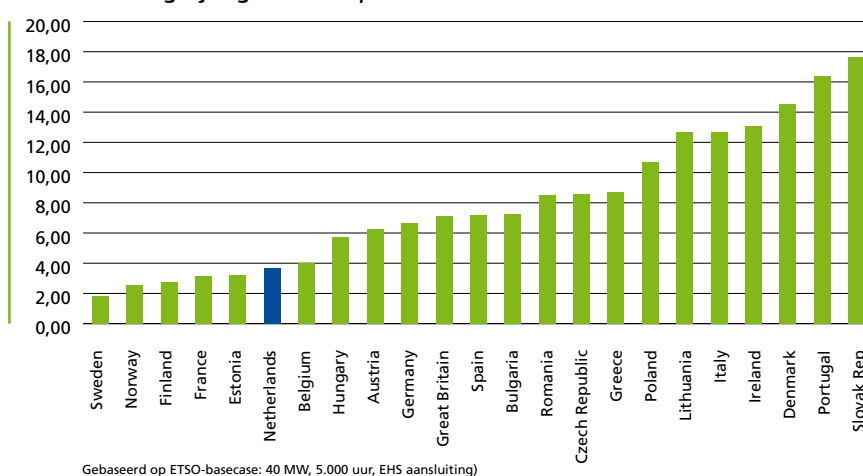
Rentedekking

FFO / Gemiddelde schuld

ETSO-tariefsvergelijking 2008: EUR/MWh

achtergestelde 'hybride' obligatie van 0,5 miljard euro uitgegeven, die mede het risicodragend vermogen versterkt. Met deze kapitaalmarktmissies heeft TenneT belangrijke stappen gezet op weg naar de doelstelling om tot een grotere spreiding in financieringsbronnen en looptijden te komen. Bovendien is de liquiditeitspositie aanzienlijk versterkt.

Tariefsvergelijking

De tarieven van TenneT behoren onverminderd tot de laagste in Europa. Als gevolg van de noodzakelijke netuitbreidingen zullen de tarieven in de komende jaren stijgen.

Vooruitzichten

Ook in het jaar 2010 zal de economische activiteit in Europa nog de gevolgen ondervinden van de economische crisis. Na een jaar van economische 'krimp' in 2009 wordt echter voor de meeste landen weer een gematigde groei in 2010 verwacht. Dit zal ertoe leiden dat de door TenneT getransporteerde volumina weer zullen toenemen. Het blijft echter onzeker wanneer het in 2008 gerealiseerde niveau weer zal worden bereikt. Een en ander zal vooral afhangen van de marktvooruitzichten voor een aantal industriële grootverbruikers.

Het investeringsprogramma van TenneT in de komende jaren wordt echter vooral bepaald door:

- de investeringen in nieuwe grootschalige productiecapaciteit in een aantal gunstig gelegen kustlocaties (Eemshaven, Maasvlakte, Sloegebied);
- de marktintegratie in Europa, die leidt tot een verdere vergroting van de grensoverschrijdende transmissiecapaciteit;
- de investeringen in verschillende vormen van duurzaam opgewekte energie.

De door verschillende producenten geplande nieuwe productiecapaciteit in een aantal kustlocaties maken het noodzakelijk, dat de daar geproduceerde elektriciteit op een efficiënte en effectieve manier kan worden getransporteerd naar die gebieden waar de vraag zich concentreert. Bovendien zal er bij het ontwerp van de netten rekening mee moeten worden gehouden, dat elektriciteit in toenemende mate over de grenzen zal worden getransporteerd. Deze ontwikkelingen vergen vooral versterking van de netten tussen de drie genoemde kustlocaties en de centrale ring in Midden-Nederland.

Ook in de Randstad zullen de netten verder moeten worden versterkt. In 2010 zullen de investeringsuitgaven dan ook significant boven de operationele kasstroom liggen.

Tegen de achtergrond van het door TenneT zowel in Nederland als in Duitsland uit te voeren investeringsprogramma, waarbij voor meerdere jaren met een negatieve 'free cash flow' moet worden gerekend, is het van groot belang dat het business model zodanig is dat de onderneming haar doelstellingen ook kan realiseren. Dit vereist zodanige reguleringssystemen dat er voldoende zekerheid bestaat over de mogelijkheden om investeringen volledig terug te verdienen en een 'return on investment' te realiseren die in lijn is met het risicoprofiel van de onderneming. Ook voor de toegang tot de kapitaalmarkt is een stabiele en voorspelbare ontwikkeling van kasstromen en resultaten van groot belang. Het concept methodebesluit voor de periode 2011-2013 in Nederland maakt dit echter niet mogelijk. Het doen van nieuwe investeringen wordt daarmee zeer onaantrekkelijk. TenneT voert dan ook intensieve gesprekken met de Nederlandse toezichthouder over dit ontwerpbesluit.

Teneinde een beter inzicht te krijgen in de gevolgen voor de netwerken van de beoogde transitie naar een op hernieuwbare bronnen gebaseerde energiehuishouding zal, TenneT in 2010 starten met het ontwikkelen van een 'Visie 2050'. Daarbij zal onder meer worden gekeken naar de gevolgen van de inpassing van grootschalige windenergieprojecten, zowel op land als in zee, de verdere ontwikkeling van zonne-energie en de opwek met behulp van biomassa. Tevens worden de gevolgen ingeschat van de inzet van warmtekrachtkoppelinginstallaties. Bij het ontwikkelen van de Visie 2050 zal gebruik worden gemaakt van scenarioanalyses. Hierbij zal nauw worden samengewerkt met onder meer universitaire onderzoeksinstituten.

TenneT zal in 2010 opnieuw een spectaculaire groei laten zien. Allereerst zal het jaar 2010 het volledige effect laten zien van de overname van de regionale hoogspanningsnetten (110 kV en 150 kV) van Enxsis, Alliander en Delta. Met deze in 2009 gerealiseerde acquisities heeft TenneT haar netwerk van circa 3.000 km vergroot tot bijna 10.000 km. Daarnaast zal de overname van het 380 kV-net van E.ON, ondergebracht in transpower stromübertragungs GmbH, nog eens 11.000 km netwerk toevoegen. Een en ander betekent dat de omzet van TenneT in 2010 tot ruim boven de 1,0 miljard euro zal stijgen.

De integratie van de Nederlandse en Duitse groothandelsmarkten vormt een belangrijke stap op weg naar de realisatie van een geïntegreerde Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. Daarnaast maakt de in 2010 verwachte marktkoppeling binnen de Centraal West-Europese (CWE-) regio het mogelijk om in het hele gebied elektriciteit en grensoverschrijdende transmissiecapaciteit in één transactie te verhandelen. Ook dit is een belangrijke stap op weg naar één geïntegreerde Europese elektriciteitsmarkt. Inmiddels wordt al gewerkt aan een vervolg: koppeling van de CWE-markt met de markten in Scandinavië, de Britse eilanden en het Iberisch schiereiland.

Met de voortschrijding van de marktintegratie zal naar verwachting ook de reeds ingezette consolidatie van Europese elektriciteitsbeurzen een vervolg krijgen.

Arnhem, april 2010

'TenneT zal in 2010 opnieuw een spectaculaire groei laten zien'

Innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen

Innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) liggen bij TenneT in elkaars verlengde. Vernieuwingen in het elektriciteitsnet komen nagenoeg altijd voort uit wensen vanuit de samenleving. Daarom innoveert TenneT aan de hand van vijf maatschappelijk georiënteerde thema's: 'transitie naar duurzame energie', 'milieu', 'veiligheid en gezondheid', 'kwaliteit en leveringszekerheid', 'effectiviteit en efficiency' en 'diensten- en marktfacilitering'.

Maatschappelijke ontwikkelingen

De maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste jaren hebben TenneT een sterke innovatie-impuls gegeven. Zo zijn de investeringen in vernieuwende interconnectoren een rechtstreeks gevolg van de ontwikkeling van de Europese energiemarkt. Ook de magneetveldarme Wintrackmast en de pilot met een ondergronds 380 kV-tracé van twintig kilometer vinden hun oorsprong in vragen vanuit de samenleving. En het ziet ernaar uit dat de vraag naar innovatieve toepassingen verder toeneemt. Toekomstige ontwikkelingen zoals de elektrische auto en grote offshore windparken vergen ingrijpende veranderingen van het elektriciteitssysteem. TenneT wil de gevraagde vernieuwing tijdig kunnen leveren en besteedt daarom intensief aandacht aan innovatie.

Ideeën intern de ruimte geven

Tijdig inspelen op maatschappelijke vragen lukt alleen als innovatieve ideeën binnen de organisatie ruimte krijgen om snel tot wasdom te komen. TenneT heeft daarom het innovatieteam Tenuvum in het leven geroepen. Dit team dient als katalysator in het proces van vernieuwing. Daarmee stimuleren we innovaties vanuit onze business units en afdelingen. Vernieuwende ideeën ontstaan immers op de werkvloer, in de praktijk van alledag.

Tenuvum heeft in 2009 het management van de business units geprikkeld om innovaties zoveel mogelijk in jaarplannen op te nemen. In meer dan de helft van de jaarplannen zijn al innovaties opgenomen. Het innovatieteam stimuleert vernieuwende ideeën onder meer via speciale brainstormsessies.

Een voorbeeld daarvan zijn de zogenaamde vogelflappen. Door deze vogelflappen op te hangen in de hoogspanningslijnen worden deze lijnen beter zichtbaar voor overtrekkende vogels waardoor het aantal aanvaringen met de hoogspanningslijnen vermindert. Een tweede idee is een studie naar dynamisch netbeheer. Dit behelst het zo goed mogelijk benutten van de capaciteit van hoogspanningslijnen, bijvoorbeeld door rekening te houden met weerparameters zoals temperatuur en wind.

Rijp en groen

Willen nieuwe ideeën in de praktijk tot uitvoering komen, dan is in bijna alle gevallen nader onderzoek nodig. Daarom speelt TenneT een aantal kansrijke voorstellen door naar onderwijsinstellingen, zoals technische universiteiten en hoger technisch onderwijs. Vier tot zes studenten bijten zich jaarlijks vast in een innovatiecasus. Voor studenten is dit

'Innovatie en maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) liggen bij TenneT in elkaars verlengde'

aanlokkelijk omdat ze een stageproject kunnen doen waar serieus naar wordt gekeken. Voor TenneT, op haar beurt, is dit interessant omdat kansrijke ideeën sneller tot uitvoering komen. Bovendien verzekert de organisatie zich zo van extra toestroom van jong talent.

Luisteren naar de maatschappij

Innoveren is niet alleen een interne kwestie. Wie succesvol wil vernieuwen moet openstaan voor geluiden van buiten. Het is de kunst om tijdig maatschappelijke signalen op te vangen en kennis uit te wisselen met anderen. Dat laatste doen TenneT-medewerkers onder meer door participatie in netwerken zoals ENTSO-E, Cigré, Netbeheer Nederland, Dutch Power, Eurelectric en Taskforce Intelligente Netten.

Voor een uitgebreide externe feedback op innovaties is in 2009 de TenneT Innovation Advisory Board opgericht. Dit is een twee keer per jaar samenkomende adviesraad die de Raad van Bestuur van TenneT direct adviseert. Hierin hebben vier externe deskundigen zitting genomen: Margot Weijnen (Hoogleraar Technische Universiteit Delft), Ronnie Belmans (Hoogleraar Katholieke Universiteit Leuven), Peter Jørgensen (vice-president planning en systeemontwikkeling Energinet.dk) en Kees van der Klein (adjunct-directeur Energieonderzoek Centrum Nederland). Zij houden het innovatieprogramma kritisch tegen het licht en adviseren over nieuwe ontwikkelingen en kansen.

Grootste lengte samengestelde ondergrondse 380 kV-kabel tracés ter wereld

Om de Randstad in de toekomst te garanderen van voldoende stroom, werkt TenneT aan nieuwe 380 kV-verbindingen. Dergelijke zware verbindingen worden in principe bovengronds aangelegd, omdat er risico's kleven aan ondergrondse verbindingen zoals mondiale spanningsinstabiliteit. Daarnaast is er wereldwijd nog zeer weinig ervaring is met ondergrondse verbindingen van dit spanningsniveau in een sterk vermaasd net. TenneT gaat echter als pilot over een afstand van twintig kilometer de nieuwe 380 kV-verbinding in de Randstad ondergronds aanleggen. Totaal twintig kilometer ondergronds tracé omvat feitelijk 240 kilometer aan hoogspanningskabel (twaalf kabels naast elkaar), wat zeer innovatief is. Nederland zit hiermee op de grens van wat wereldwijd in de praktijk is beproefd. De Technische Universiteiten van Delft en Eindhoven geven aan dat, uit oogpunt van leveringszekerheid, twintig kilometer momenteel de maximaal haalbare afstand is in het vermaasde, complexe Nederlandse 380 kV-net. Samen met hen gaat TenneT de komende jaren na hoe het elektriciteitssysteem zich gedraagt met deze nieuwe ondergrondse verbinding.

Maatschappelijke verantwoord ondernemen (MVO)

Bovenstaande voorbeelden, zoals de Wintrackmast, de aanleg van ondergrondse kabeltracés en de toepassing van de vogelflappen om onnodige vogelsterfte te voorkomen, geven aan dat innovaties een essentieel onderdeel zijn van de manier waarop TenneT maatschappelijk verantwoord onderneemt. Ook de studies die worden uitgevoerd naar de flexibiliteit van het elektriciteitsnet voor de inpassing van duurzame energiebronnen, zoals wind- en zonne-energie, passen daarbij. Naast deze vooral technisch georiënteerde ontwikkelingen, spelen ook innovaties op management- en organisatorisch vlak een belangrijke rol. MVO betekent namelijk ook het creëren van een aantrekkelijke, veilige en uitdagende werkomgeving. Zo is in 2009 de TenneT Academy opgericht met als adagium 'een leven lang leren'. Doorlopende opleiding- en trainingprogramma's zijn bij enkele business units en afdelingen ingevoerd met de bedoeling om dit in de toekomst

**'Vernieuwingen in
het elektriciteitsnet
komen nagenoeg
altijd voort uit
wensen vanuit de
samenleving'**

53

breder in de organisatie aan te bieden. Dit is slechts één van de voorbeelden waarop wij actieve invulling aan MVO geven. Wij willen hierover op een transparante wijze verantwoording afleggen naar onze stakeholders. Mede in dat kader hebben wij dit jaar voor het eerst een separaat MVO-verslag uitgebracht dat digitaal beschikbaar is op onze website <http://www.jaarverslag.tennet.org>.

Innovatie

TenneT innoveert aan de hand van vijf maatschappelijk georiënteerde thema's:

- transitie naar duurzame energie;
- milieu, veiligheid en gezondheid;
- kwaliteit en leveringszekerheid;
- effectiviteit en efficiency;
- diensten- en marktfacilitering.

‘De maatschappij eist van TenneT dat het tijdig innoveert. Een open oog en oor voor zowel interne kennis als externe expertise is cruciaal. Een voorbeeld daarvan is de Wintrackmast’

Rene Kerkmeester, manager Klant- en marktontwikkeling
TenneT:

‘Zet vaart achter de Europese markt’

55

Als iemand iets heeft met de Europese energiemarkt dan is het Øystein Løseth wel. De Noorse voormalig CEO van het Nederlandse Nuon wordt in de loop van 2010 CEO van het grote Zweedse Vattenfall. Wat hem betreft mag er wel wat meer tempo worden gemaakt met de Europese marktwerking. “Het gaat traag.” Een van de mensen die de vaart erin probeert te houden, is Rene Kerkmeester. De manager Klant- en marktontwikkeling van TenneT onderhandelt volop mee. “Het is soms net een ingewikkeld schaakspel.”

‘Open over belangen praten’

Rene Kerkmeester, manager Klant- en marktontwikkeling bij TenneT, maakt het ontstaan van een geïntegreerde Europese elektriciteitsmarkt van nabij mee. Namens TenneT spreekt hij met een keur aan internationale spelers. Vlak voor het interview is hij net terug van een bijeenkomst waarbij de degens stevig werden gekruist. Onderwerp was de toekomstige koppeling van de day-ahead markten van de CWE- (Central West European Electricity market) landen (Benelux, Duitsland en Frankrijk) met de Scandinavische landen. Kerkmeester: “Het integreren van markten in Europa bevindt zich in een boeiende fase. Belangen kunnen behoorlijk botsen. Het is soms net een ingewikkeld schaakspel. Maar dat partijen opkomen voor hun eigen belangen is begrijpelijk. Marktintegratie betekent dat het bestaansrecht van bepaalde partijen in gevaar komt. Dat zie je ook bij de discussie over het koppelen van CWE en Nordic. Daar zijn maar liefst twaalf TSO's, twaalf toezichthouders, acht ministeries en vier beurzen bij betrokken. Iedere beurs wil natuurlijk de sleutelrol vervullen, maar dat kan natuurlijk niet. Om uit de impasse te komen, hebben de TSO's nu het initiatief genomen in de onderhandelingen. We willen er samen uitkomen en zo voorkomen dat Europa ons een mogelijk ongewenste oplossing oplegt. Onze gezamenlijke visie is nu: one region price coupling, één computersysteem in Europa dat alle markten verbindt en waar andere landen gemakkelijk bij kunnen aanhaken. Overigens kan dit zonder het bestaansrecht van bestaande beurzen te ondermijnen.”

Level playing field

Om verder te komen met het integreren van de Europese markt, is het volgens Kerkmeester cruciaal om openlijk over ieders belangen te praten. “Transparantie is het toverwoord.” Alle betrokken partijen erkennen nu volgens hem wel het algemeen belang van de Europese markt. “Iedereen is er op de lange duur bij gebaat dat de prijzen stabiliseren. En dat gebeurt alleen als de markt na een koppeling voldoende transparant en liquide wordt. Een ander algemeen belang dat de Europese markt dient is volgens Kerkmeester een duurzame toekomst. “Grote windparken op de Noordzee zijn alleen mogelijk als je die onzekere productie compenseert. Verregaande samenwerking met de TSO's is een must, evenals coördinatie met de productiebedrijven. Zo simpel is het.”

TenneT heeft een substantiële inbreng in de discussies over marktkoppeling. Een voordeel daarbij is dat het bedrijf al ‘onbundeld’ is, dus onafhankelijk is van een energiebedrijf. En ook de recente acquisitie van het Duitse bedrijf transpower helpt een handje. Daardoor is TenneT medeaandeelhouder geworden in EMCC European Market Coupling Company. En TenneT/transpower speelt met haar transportnet een verbindende rol in Europa. “We zijn de eerste grensoverschrijdende TSO in Europa, met toegang tot waterkracht in zowel Noorwegen (met de kabel NorNed) als de Alpen”, geeft Kerkmeester aan.

De manager Klant- en marktontwikkeling schat dat het nog een jaar of vijf duurt, voordat een volledig geïntegreerde Europese markt een feit is. “Vooral in de markt van ‘balancing’ – flexibele capaciteit – moet nog veel gebeuren. En ook in harmonisering van tarieven voor aansluitingen en harmonisering van aansluitvoorwaarden is nog heel veel werk te doen.”

Rene Kerkmeester (1966) is sinds 2008 binnen TenneT verantwoordelijk voor nationale marktontwikkeling en Europese marktintegratie. Hiervoor werkte hij bijna tien jaar bij Nuon, in zijn laatste functie als commercieel directeur van het Netwerk bedrijf.

Contouren Europese markt tekenen zich af

Het gaat steeds een beetje beter met de vrije verhandelbaarheid van stroom in Europa. De integratie voltrekt zich in stappen, zowel geografisch (landen/regio's) als per tijdzone (lange termijn, intraday, day-ahead en balancing). Koppeling is al een tijd een feit in grensoverschrijdende langetermijnveilingen via de Capacity Allocation Service Company (CASC). En ook de intraday-markten Nederland-België en Nederland-Duitsland zijn inmiddels gekoppeld. Ook in de cruciale day-ahead markt gaat het de goede kant op. Daar weten de Nederlandse, Belgische en Franse markten zich gekoppeld

‘Het integreren van markten in Europa is soms net een ingewikkeld schaakspel’

‘TSO’s moeten hun basis verbreden en initiatieven nemen buiten de landsgrenzen’

via de Trilateral Market Coupling (TLC). En het is de bedoeling dat Luxemburg en Duitsland zich hierbij in 2010 nog aansluiten. Samen zullen zij dan de Central Westeuropean Electricity market (CWE) vormen. Dat is opnieuw een tijdelijk fenomeen. Want de Scandinavische landen (Nordic) zullen zo spoedig mogelijk integreren met CWE en daarna voegen mogelijk nog meer landen zich bij dit nieuwe samenwerkingsverband. TSO's zoals TenneT zijn zich er terdege van bewust dat het niet alleen draait om een transparante en liquide markt. Andere belangen dan marktwerking, zoals leveringszekerheid en duurzaamheid, spelen eveneens een rol in de onderhandelingen over de Europese integratie.

Øystein Løseth, algemeen directeur Vattenfall: 'TSO's moeten hun basis verbreden'

Namens het Noorse Statkraft kwam Øystein Løseth eind jaren negentig naar Nederland en Duitsland. In die tijd nam de liberalisering van de energiemarkt een aanvang. "Destijds dacht ik dat het allemaal veel sneller zou gaan. Intussen zijn we twaalf jaar verder en nog steeds is de geïntegreerde markt niet gerealiseerd. Vooral in de gasmarkt zie je veel geopolitiek: landen denken nog te veel in het eigen belang. Bij elektriciteit gaat het wel wat beter. Daar zie je dat meer vanuit gezamenlijk belang wordt geredeneerd."

'De markt is effectiever geworden'

Løseth vindt dat goede stappen zijn gezet. "De juiste prijssignalen zijn gegeven en de markt is effectiever geworden. Maar van een zuiver level playing field kun je ook bij de elektriciteitsmarkt nog altijd niet spreken. Dat kan pas als de nu nog duidelijke prijsverschillen helemaal verleden tijd zijn. We moeten daar echt vaart achter zetten", vindt de toekomstige CEO van Vattenfall.

De overname door TenneT van het Duitse transpower is volgens Løseth een welkome ontwikkeling die de integratie van de Europese elektriciteitsmarkt stimuleert. "Als TSO's internationaal fuseren, denken ze niet langer alleen in termen van landsbelang maar in Europese regio's. Dat is precies wat we nodig hebben. TSO's moeten hun basis verbreden en initiatieven nemen buiten de landsgrenzen. Dat zal niet gemakkelijk gaan. Fuseren is lastig voor organisaties met nationale overheden als aandeelhouder. In Scandinavië is een geplande fusie tussen het Noorse Statnett en het Zweedse Kraftnät om die reden gestrand. Toch geloof ik in meer van dit soort fusies, gewoon uit oogpunt van businesslogica. Samenwerkende TSO's kunnen grote synergievoordelen behalen. Als je expertise hebt – zoals in het aansluiten van wind op zee – dan is het toch zonde om die alleen binnen de muren van een kleine organisatie te houden. Waarom zou je het wiel steeds opnieuw willen uitvinden?"

Øystein Løseth (1958) was tijdens dit interview voorzitter van de Raad van Bestuur van Nuon Energy. Inmiddels is hij President en CEO van Vattenfall AB. Voordat Løseth werkzaam was voor Nuon, werkte hij voor het Noorse Statkraft en daarvoor bij Naturkraft, Alliance Gas en Statoil.

Niet afwachten

Samenwerking tussen TSO's is volgens Løseth essentieel. Niet alleen met het oog op een efficiëntere markt, maar ook vanwege de ontwikkeling van duurzame energie. "Voor meer windenergie is een verdere ontwikkeling van het hoogspanningsnet extreem belangrijk. Om instabiliteit te voorkomen, zullen TSO's moeten investeren en die investeringen onderling afstemmen. En wij, de productiebedrijven, zullen voldoende back up-power moeten bouwen. Het is daarbij wel belangrijk om te beseffen dat het beschikbaar houden van reservecapaciteit geld kost. Het moet voor productiebedrijven wel commercieel interessant blijven", vertelt Løseth. Hij benadrukt nog dat TSO's ook zelf met initiatieven moeten komen. "Ze moeten niet alleen afwachten tot de productiebedrijven windparken bouwen. Ze moeten ons kunnen aansluiten, als wij nieuwe capaciteit bouwen. Ook tussen TSO's en productiebedrijven is onderlinge coördinatie daarom essentieel."

Vooroplopen

Volgens Løseth heeft Europa een markt nodig met sterke TSO's, meerdere met elkaar concurrerende productiebedrijven, een goede beurs en een sterke regelgever. Løseth die voor de zomer naar Zweden vertrekt om CEO van Vattenfall te worden, vindt dat Nederland – samen met Scandinavië – vooroploopt in de Europese energiemarkt. "Dat geldt in vooral voor elektriciteit en wat minder voor gas. Je ziet aan de splitsing van energiebedrijven dat Nederland de Europese markt zeer serieus neemt."

Safety, crisismanagement en security

Elektriciteit is in Nederland van groot belang. Hapert de stroomvoorziening, dan kunnen delen van het land stilvallen met mogelijk grote maatschappelijke en economische gevolgen. TenneT werkt op het gebied van security nauw samen met de overheid bij het ontwikkelen van beleid en het doen van aanbevelingen om het weerstandsvermogen van het hoogspanningsnet tegen agressie te verhogen. Aandachtsgebieden op het gebied van safety zijn het managen van crisissituaties, het stimuleren van de veiligheid en gezondheid van medewerkers en verantwoord milieubeheer. Hierbij een uitleg van de drie speerpunten safety, crisismanagement en security.

Safety

Het werken met hoogspanning kan risico's met zich meebrengen als veiligheidsmaatregelen niet goed worden opgevolgd. Binnen TenneT is het veiligheidsbewustzijn van medewerkers een van de voornaamste speerpunten. Ook gezondheid staat hoog op de agenda.

SHE-beleid

In 2009 heeft de Arbeidsinspectie in het kader van het project 'Energiesector' een aantal bouwlocaties van TenneT bezocht. Naar aanleiding daarvan worden bestaande afspraken beter nageleefd en staat bij TenneT het veiligheidsbewustzijn nog hoger op de agenda. De aanschrijvingen en waarschuwingen van de Arbeidsinspectie vormden een extra stimulans om een verbeterd bedrijfsbreed Safety, Health en Environment (SHE)-beleid te ontwikkelen. Hiermee is in 2009 begonnen.

Zo werd in 2009 bij een project in de regio Noord geconstateerd dat medewerkers niet altijd optimaal verzekerd waren bij werkzaamheden in de mast. Op basis hiervan is een ontwerpaanpassing doorgevoerd in de mast, door het aanbrengen van extra profielen. Op dit moment wordt gekeken of deze oplossing ook op andere plekken kan worden doorgevoerd.

Bijna-ongevallen

In het verslagjaar deden zich bij TenneT geen grote ongevallen voor tijdens de uitvoering van het werk. Een incident met verzuim als gevolg was er toen een medewerker bekertjes hete koffie liet vallen en brandwonden opliep aan zijn voet. Om de kans op ongevallen in de werkomgeving tot een minimum te beperken, houdt TenneT het thema veiligheid voortdurend onder de aandacht van medewerkers. Er zijn veiligheidstrainingen en er is toezicht op de uitvoering van werkzaamheden. Ongevallen en bijna-ongevallen worden door TenneT geregistreerd met als doel er lering uit te trekken.

Preventief Medisch Onderzoek

Vorig jaar hebben alle vaste medewerkers van TenneT, net als in 2008, een vrijwillig Preventief Medisch Onderzoek (PMO) aangeboden gekregen. 446 medewerkers deden hieraan mee. Het onderzoek bestond uit een vragenlijst, onderzoek van biometrische bepalingen (onder meer lengte/gewicht, bloeddruk) en een sportkeuring voor deelnemers

'Elektriciteit is in Nederland van groot belang. Daarom werkt TenneT op het gebied van security nauw samen met de overheid'

59

‘Binnen TenneT zijn gezondheid en het veiligheidsbewustzijn van medewerkers een van de voornaamste speerpunten’

aan Committed Power (het sportprogramma van TenneT) of een fitheidstest. Tijdens een afrondend gesprek met een arts werd gesproken over de balans tussen gezondheid en werk. Medewerkers kregen adviezen over leefstijl en gezond werken. Uit het onderzoek is gebleken dat medewerkers van TenneT fitter zijn dan collega's bij andere energiebedrijven en zich ook gezonder voelen. Medewerkers van TenneT houden er in het algemeen een gezondere leefstijl op na, maar zijn wel vaker te zwaar dan collega's bij andere energiebedrijven. Zo'n 10 procent van de TenneT-medewerkers heeft ernstig overgewicht. Uit het PMO blijkt dat bij TenneT tevreden en bevlogen mensen werken. Opvallende stressfactoren zijn de hoeveelheid werk en de tijdsdruk. Deelnemers aan het sportprogramma Committed Power scoren hoger op fitheid en op gezondheidsbeleving dan niet-deelnemers. TenneT gaat in 2010 aan de slag met de adviezen zoals die door de bedrijfsarts zijn geformuleerd om daarmee nog gezondere medewerkers te krijgen.

Milieu

Verantwoord milieubeheer betekent voor TenneT dat in de bedrijfsvoering integraal rekening wordt gehouden met het zoveel mogelijk voorkomen en beperken van emissies naar lucht, water en bodem. Risicoanalyses zijn in dat kader niet alleen gericht op het voldoen aan wettelijke verplichtingen, maar ook om – waar mogelijk – een positieve bijdrage te leveren aan de leefomgeving waarin TenneT werkzaam is. De gezamenlijke beleidsaanpak met veiligheid en gezondheid is essentieel.

Security

De stroomvoorziening is vitaal voor het maatschappelijke leven. TenneT moet daarom rekening houden met agressie tegen de eigen organisatie en de infrastructuur die TenneT beheert.

Nationale veiligheid

Vanwege het nationale belang van een ongestoord elektriciteitstransport maakt het hoogspanningsnet deel uit van het programma Nationale Veiligheid van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. In opdracht van het ministerie van Economische Zaken maakte de AIVD in 2009 een nieuwe dreigingsanalyse van de vitale diensten van TenneT. Deze dreigingsanalyse vormt de basis waarop het Nationaal Adviescentrum Vitale Infrastructuur (NAVI) in 2010 met eventueel aanvullende maatregelen zal komen.

Landelijke aanpak

TenneT wil een uniforme aanpak van crisissituaties. Daarom wordt er gewerkt aan een landelijk convenant in samenwerking met het Bureau Veiligheidsberaad. Het convenant geldt voor alle vijftientig veiligheidsregio's in Nederland en schept een beleidskader voor operationele afspraken.

Weerbaarheid

Het afgelopen jaar zijn de interne securitymaatregelen bij TenneT verder geprofessionaliseerd. Meest zichtbaar waren de komst van een vernieuwd hekwerk rondom kantoorlocaties en enkele hoogspanningsstations en nog veiliger toegangspassen met bijbehorend toegangscontrolesysteem. Deze maatregelen passen in het verhogen van de weerbaarheid van de organisatie, een proces dat enkele jaren geleden is ingezet. Ook op

andere terreinen werden maatregelen genomen om het weerstandsvermogen van de organisatie, haar processen en haar assets te verhogen.

Griep pandemie

De berichten over de griep pandemie begin 2009 hielden ook de gemoederen in Nederland bezig. TenneT was in een vroeg stadium betrokken bij de nationale risicoanalyses. In de zomer had TenneT een plan van aanpak klaar dat de continuïteit van het elektriciteits-transport en de systeemdiensten moest garanderen mocht een deel van de medewerkers door griep uitvallen. Het aantal ziektegevallen bleef zeer beperkt. Maar door de intensieve voorbereiding op een mogelijk noodsценario beschikt TenneT nu over een draaiboek dat meteen bruikbaar is bij toekomstige griepgolven.

ICT-security & continuity

TenneT oefent jaarlijks een 'uitwijk oefening' waarbij gesimuleerd wordt dat de ICT-infrastructuur op het hoofdkantoor uitvalt. De 'uitwijklocatie' moet dan probleemloos de ICT-besturing kunnen overnemen. De test, die in juni 2009 plaatsvond, verliep naar volle tevredenheid. De complete bedrijfsvoering werd drie dagen verplaatst naar een andere locatie. Met onder andere het Nationaal Informatieknooppunt Cyber Crime is doorlopend gekeken naar ontwikkelingen om de ICT-beveiliging te verbeteren. In dit kader werd ook deelgenomen aan een training in de Verenigde Staten. Deze was speciaal voor de Nederlandse vitale infrastructuur georganiseerd.

Crisismanagement

Om adequaat te kunnen reageren op stroomstoringen en andere calamiteiten beschikt TenneT over een goed getrainde crisisorganisatie. In het geval van een crisis gaat het erom deze zo snel mogelijk te beheersen en zowel interne als externe betrokkenen van alle benodigde informatie te voorzien.

Organisatiestructuur ongewijzigd

De crisisorganisatie van TenneT is in 2009 niet gewijzigd. De organisatie bestaat uit een manager van piket, het crisisteam, de escalatiediensten van de business units Systeem en Besturing en Transport en Infra, en de opgeroepen storings- en bereikbaarheidsdiensten. In de normale bedrijfssituatie wordt de crisisorganisatie paraat gehouden. Bij een complexe, afdelingsoverschrijdende storing met kans op escalatie wordt opgeschaald naar de fase 'Incident'. Dit betekent dat de escalatiemanager de coördinatie van de afwikkeling van de storing op zich neemt. Ook worden de manager van piket en de woordvoering ingelicht over het incident.

Toch nog grote storing

Het jaar leek zonder grote incidenten te verlopen, maar in december 2009 deed zich toch nog een aanzienlijke storing voor. In een flink deel van Rivierland viel de stroom uit door een defect. Binnen enkele uren was de storing verholpen.

Oefenprogramma

Eind september organiseerde TenneT een grote crisisoefening in samenwerking met het COT Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement uit Den Haag. In het scenario deed zich een complexe stroomstoring voor in een deel van Nederland. Daarbij was het in eerste instantie niet duidelijk waar de oorzaak lag: in het transportnet, in een hoogspannings-

'Om de kans op ongevallen in de werkomgeving tot een minimum te beperken, houdt TenneT het thema veiligheid voortdurend onder de aandacht van medewerkers'

station of in een nabijgelegen centrale. Het crisisteam was in staat met beperkte en tegenstrijdige informatie de crisis snel te beheersen en de juiste maatregelen te nemen. Veel aandacht ging uit naar de communicatie tussen het crisisteam, een operationeel team, de hulpdiensten ter plaatse en de media.

Overdracht 110 kV en 150 kV-netten

In 2009 kreeg TenneT drie 110 kV en 150kV-netten in zijn bezit. De overdracht van het beheer van de regionale netbeheerders naar TenneT gebeurt gefaseerd en zal in 2010 worden afgerond. Deze uitbreiding heeft gevolgen voor de crisisorganisatie, die nu nog vooral een nationale focus heeft maar ook een meer regionale visie moet ontwikkelen. Aanpassing van de crisisorganisatie is in 2009 begonnen en zal in 2010 worden voltooid.

**‘Medewerkers van
TenneT zijn fitter dan
collega’s bij andere
energiebedrijven
en voelen zich ook
gezonder’**

Personeel en organisatie

In 2009 nam zowel het aantal interne als externe medewerkers bij TenneT toe. Dit is het gevolg van de geplande uitbreiding van de elektriciteitsproductie in Nederland en de optimalisatie van de Noordwest-Europese elektriciteitsmarkt. Het managementdevelopmentprogramma werd verder uitgebouwd en de samenwerking met het hoger onderwijs wierp haar vruchten af. TenneT scoort goed op de arbeidsmarkt en blijkt een aantrekkelijke werkgever.

Op naar duizend medewerkers

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de cijfers over het personeelsbestand van TenneT TSO B.V. Vanaf 2005 vertoont het aantal medewerkers bij TenneT TSO B.V. een stijgende lijn. De laatste jaren versnelt de groei aanzienlijk. Eind 2009 had TenneT 934 mensen in dienst, een jaar eerder waren dit er nog 735. De succesvolle arbeidsmarktcampagne uit 2008 werd voortgezet. Het accent lag vooral op regionale werving. Met haar maatschappelijke functie in een boeiende en zich ontwikkelende energiemarkt heeft TenneT als stabiele onderneming een gunstig imago. Er waren ruim drieduizend sollicitaties, zodat de circa tweehonderd vacatures goed konden worden vervuld. Daarnaast huurt TenneT externe expertise in voor specifieke projecten en bijzondere opdrachten. Eind 2009 waren er 418 externen werkzaam bij TenneT. Dat was bijna 25 procent meer dan een jaar eerder. Nieuw was dat de inhuur van extern personeel in 2009 via de afdeling Personeel en Organisatie verliep in plaats van decentraal. Hierdoor werden de business units ontlast en werd de inhuur onder gunstiger voorwaarden gerealiseerd.

De gemiddelde leeftijd van TenneT-medewerkers lag in 2009 op 43,1 jaar en vertoont daarmee een lichte daling ten opzichte van vorig jaar. Dit valt toe te schrijven aan de aangenomen nieuwe medewerkers die relatief jong zijn. Twintig procent van de medewerkers is vrouw. Het blijft lastig om voor technische beroepen vrouwelijke medewerkers te vinden.

Ziekteverzuim blijft laag

De sterke groei van het aantal medewerkers heeft geen effect gehad op de relatief lage ziekteverzuimcijfers. In 2009 is het ziekteverzuim gestabiliseerd en lag op 3,2 procent. Dit wijst op een goede betrokkenheid van medewerkers, die het bij TenneT naar hun zin hebben. Het succesvolle verzuim- en reïntegratiebeleid stoelt onder meer op de alerte houding van leidinggevenden en het sociaal-medisch overleg dat leidinggevenden hebben met de Arbodienst. In dit overleg worden de oorzaken van verzuim zoveel mogelijk achterhaald, waardoor de organisatie maatregelen kan treffen om nieuw verzuim te voorkomen. Een andere succesfactor is de samenwerking met een gerenommeerd reïntegratieadviesbureau, dat sterk gericht is op het bevorderen van een snel herstel.

Committed Power

TenneT vindt het belangrijk dat medewerkers zich fit en gezond voelen. Het bedrijfsrestaurant biedt een keur aan gezonde producten. Daarnaast worden medewerkers gestimuleerd actief te bewegen. Dat gebeurt onder meer via het programma Committed

‘TenneT scoort goed op de arbeidsmarkt en is een aantrekkelijke werkgever’

63

**‘Eind 2009 had
TenneT 934 mensen
in dienst, een jaar
eerder waren dit er
nog 735’**

Power, dat medewerkers de mogelijkheid biedt te wielrennen, te hardlopen of aan Nordic Walking te doen.

Committed Power is steeds populairder onder medewerkers en hun partners en komt de integratie tussen het personeel in de verschillende regio's ten goede, zeker in een snel groeiend bedrijf.

In 2009 deden 504 medewerkers (en 151 partners) mee: 227 medewerkers legden een Nordic Walking-parcours af in Toscane, 90 mensen fietsten de Mont Ventoux op, terwijl 187 medewerkers een halve marathon liepen in Ljubljana, Slovenië.

Loopbaanontwikkeling

In 2008 ging het managementdevelopmentprogramma van start, dat zich eerst richtte op directie en het senior management en in 2009 ook op leidinggevend en 'high potentials'. Doel is verbetering van de leidinggevende kwaliteiten van medewerkers en zicht krijgen op het benodigde opvolgingspotentieel ter waarborging van de continuïteit.

In 2010 wordt het programma uitgebreid naar professionals en wordt het human resource development (HRD)-beleid voor alle TenneT-medewerkers verder uitgerold.

Kwaliteitsverhoging van de organisatie en bevordering van personeel doorstroom zijn hier ten doel gesteld.

De groei van TenneT biedt medewerkers extra loopbaankansen die gretig worden benut, wat blijkt uit de behaalde studieresultaten en de doorstroomcijfers. In 2009 stroomde 15,7 procent van de medewerkers door naar een andere functie binnen TenneT; 3,8 procent verliet de organisatie, een lichte procentuele daling ten opzichte van 2008.

Onderwijs

Al enkele jaren onderhoudt TenneT een samenwerking met hogescholen en universiteiten, waaronder de TU's in Delft, Eindhoven en Twente. Door goede contacten hoopt TenneT studenten te interesseren voor het vak van elektrotechniek en haar bekendheid als landelijk beheerder van het hoogspanningsnet te vergroten. De relaties met het hoger onderwijs moeten de arbeidsmarktpositie van TenneT structureel verbeteren.

Voor het tweede jaar ging in september 2009 de Power Minor van start. Dit is een opleidingstraject voor studenten elektrotechniek van drie Nederlandse hogescholen. TenneT is medefinancier van de modules, die de studenten in korte tijd laten kennismaken met alle facetten van de energievoorziening. In september 2009 zijn 27 studenten gestart met Power Minor. Van de 23 studenten die in 2008 met de minor waren begonnen, traden er in 2009 zeven in dienst bij TenneT.

TenneT richt zich ook op het MBO- en middelbaar onderwijs. Door samen te werken met werkgevers in de energiesector moet de toestroom van MBO-studenten naar TenneT worden vergroot. Daarnaast deed TenneT in 2009 mee aan een campagne gericht op middelbare scholieren.

Nieuwe CAO

Er werd in 2009 een nieuwe CAO afgesloten met een looptijd van een jaar. Afsproken is de arbeidsvoorwaarden per 1 januari 2011 te flexibiliseren. Dit betekent dat medewerkers een eigen budget krijgen waarmee ze de arbeidsvoorwaarden kunnen 'kopen' die het

beste bij hen passen. TenneT juicht deze flexibilisering toe, omdat medewerkers in verschillende levensfasen ook verschillende wensen hebben.

Ondernemingsraad

Het was een druk jaar voor de Ondernemingsraad. Er werd onder meer geadviseerd over de overname van transpower en de koop van de 110 kV- en 150 kV-netten van Enexis, Liander en Delta. De OR zag de overname als een unieke kans voor TenneT en adviseerde positief. Daarnaast boog de raad zich over de organisatorische wijzigingen bij de grootste business unit, Transport & Infra, die zich bezig houdt met beheer, onderhoud en aanleg van de netten. Door het overnemen van het beheer van de 110 kV- en 150 kV-netten zijn in 2008 circa 150 medewerkers van regionale netbeheerders bij deze business unit in dienst gekomen. Zij gingen veelal in de regio's aan de slag. De OR-leden bezochten de regio's en spraken met medewerkers. De OR stelde in zijn advies aan de directie dat de organisatorische wijziging een prima plan is, maar dat de implementatie makkelijker zou worden als vooraf het gesprek wordt aangegaan met de medewerkers. Een andere grote zaak voor de raad betrof de Resultaat Afhankelijke Beloning (RAB), zoals die in de CAO is afgesproken. De OR heeft zich nadrukkelijk bemoeid met de invulling van deze RAB bij TenneT.

Personeelsvereniging

TenneT nam altijd deel in de personeelsvereniging van het bedrijvenpark waarop het hoofdkantoor is gevestigd. Door de sterke groei van de organisatie heeft TenneT in 2009 een eigen personeelsvereniging opgericht. Er zijn ruim vierhonderd leden geworven voor de nieuwe personeelsvereniging.

‘Het blijft lastig om voor technische beroepen vrouwelijke medewerkers te vinden’

‘Via het programma Committed Power worden medewerkers actief gestimuleerd’

Organisatie

Activiteiten

TenneT Holding B.V. beheert momenteel (maart 2010) de volgende activiteiten:

Gereguleerde taken

De gereguleerde taken worden uitgevoerd door TenneT TSO B.V. en haar dochtervennootschappen.

Dit betreft de wettelijke taken voor het beheer van het landelijk transportnet en het handhaven van de noodzakelijke energiebalans in het Nederlandse elektriciteitsnet. Een aantal uitvoerende, gereguleerde activiteiten is in dochterondernemingen ondergebracht.

TenneT TSO B.V.

Beheert het landelijk transportnet in Nederland, alsmede de landsgrensoverschrijdende verbindingen. Met ingang van 1 januari 2008 omvat het landelijk transportnet de elektriciteitsnetten van 110 kV en hoger. TenneT TSO B.V. zorgt tevens voor de handhaving van de energiebalans in het Nederlandse elektriciteitsnet.

Het eigendom van de elektriciteitsnetten van 110 kV en hoger is ondergebracht in een aantal verschillende dochtervennootschappen van TenneT TSO B.V. Dit heeft onder meer te maken met de in 2009 overgenomen hoogspanningsnetten van Liander N.V., Enexis B.V. en Delta N.V.

- **B.V. Transportnet Zuid-Holland** (handelend onder de naam TenneT Zuid-Holland)

Eigenaar van het 150 kV-net en een deel van het 380 kV-net in Zuid-Holland.

- **HS Netten Zeeland B.V.**

Eigenaar van het voormalige 150 kV- en 380 kV-net van Delta N.V.

- **Nadine Netwerk B.V.**

Eigenaar van het voormalige hoogspanningsnet vanaf 110 kV van Liander N.V., met uitzondering van het 150 kV-net van Liander N.V. (het zogenaamde Randmeren net) dat onderworpen is aan zogeheten cross border lease contracten.

- **Saranne B.V.**

Juridische eigenaar van die gedeelten van het 220 kV- en 380 kV-net waarvan de economische eigendom bij TenneT TSO B.V. berust.

- **TenneT TSO E. B.V.** (voorheen Essent Netwerk Hoogspanningsnetten B.V.)

Eigenaar van het voormalige hoogspanningsnet vanaf 110 kV van Enexis B.V.

Duits hoogspanningsnet

In november 2009 heeft TenneT overeenstemming met E.ON bereikt over de verkoop, koop en levering van het 220 kV- en 380 kV-net van E.ON, dat door E.ON is afgesplitst naar de Duitse vennootschappen transpower stromübertragungs GmbH en diens dochtervennootschap transpower offshore GmbH. In verband met de acquisitie van transpower stromübertragungs GmbH is een speciale acquisitiestructuur opgezet. Deze bestaat uit de volgende vennootschappen.

- **TenneT TSO Duitsland B.V., TenneT Orange B.V. en TenneT Blue B.V.**

Dit zijn in feite holdingvennootschappen, directe dochtervennootschappen van TenneT Holding B.V.

- **TenneT Duitsland Coöperatief U.A.**

TenneT TSO Duitsland B.V., TenneT Orange B.V. en TenneT Blue B.V. zijn houder van de lidmaatschapsrechten van TenneT Duitsland Coöperatief U.A.

- **TransTenneT B.V.**

Holding vennootschap, waarvan de aandelen worden gehouden door TenneT Duitsland Coöperatief B.A.

- **transpower verwaltungs GmbH**

Deze besloten vennootschap naar Duits recht is de general partner c.q. bestuurder van transpower GmbH & Co KG. De aandelen worden gehouden door TransTenneT B.V.

- **transpower GmbH & Co KG**

Deze commanditaire vennootschap naar Duits recht zal de aandelen overnemen in transpower stromübertragungs GmbH. TransTenneT B.V. is de commandite van deze vennootschap.

CertiQ B.V.

Geeft certificaten uit voor duurzaam opgewekte elektriciteit. Deze 'garanties van oorsprong' zijn bedoeld voor vaststelling van duurzaam opgewekte elektriciteit en voor subsidieverstreking door SenterNovem. De garanties worden elektronisch geregistreerd, uitgegeven en verhandeld.

TSO Auction B.V.

Richt zich op de veiling van de capaciteit op de vijf buitenlandverbindingen van het hoogspanningsnet (twee naar België en drie naar Duitsland). De activiteiten van TSO Auction zijn in 2009 overgedragen aan CASC-CWE S.A. TSO Auction B.V. zal naar verwachting in 2010 worden opgeheven.

Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet

Deze stichting is opgericht voor het beheer van doelgelden die TenneT TSO B.V., als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, ontvangt bij de uitvoering van wettelijke taken. Deze zogenaamde doelgelden betreffen de ontvangsten uit hoofde van de onbalansverrekening en veilingopbrengsten. De doelgelden van TenneT TSO B.V. zijn bestemd voor specifiek aan te merken doelen ten behoeve van de versterking van het hoogspanningsnet.

Niet-gereguleerde taken

Naast de gereguleerde taken heeft TenneT Holding B.V. een aantal activiteiten met als doel het stimuleren en goed laten functioneren van de markt. Juist vanwege de onafhankelijke positie is het wenselijk dat TenneT Holding B.V. dit werk doet. TenneT hanteert hierbij duidelijke criteria voor het wel of niet uitvoeren van nieuwe activiteiten. Ze moeten in ieder geval bijdragen aan verbetering van de transparantie en efficiëntie van de Nederlandse energiemarkt, dan wel aan de milieukwaliteit van energie. De activiteiten ondersteunen de wettelijke taken en leveren daarvoor geen risico op. Ze mogen de kwaliteit en onafhankelijkheid van TenneT TSO B.V. niet aantasten.

APX B.V.

APX B.V., waarvan het hoofdkantoor is gevestigd te Amsterdam, is een groep van internationale beurzen voor elektriciteit en gas voor de korte en lange termijnhandel in de Benelux en het Verenigd Koninkrijk. N.V. Nederlandse Gasunie houdt 26,1% van de aandelen, de Belgische gastransportmaatschappij Fluxys Europe N.V. 3,84% en TenneT Holding B.V. 70,06%. De kernactiviteit in Nederland is de spotmarkt voor elektriciteit, waar via een veilingssysteem op een elektronisch handelsplatform anoniem kan worden gehandeld in spotcontracten voor levering op de volgende dag en intraday. De beurs draagt zorg voor de financiële afwikkeling van de contracten en publiceert onder andere een dagelijkse prijsindex.

- **APX Commodities Ltd. (voorheen APX Gas Ltd.)**

APX Commodities is de Britse gasbeurs voor continue- en spothandel en faciliteert tweederde van de totale daghandel in gas in het Verenigd Koninkrijk en is FSA gereguleerd.

- **APX Power Ltd.**

Slapende vennootschap.

- **APX Clearing Ltd.**

Slapende vennootschap.

- **APX Gas NL B.V.**

APX Gas NL faciliteert in samenwerking met Gas Transport Services B.V. zowel de intraday als de spothandel op de Title Transfer Facility (TTF), een virtueel platform in Nederland.

- **APX Gas Zeebrugge B.V.**

APX Gas Zeebrugge voorziet in een fysieke handelsplaats in gas in Zeebrugge. Zij functioneert als de centrale tegenpartij die het voor partijen mogelijk maakt om anoniem te handelen.

- **ENDEX European Energy Derivatives Exchange N.V.**

ENDEX is de beurs voor langetermijncontracten op de elektriciteits- en gasmarkt in Nederland, België en het Verenigd Koninkrijk en is AFM gereguleerd.

- **Belpex S.A.**

APX houdt 10% van de aandelen in Belpex, de Belgische elektriciteitsbeurs.

NLink International B.V.

NLink is opgericht voor het ontwikkelen en bouwen van internationale zeekabelverbindingen, waaronder een zeekabel naar Groot-Brittannië.

- **BritNed Development Ltd.**

BritNed Development is een joint venture (50/50%) van NLink International B.V. en National Grid International Ltd., gevestigd in Londen, voor de realisatie en exploitatie van een interconnector tussen Nederland en Groot-Brittannië.

NOVEC B.V.

NOVEC richt zich op de verhuur en het beheer van locaties van antennes voor de distributie van radio- en televisiesignalen via de ether en telecommunicatie.

- **Open Tower Company B.V.**

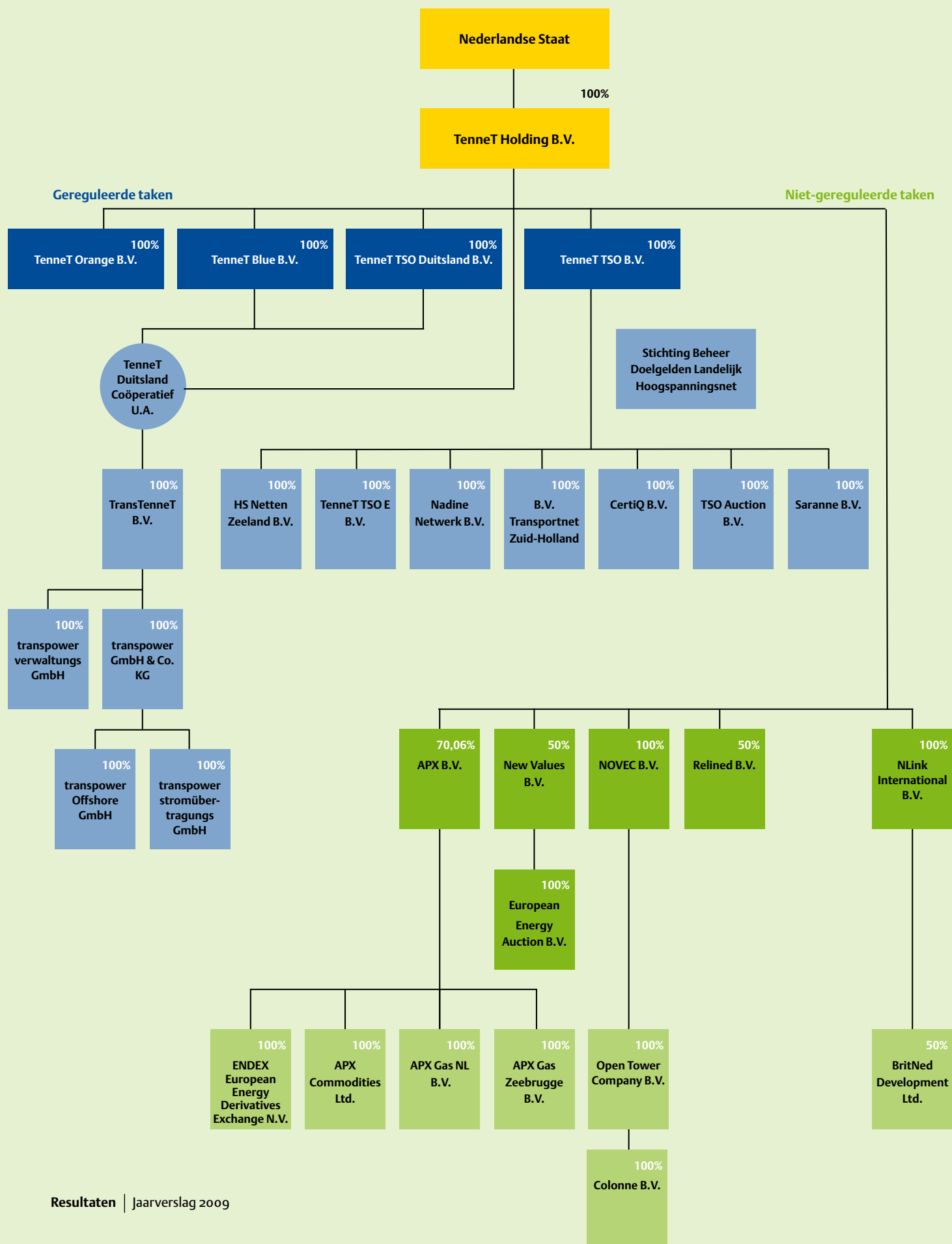
Een holding vennootschap waarvan de aandelen worden gehouden door NOVEC B.V. (25 %) en CIF Holding Wireless B.V. (75%).

- **Colonne B.V.**

Activa vennootschap, houdster van masten ten behoeve van antenne-opstelpunten.

Organogram TenneT-groep

(per 31 maart 2010)

RELINED B.V.

Deze joint venture (50/50%) van TenneT Holding B.V. met ProRail B.V. exploiteert de glasvezelinfrastructuur van het hoogspanningsnet en de spoorwegen.

New Values B.V.

New Values is een joint venture (50/50%) van TenneT Holding B.V. en Rabobank Nederland. New Values is een elektronische marktplaats die de handel in CO₂-emissierechten faciliteert, via een fulltrade elektronisch handelsplatform.

- **European Energy Auction B.V. (handelend onder de naam Energiekeuze)**

Energiekeuze is een online energieveilinghuis dat de handel in leveringscontracten voor de zakelijke markt in Nederland en België faciliteert.

Minderheidsdeelnemingen

Belpex S.A.

Belpex is de Belgische elektriciteitsbeurs. TenneT Holding B.V. houdt 10% van de aandelen.

CAO Central Allocation Office GmbH

CAO is opgericht met als doel het ontwikkelen en implementeren van congestie management oplossing in de Centraaloost-Europese regio. Transpower stromübertragungs GmbH houdt 12,5% van de aandelen.

CASC-CWE S.A.

CASC-CWE, Capacity Allocation Service Centre for the Central Westeuropean Electricity market, is in 2008 opgericht door de TSO's van de Benelux, Frankrijk en Duitsland. CASC-CWE zal zich bezighouden met de veiling van de capaciteit op de onderlinge buitenlandverbindingen. TenneT TSO B.V. en transpower stromübertragungs GmbH houden elk 14,3% van de aandelen.

EMCC European Market Coupling Company GmbH

EMCC is opgericht in augustus 2008 en is een joint venture van Nord Pool Spot, European Energy Exchange (EEX), 50Hertz Transmission GmbH, transpower stromübertragungs GmbH en Energinet.dk. EMCC biedt diensten op het gebied van congestiemanagement door middel van impliciete market coupling. Transpower stromübertragungs GmbH houdt een zevende van de aandelen in deze vennootschap.

Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V.

EDSN faciliteert het berichtenverkeer c.q. de gegevensuitwisseling tussen marktpartijen met betrekking tot wettelijke en niet-wettelijke klantgerelateerde processen op het gebied van gas en elektriciteit. TenneT TSO B.V. heeft een aandeel van 25%.

HGRT S.A.S.

TenneT TSO B.V. heeft een aandeel van 24,5% in holdingmaatschappij HGRT (Holding de Gestionnaires de Réseaux de Transport S.A.S.) via welke TenneT TSO B.V. indirect in Powernext S.A. deelneemt.

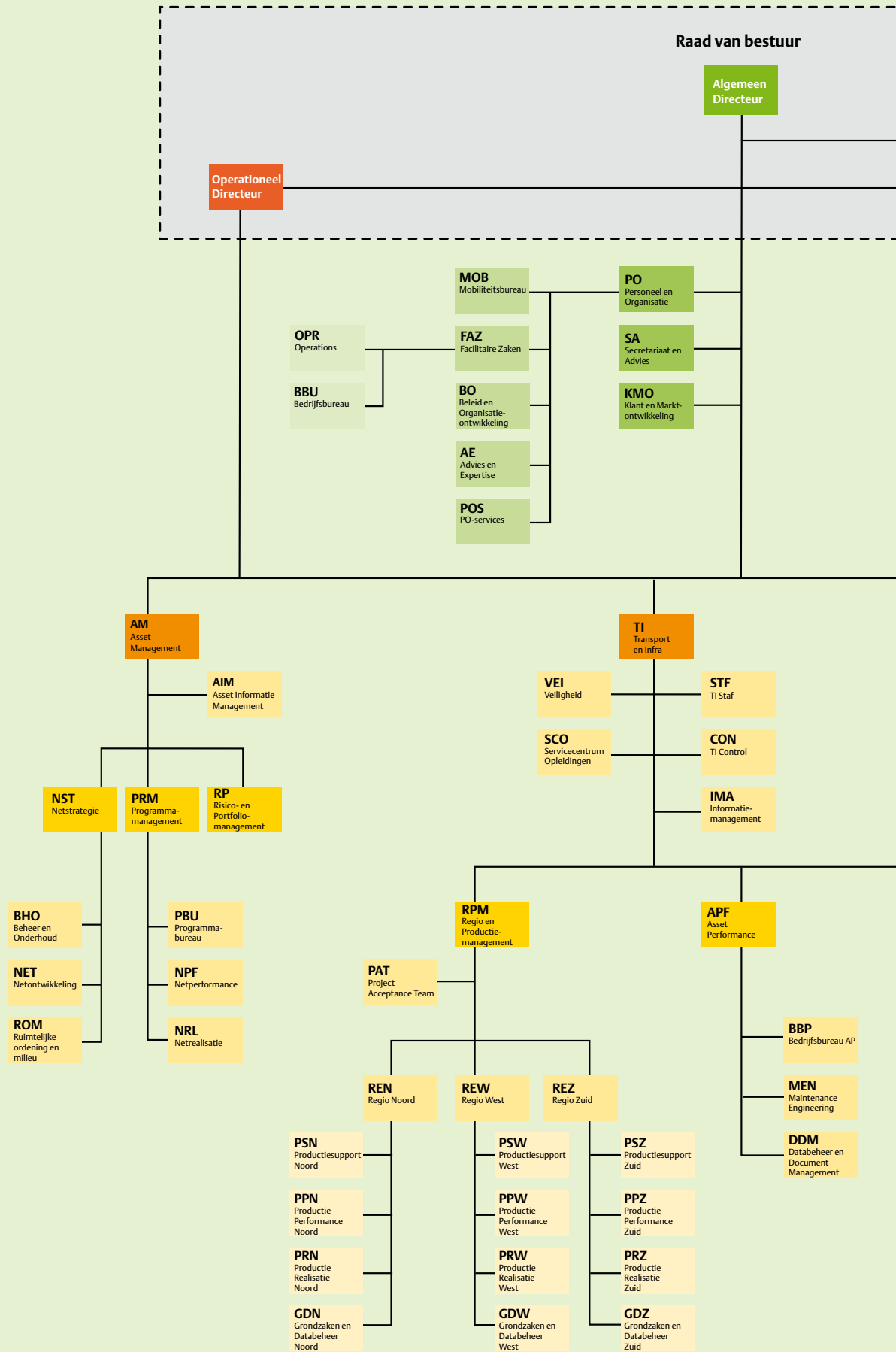
- **Powernext S.A.**

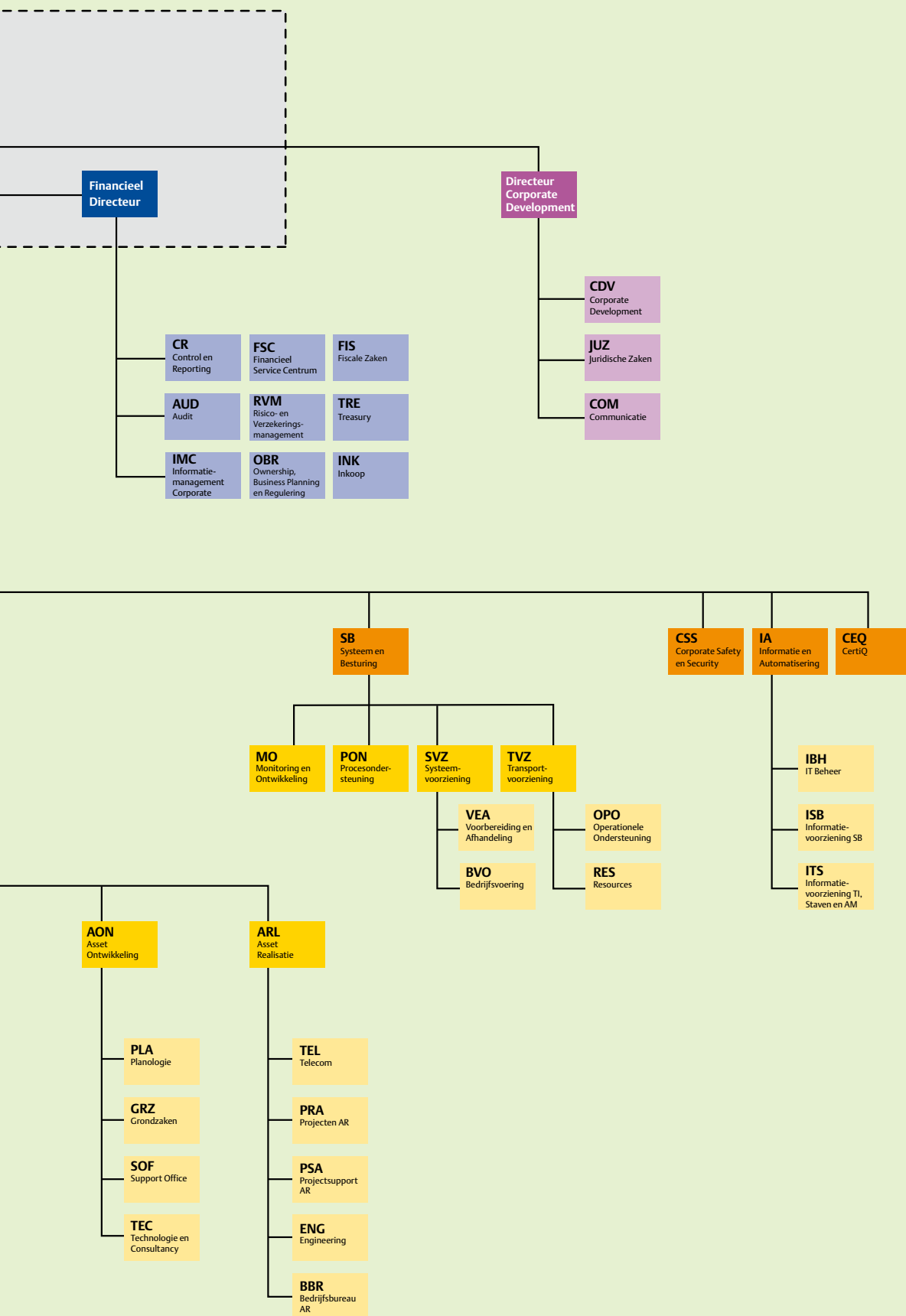
Powernext is de Franse elektriciteitsbeurs. HGRT houdt sinds 3 juli 2008 52,25% van de aandelen.

Organisatiestructuur TenneT TSO B.V.

Directie TenneT

V.l.n.r. Willem Keus, Mel Kroon, Ben Voorhorst en Lex Hartman

ir. J.M. (Mel) Kroon MBA

Algemeen directeur

Geboortejaar: 1957

Benoemd: 2002

Ervaring: - vice-voorzitter hoofddirectie SNS Reaal Verzekeringen

- algemeen directeur Hooge Huys verzekeringen

- director Marketing & Sales Tractie Holec N.V.

- directeur marketing Fokker Aircraft

Nevenfuncties - lid raad van commissarissen APX B.V.

qualitate qua: - voorzitter raad van commissarissen NOVEC B.V.

- bestuurder Belpex S.A.

- membre Conseil d'Administration Powernext S.A.

- lid raad van commissarissen transpower GmbH

Nevenfuncties: - lid raad van commissarissen HTM Personenvervoer N.V.

- lid raad van commissarissen Diamond Tools Group N.V.

- lid raad van commissarissen Havenbedrijf Rotterdam N.V.

ir. B.G.M. (Ben) Voorhost MBA

Operationeel directeur

Geboortejaar:

1959

Benoemd:

2006

Ervaring:

- managementfuncties TenneT
- hoofd informatievoorziening Sep
- diverse managementfuncties in software-industrie

Nevenfuncties

qualitate qua:

- voorzitter Innovation Advisory Board Tennovum
- lid raad van bestuur transpower GmbH
- bestuurslid Renewable Grid Initiative
- penningmeester Rotterdam Sustainability Initiative

Nevenfuncties:

- lid raad van commissarissen Energie Data Services Nederland B.V.
- lid bestuur Vereniging Nederlandse Energie Data Uitwisseling
- lid bestuur Vereniging Netbeheer Nederland

drs. W.A. (Willem) Keus RA

Financieel directeur

Geboortejaar:

1954

Benoemd:

2008

Ervaring:

- directeur Financiën en Control Delta N.V.
- directeur Corporate Control Essent
- financieel directeur PNEM/Mega Groep
- financieel directeur Mega Limburg
- Treasurer Europe Unilever

Nevenfuncties

qualitate qua:

- lid raad van commissarissen NOVEC B.V.
- lid directie BritNed Development Ltd.
- lid directie OTC
- lid Conseil d'Administration Powernext S.A.

mr. A.A. (Lex) Hartman

Directeur Corporate Development

Geboortejaar:

1956

Benoemd:

2008

Ervaring:

- managementfuncties TenneT
- manager Stichting Rechtsbijstand Metaalunie
- advocaat te Utrecht en Nijmegen
- parttime docent management en marketing
- voorzitter directie BritNed Development Ltd.
- directeur NLink International B.V.
- lid raad van bestuur transpower GmbH
- voorzitter Steering Committee NorNed
- voorzitter Cobra Cable Project

Nevenfuncties

qualitate qua:

Raad van commissarissen TenneT

V.l.n.r.: Jan Vugts, Cees Griffioen, Ruud Selman, Fokko van Duyne en Aad Veenman

Geboortjaar:
Benoemd:
Tot uiterlijk:
Hoofdfunctie:
Nevenfuncties:

ir. R.E. (Ruud) Selman

*voorzitter raad van commissarissen en
benoemings- en remuneratiecommissie*

1937
1998
2010

- voormalig vice-voorzitter raad van bestuur Koninklijke DSM N.V.
- voorzitter raad van commissarissen Broadview
- voorzitter bestuur Stichting Administratiekantoor Aandelen ASM Lithografie
- lid bestuur Stichting Administratiekantoor Aandelen VOPAK

Geboortjaar:
Benoemd:
Herbenoeming:
Tot uiterlijk:
Hoofdfunctie:
Nevenfuncties:

dr. ir. A.W. (Aad) Veenman

lid raad van commissarissen

1947
2005
2009
2017

- voormalig president-directeur Nederlandse Spoorwegen
- voorzitter raad van toezicht ICT Regie
- voorzitter raad van commissarissen Woonbron
- voorzitter raad van commissarissen GVB B.V.
- voorzitter adviesraad Nationaal Lucht- en Ruimtevaartlaboratorium (NLR)
- lid raad van toezicht ECN
- lid raad van commissarissen Rabobank Nederland
- lid raad van commissarissen SPF Beheer B.V.
- lid raad van commissarissen Draka N.V.
- lid raad van commissarissen Eureko/Achmea
- lid bestuur Stichting Next Generation Infrastructures (NGInfra)

Geboortejaar:
Benoemd:
Herbenoeming:
Tot uiterlijk:

drs. C. (Cees) Griffioen RA
lid raad van commissarissen en voorzitter audit commissie

- 1941
2000
2008
2012
- voormalig vice-voorzitter raad van bestuur en CFO Koninklijke KPN N.V.
- vice-voorzitter raad van commissarissen N.V. Nederlandse Gasunie
- vice-voorzitter raad van commissarissen Berenschot Holding B.V.
- raad van toezicht Zorggroep Noorderbreedte
- adviseur lid raad van bestuur Deloitte

Geboortejaar:
Benoemd:
Herbenoeming:
Tot uiterlijk:
Hoofdfunctie:
Nevenfuncties:

drs. J.F.T. (Jan) Vugts
lid raad van commissarissen en audit commissie

- 1942
2001
2009
2013
- voormalig voorzitter raad van bestuur SNS REAAL N.V.
- voorzitter raad van commissarissen Van Grinsven Drukkers B.V.
- voorzitter bestuur Stichting Alewijnse
- lid bestuur Stichting Administratiekantoor Marteau Pierre
- lid bestuur Stichting Administratiekantoor MercaChem Holding
- adviseur DKZET Offsetrotatie B.V.
- lidmaatschap Aufsichtsrat transpower stromübertragungs GmbH

Geboortejaar:
Benoemd:
Herbenoeming:
Tot uiterlijk:
Hoofdfunctie:
Nevenfuncties:

drs. J.F. (Fokko) van Duyn
lid raad van commissarissen en benoemings- en remuneratiecommissie

- 1942
2001
2009
2013
- voormalig voorzitter raad van bestuur Hoogovens
- voorzitter raad van commissarissen Gamma Holding N.V.
- voorzitter raad van commissarissen OPG Groep N.V.
- voorzitter raad van commissarissen De Nederlandsche Bank N.V.
- voorzitter raad van commissarissen Koninklijke Verkadé N.V.
- Kroonlid van de Sociaal-Economische Raad (SER)

Senior Management TenneT

**drs. R.R. (Raoul)
van Aalst**

Control en Reporting

**drs. T. (Teun)
van Biert**

*Ownership, Business
planning en
Regulering*

**ir. S.P. (Sjouke)
Bootsma**

*Business unit
Asset Management*

**drs. ing. S.J.M.
(Siem) Bruijns**

*Business unit
Syst. en Besturing*

**mr. G.C. (Gineke)
van Dijk**

*CertiQ (Gereguleerde
dochters)*

**drs. O. (Otto)
Jager**

Treasury

**drs. R.L. (Rene)
Kerkmeester**

*Klant en Markt-
ontwikkeling*

**dr. ir. C.C. (Lian)
Krijger**

*Personeel en
Organisatie*

**mr. J.E.M.
(Jacqueline)
van Overbeek
de Meyer**

*Internationale
Juridische Zaken*

**U.J.G. (Ursela)
Schennink-
Reulink**

Communicatie

**ing. J.M. (Martin)
Schreuder**

Inkoop

**mr. Y.T.M.
(Yvonne)
Visser-Stam**

Juridische Zaken

**ir. R.J.A. (Roel)
Wolters**

*Business unit
Transport en Infra*

**P.S.J. (Pascal)
Zandbelt**

*Financieel Service
Centrum*

**drs. M.P. (Marc)
de Zwaan**

*Informatie en
Automatisering*

Directie 100% dochters

APX B.V.

TSO Auction B.V.

CERTIQ B.V.

NLink International B.V.

NOVEC B.V.

drs. B. (Bert) den Ouden

ir. B.G.M. (Ben) Voorhorst MBA

mr. G.C. (Gineke) van Dijk

mr. A.A. (Lex) Hartman

drs. J.W. (Jan Willem) Tom

Samenstelling OR

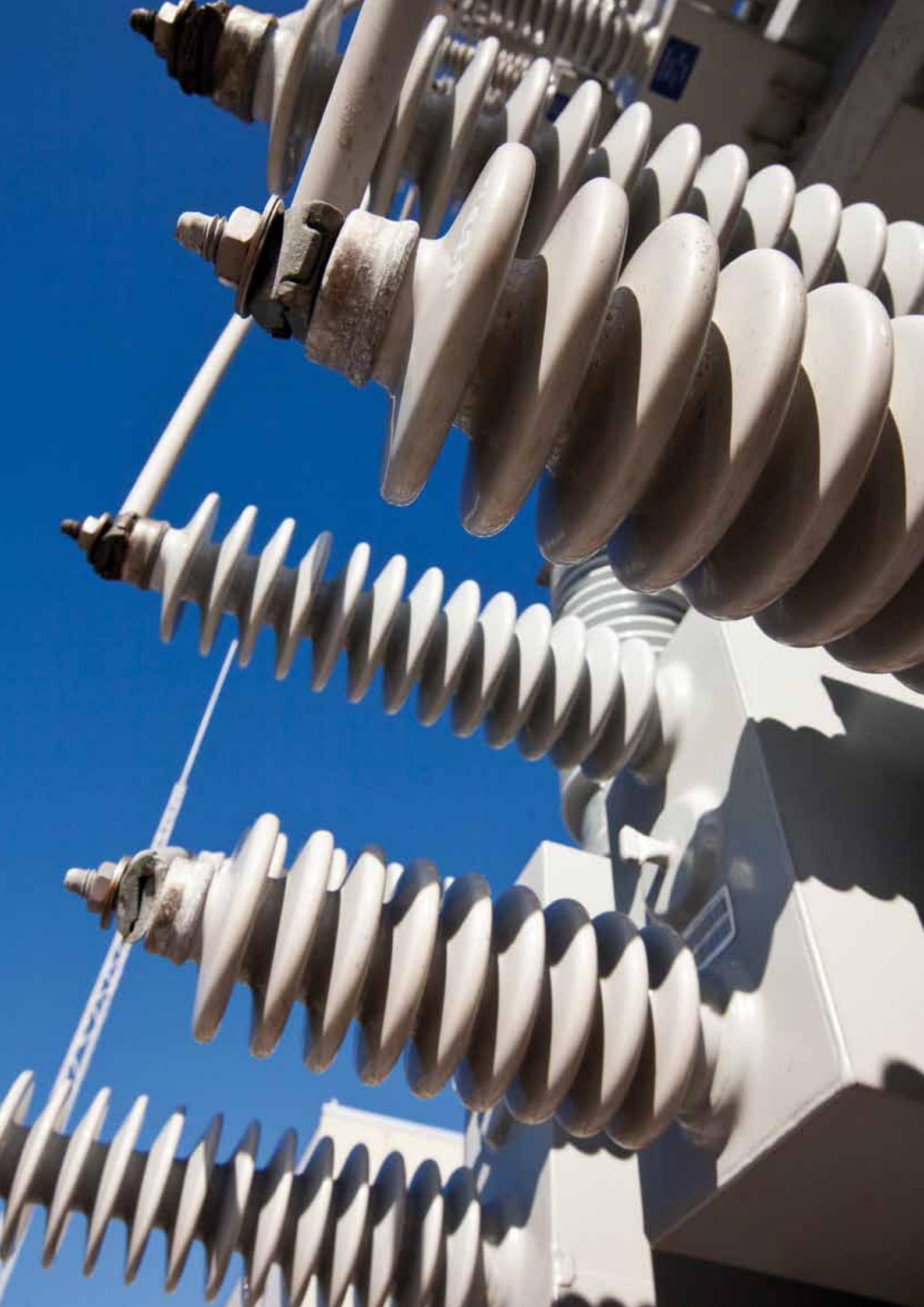
Sinds maart 2007

Bart Rotte	voorzitter	
Henk Sanders	secretaris	
Herman ten Haken	vice-voorzitter	
Ed Bakker	lid	
Ebart van den Berg	lid	voorzitter commissie VGWM
Jan de Boer	lid	
Harry van Dijk	lid	voorzitter commissie communicatie
Peter van der Meer van Houtum	lid	
Paul Steenmans	lid	voorzitter commissie financiën
René Velthuisen	lid	voorzitter commissie arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid
Inge Janssen	lid	

Het ambtelijk secretariaat van de OR wordt gevoerd door Petra van Leeuwen en Mieke Lantsink.

V.l.n.r.: René Velthuisen, Paul Steenmans, Harry van Dijk, Ebart van den Berg, Inge Janssen, Jan de Boer, Henk Sanders, Peter van der Meer van Houtum, Bart Rotte en Herman ten Haken. Op de foto ontbreekt Ed Bakker.

Lex Hartman, directeur CDV bij TenneT: 'We bouwen stap voor stap'

Stap voor stap bouwt TenneT aan een hoogspanningsnet dat klaar is voor grootschalige duurzame energieopwekking. Het aansluiten van windparken op zee, maar ook het realiseren van nieuwe verbindingen met Duitsland en Scandinavië passen in die ambitie. Directeur Corporate Development Lex Hartman: "We maken er haast mee."

Windparken voor de kust, waterkracht, getijdenstroom. De Noordzee als onmisbare schakel in een duurzame energievoorziening voor Nederland komt dichterbij. De Nederlandse overheid heeft de ambitie dat er in 2020 6.000 MW aan offshore windenergie wordt opgewekt. TenneT is verantwoordelijk voor het aansluiten van die windparken op het hoogspanningsnet. "We zijn druk bezig met de voorbereidingen", zegt Hartman. "We ontwikkelen de technische modellen, zijn druk bezig met de vergunningaanvragen en onderzoeken waar wet- en regelgeving moet worden aangepast. TenneT maakt er haast mee, zodat we er klaar voor zijn als de lichten straks op groen gaan."

Duitse ervaring

De recente overname van het Duitse transpower is daarbij van toegevoegde waarde. De Duitse TSO heeft al veel ervaring met het aansluiten van offshore windparken. Van die kennis kan TenneT gebruikmaken. Hartman: "Transpower heeft als eerste TSO een hoogspanningsstation op zee geïnstalleerd, BorWin Alpha. Dit station converteert straks elektriciteit uit een naburig windpark BARD offshore 1 naar 150 kV gelijkstroom. Hierdoor kan de op zee opgewekte windenergie worden getransporteerd via het net naar gebruikerscentra op het land."

Verduurzaming energievoorziening

In de Nederlandse context komt duurzame energie vooral uit wind. Maar met de ingebruikname van de NorNed-kabel, van het Groningse Eemshaven naar het Noorse Feda, stroomt er ook Noorse hydro-energie over het Nederlandse hoogspanningsnet. Volgens Hartman bewijst dit, dat een internationaal grid bijdraagt aan de verduurzaming van de energievoorziening in Nederland. Maar zo'n Noordwest-Europees hoogspanningsnet is ook om een andere reden belangrijk. "Kenmerkend voor wind is dat het soms hard waait en soms niet. Via NorNed, en BritNed (kabel naar Groot-Brittannië) en Cobra (kabel naar Denemarken, red.) in de toekomst, kunnen we een eventueel overschot aan windenergie exporteren en groene stroom importeren uit het buitenland als de Nederlandse windturbines stilstaan. TenneT investeert om deze reden ook in connecties met en in Duitsland."

Internationaal netwerk

De toekomst is een pan-Europees net waarbij verschillende vormen van CO₂-vrije energie getransporteerd worden. TenneT bouwt daar in dit deel van Europa stap voor stap aan.

Lex Hartman (1956), Directeur Corporate Development bij TenneT. Bekleedde eerder diverse managementfuncties bij TenneT. Is onder meer voorzitter directie BritNed Development Ltd., lid raad van bestuur transpower GmbH en directeur NLink International B.V.

Sterk internationaal net faciliteert verduurzaming

De doelstellingen van de Nederlandse overheid zijn inmiddels bij iedereen bekend. In 2020 moet in Nederland 20 procent van het binnenlandse energieverbruik uit duurzame energie bestaan.

Door te investeren in een kwalitatief sterk en modern hoogspanningsnet, wordt het mogelijk duurzame energiebronnen aan te sluiten zonder dat de zekerheid van de energievoorziening in gevaar komt.

In de Nederlandse context is, naast bio-energie, windenergie op zee het meest in het oog springend. Ons land zet in op 6.000 MW offshore windenergie over tien jaar.

Het betekent dat er in de Noordzee, bij de huidige stand van de techniek, circa 2.000 windmolens

**‘Als het hard waait, verspreidt
Nederlandse windenergie
zich straks over Europa’**

‘Wacht niet met besluiten tot het bijna 2020 is’

in geografisch gespreide windparken moeten worden aangesloten. Voor verduurzaming is het ontstaan van een Noordwest-Europees hoogspanningsnet essentieel. Via de NorNed-kabel met Noorwegen importeert Nederland hydro-energie. Tegelijkertijd kan de Scandinavische verbinding straks gebruikt worden om Nederlandse pieken in het elektriciteitsaanbod, bijvoorbeeld bij harde wind tijdens daluren, te exporteren. Daaraan dragen ook kabels naar Groot-Brittannië en Denemarken bij (momenteel in ontwikkeling) en sterkere netverbindingen met en binnen Duitsland. Verder wordt nagedacht over manieren om elektrische auto's te gebruiken voor de opslag van duurzame (wind)energie in de nacht.

Aad Veenman, voorzitter taskforce Windenergie op zee: 'Nederland is twee jaar achterop geraakt'

Bestuurder Aad Veenman maakt zich zorgen over de positie van Nederland als investeringsland op het gebied van duurzame energie. Door trage besluitvorming en inconsistent beleid dreigt ons land de boot te missen, vreest hij. Veenman was tot voor kort voorzitter van de taskforce Windenergie op zee.

De Nederlandse politiek zet in op wind op zee. In 2020 moet er 6.000 MW aan turbines geïnstalleerd zijn voor de Nederlandse kust. En dat is waar Aad Veenman direct zijn eerste kanttekening plaatst. Het denken in megawatts is niet het meest verstandige, vindt hij. "We moeten ons niet fixeren op een hoeveelheid staal in zee. Geef partijen en investeerders de ruimte zelf met oplossingen, met innovaties te komen. Met minder geïnstalleerd vermogen toch de gewenste productie in KWh duurzame energie opwekken, is wellicht een betere oplossing. Het gaat uiteindelijk om de laagste kosten voor de samenleving, de burgers. Maar op dit moment is er zoveel onzekerheid dat investeringen en innovaties dreigen te stagneren."

Investeerders kopschuw

Is het überhaupt wel realistisch dat Nederland binnen tien jaar een groot deel van zijn energie uit wind op zee haalt? Nog los van de bouw van windparken moet TenneT een hoogspanningsnet op zee aanleggen. Dat biedt niet alleen technische uitdagingen, maar ook juridische en planologische. Veenman zegt zich inderdaad zorgen te maken of de ambities gehaald worden. "De besluitvorming, die complex is, verloopt te traag. Daarnaast is het Nederlandse beleid nog onvoldoende consistent. Het plotseling afschaffen of drastisch wijzigen van subsidieregelingen heeft investeerders kopschuw gemaakt. Dat effect werkt nu nog door."

Meer daadkracht nodig

Dat geldt niet alleen voor windenergie. De hele transitie naar een duurzame energievoorziening kan vertragen als er te weinig daadkracht is, meent Veenman. Voor die transitie zijn vele miljarden euro's nodig en alle Europese landen vissen in dezelfde vijver. "Investeerders willen dat Nederlandse projecten aantrekkelijk zijn. Anders steken ze hun geld liever in Britse of Duitse offshore windparken." In het advies aan de minister stelt de taskforce Windenergie op zee dat Nederland voor een gefaseerde aanpak moet kiezen. Nu knopen doorhakken, plannen en gefaseerd uitvoeren, is het devies. Je kunt deze aanbeveling moeiteloos verbreden naar andere vormen van duurzame energieopwekking. "Wacht niet tot het bijna 2020 is. Want tegen die tijd zijn investeerders afgehaakt en ga je als Nederland de hoofdprijs betalen of je haalt de eigen doelstelling niet. Door nu tempo te maken en de condities voor ondernemen en investeren te verbeteren, kan Nederland zijn achterstand inlopen."

Windparken voor de kust

Volgens Veenman is het belangrijk dat TenneT op korte termijn duidelijkheid krijgt over wáár en wanneer de Nederlandse offshore windparken zullen komen. "Ook als de overheid het nog niet precies weet, moet de netbeheerder een zo concreet mogelijke opdracht krijgen om gefaseerd het net te kunnen realiseren. Zo voorkomen we dat alles op het laatste moment aankomt en de kosten voor de burger oplopen."

Aad Veenman (1947), tot voor kort voorzitter taskforce Windenergie op zee en vice-voorzitter van de raad van commissarissen bij TenneT. Was onder meer bestuursvoorzitter bij Stork en CEO bij de NS.

TenneT vergroot de transportcapaciteit door creatief en inventief gebruik te maken van bestaande verbindingen

85

In het noordoosten van het land werkt TenneT aan vergroting van de transportcapaciteit van het 110 kV-net in de regio Zwolle. Door creatief en inventief gebruik te maken van bestaande verbindingen kon de capaciteit rondom Zwolle worden vergroot. Tegelijkertijd is, in goed overleg met de gemeente Zwolle, een aantal masten van de 220 kV-verbinding tussen Harculo en Hessenweg – dichtbij de bebouwde kom – afgebroken.

Het station in Eibergen zorgt ervoor dat het landelijke en regionale net met elkaar verbonden zijn

Het hoogspanningsstation Eibergen ligt aan een zogenoemde uitloper van het elektriciteitsnetwerk in Twente. Dit houdt in dat Eibergen slechts aan één kant verbonden is met het hoogspanningsnetwerk. Dat wil echter niet zeggen dat het elektriciteitsnet hier ophoudt. Het regionale net (150~kilovolt en lager) neemt het over en zorgt voor een optimale leveringszekerheid voor de omgeving. In Nederland zijn er tientallen van dit soort uitlopers. Daarom onderzoekt TenneT welke uitlopers er via een ringverbinding kunnen worden opgenomen in het hoogspanningsnet.

Hoogspanningsstation
Hessenweg, onder de rook van
Zwolle, is één van de belangrijkste
elektriciteitstransport-
knooppunten van Nederland.
Verbindingen van 380 kV, 220 kV
en 110 kV komen hier samen.
Elektriciteit vanuit Eemshaven
wordt via Hessenweg getrans-
porteerd naar het zuiden van het
land. TenneT blijft investeren in
deze regio door nieuwe
verbindingen en stations aan te
leggen. Zo wordt het mogelijk
gemaakt om glastuinders aan te
sluiten op het netwerk en
duurzaam geproduceerde energie
het net 'in te voeren'.

Netwerken

Blijven investeren zodat ook kleine
producenten hun elektriciteit kunnen
'invoeden' op het net

Op de Maasvlakte komt een flink aantal hoogspanningsverbindingen bij elkaar. TenneT houdt bij de aanleg van nieuwe bovengrondse verbindingen zoveel mogelijk rekening met de omgeving. Zo wordt bijvoorbeeld gebruik gemaakt van het bundelingprincipe. Dit betekent dat nieuwe hoogspanningsverbindingen gecombineerd worden met andere bovenregionale infrastructuur, zoals spoorlijnen, spoorwegen of andere hoogspanningsverbindingen. Hiermee worden nieuwe landschapsdoorsnijdingen vermeden. Zo zijn op de Maasvlakte een 150 kilovolt- en een 380 kilovolt-verbinding naast elkaar gesitueerd. Ook loopt er een weg tussendoor.

Nieuwe hoogspannings- verbindingen combineren met andere boven- regionale infrastructuur

Verbinding van Europese net- werken vergroot de leverings- zekerheid en faciliteert de liberalisering van de Europese elektriciteitsmarkt

De overgang van het Nederlandse naar het Belgische transportnetwerk op de grens bij Maaseik is alleen zichtbaar door het gebruik van verschillende masten. Via de zogenaamde interconnectoren is het mogelijk elektriciteit te im- en exporteren, iets dat in Europa steeds meer voorkomt. Door verbinding van de Europese netwerken wordt de leveringszekerheid vergroot en de liberalisering van de Europese elektriciteitsmarkt gefaciliteerd. Hierdoor zullen in de toekomst de Europese energieprijzen nog dichter naar elkaar toe groeien.

Jaarrekening TenneT Holding B.V.

Cijfers

Geconsolideerde balans per 31 december 2009	92
Geconsolideerde winst- en verliesrekening over het jaar 2009	94
Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en onerealiseerde resultaten over het jaar 2009	95
Mutatieoverzicht van het eigen vermogen over het jaar 2009	96
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over het jaar 2009	97
Algemene toelichting	98
Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2009	116
Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening over het jaar 2009	141
Enkelvoudige balans per 31 december 2009	154
Enkelvoudige winst- en verliesrekening over het jaar 2009	156
Mutatieoverzicht van het eigen vermogen over het jaar 2009	157
Toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening 2009	158
Overige gegevens	164
Accountantsverklaring	165

Geconsolideerde balans per 31 december 2009

(x EUR 1.000)

ACTIVA	Ref.	31 december 2009	31 december 2008
Vaste activa			
Materiële vaste activa	1	2.417.671	1.469.998
Immateriële activa	2	108.903	46.534
Deelnemingen	3	10.728	11.779
Financiële activa	4	19.115	31.485
Latente belastingvordering	5	29.755	55.839
Overige vorderingen	6	13.325	12.075
		2.599.497	1.627.710
Vlottende activa			
Voorraden	7	4.406	1.216
Vorderingen			
Debiteuren en overige vorderingen	8	142.631	193.841
Debiteuren beursttransacties	9	124.602	223.338
Vennootschapsbelasting		12.378	2.712
Te verrekenen in tarieven	19	20.124	
		299.735	419.891
Financiële activa	4	31.716	82.101
Liquide middelen	10		
Zekerheidstellingen		466.415	532.665
Deposito's		127.000	99.850
Tegoeden op bankrekeningen		35.894	117.733
		629.309	750.248
Vaste activa aangehouden voor verkoop	11	5.320	5.320
		3.569.983	2.886.486

In het balans totaal is een bedrag van EUR 840.065 (2008: EUR 1.094.504) opgenomen dat betrekking heeft op middelen die niet vrij ter beschikking staan aan TenneT Holding B.V. (zie pagina 110).

EIGEN VERMOGEN EN VERPLICHTINGEN

	Ref.	31 december 2009	31 december 2008
Eigen vermogen	12		
Aandelenkapitaal		100.000	100.000
Afdekkingreserve		-/- 2.090	-/- 1.476
Reserve koersverschillen		-/- 2.788	-/- 3.439
Algemene reserve		623.437	561.371
Eigen vermogen toerekenbaar aan aandeelhouder		718.559	656.456
Aandeel derden		9.016	8.946
		727.575	665.402
Langlopende verplichtingen			
Leningen	13	254.329	220.000
Investeringsbijdragen	14	337.685	356.471
Veilinggelden	15	292.343	234.371
Voorzieningen	16	18.961	105.370
Latente belastingverplichting	18	5.301	4.285
		908.619	920.497
Kortlopende verplichtingen			
Investeringsbijdragen	14	11.976	10.437
Te verrekenen in tarieven	19	21.434	31.427
Voorzieningen	16	16.709	21.453
Leningen	13	978.333	210.000
Schulden aan financiële instellingen	20	141.269	100.629
Crediteuren beurstransacties	21	123.915	222.980
Zekerheidstellingen	22	466.415	532.665
Crediteuren en overige schulden	23	169.937	159.940
Vennootschapsbelasting		-	2.129
Derivate financiële instrumenten	17	3.801	8.927
		1.933.789	1.300.587
		3.569.983	2.886.486

Geconsolideerde winst- en verliesrekening over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	Ref.	2009	2008
<i>Netto-omzet</i>	24	546.626	460.258
<i>Overige opbrengsten</i>	14	15.532	9.100
		562.158	469.358
<i>Bedrijfslasten</i>			
Kosten energie en vermogen	25	200.476	175.197
Kosten transportnetten en -systemen	26	-/- 32.583	38.525
Personeelskosten	27	60.904	47.249
Afschrijvingen op activa	28	100.705	59.495
Bijzondere waardevermindering op activa	28	5.433	11.678
Overige bedrijfskosten	29	89.555	56.302
		424.490	388.446
Bedrijfsresultaat		137.668	80.912
<i>Financieringsbaten</i>	30	20.940	27.186
<i>Financieringslasten</i>	30	53.382	39.087
		-/- 32.442	-/- 11.901
Resultaat voor belasting		105.226	69.011
<i>Belasting</i>	31	33.816	17.731
<i>Resultaat deelnemingen</i>	32	1.929	902
Resultaat na belasting		73.339	52.182
Toekomend aan:			
Aandeelhouders		72.066	50.702
Derden		1.273	1.480
		73.339	52.182

Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en ongerealiseerde resultaten over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	2009	2008
Resultaat na belasting	73.339	52.182
<i>Overige baten en lasten</i>		
Koersverschillen	931	-/- 3.749
Reële waardemutatie	-/- 824	-/- 5.141
Belasting op reële waardemutatie	210	1.310
Verkoop belang derden	-	1.460
	317	-/- 6.120
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	73.656	46.062
Toekomend aan:		
Aandeelhouders	72.104	44.249
Derden	1.552	1.813
	<u>73.656</u>	<u>46.062</u>

Mutatieoverzicht van het eigen vermogen over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	Toerekenbaar aan aandeelhouders van de vennootschap					Aandeel derden	Totaal	
	Gestort en opgevraagd kapitaal	Afdekking- reserve	Reserve koers- verschillen	Algemene reserve				
Stand per 1 januari 2008	100.000	2.355	-/-	817	537.669	6.385	645.592	
Resultaat over het jaar								
Resultaat na belasting	-	-		-	50.702	1.480	52.182	
Overige baten en lasten								
Koersverschillen	-	-	-/-	2.622	-	-/- 1.127	-/- 3.749	
Reële waardetoeename	-	-/-	5.141	-	-	-	-/- 5.141	
Belasting op reële waardetoeename	-		1.310	-	-	-	1.310	
Verkoop belang aan derden	-	-		-	-	1.460	1.460	
Totaal resultaat 2008	-	-/-	3.831	-/-	2.622	50.702 1.813	46.062	
Transacties met aandeelhouders								
Kapitaaluitbreidingen	-	-		-	-	1.496	1.496	
Dividend 2007 TenneT	-	-		-	-/- 27.000	-	-/- 27.000	
Dividend 2007 APX	-	-		-	-	-/- 748	-/- 748	
Stand per 1 januari 2009	100.000	-/-	1.476	-/-	3.439	561.371 8.946	665.402	
Resultaat over het jaar								
Resultaat na belastingen	-	-		-	72.066	1.273	73.339	
Overige baten en lasten								
Koersverschillen	-	-		651	-	280	931	
Reële waardemutatie	-	-/-	824	-	-	-	-/- 824	
Belasting op reële waardemutatie	-		210	-	-	-	210	
Totaal resultaat 2009	-	-/-	614		651	72.066 1.553	73.656	
Transacties met aandeelhouders								
Kapitaaluitbreidingen	-	-		-	-	-	-	
Dividend 2008 TenneT	-	-		-	-/- 10.000	-	-/- 10.000	
Dividend 2008 APX	-	-		-	-	-/- 1.483	-/- 1.483	
Stand per 31 december 2009	100.000	-/-	2.090	-/-	2.788	623.437	9.016	727.575

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	Ref.	2009	2008
<i>Operationele kasstroom</i>			
Bedrijfsresultaat voor rente en belastingen		123.193	97.825
Betaalde rente	-/-	54.394	-/- 37.027
Ontvangen rente		3.180	12.894
Betaalde vennootschapsbelasting	-/-	12.802	-/- 22.119
Afschrijvingen	28	106.138	71.173
Voorzieningen	16	-/- 91.153	49.809
		74.162	172.555
<i>Mutatie werkkapitaal</i>			
Vorraden	-/-	3.190	494
Vorderingen		143.875	-/- 154.755
Schulden	-/-	116.384	-/- 33.630
		24.301	-/- 187.891
Kasstroom uit operationele activiteiten		98.463	-/- 15.336
<i>Investeringskasstroom</i>			
Investeringsmateriële vaste activa	-/-	341.682	-/- 267.373
Kapitaalstorting Open Tower Company B.V.	-/-	2.205	-
Acquisities Dutch Tower B.V., Telfort Masten B.V. en ENDEX N.V.		-	-/- 43.593
Acquisities TenneT TSO E B.V., HS Netten Zeeland B.V. en Nadine Netwerk B.V.	-/-	774.498	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-/- 1.118.385	-/- 310.966
<i>Financieringskasstroom</i>			
Nieuwe langlopende leningen		827.300	150.000
Aflossing langlopende leningen	-/-	200.000	-/- 50.420
Nieuwe kortlopende leningen		925.900	-
Aflossing kortlopende leningen	-/-	750.500	-
Opname van (aflossingen) schulden aan financiële instellingen		40.640	-/- 166.048
Financiële vaste activa		66.146	-/- 66.043
Uitbetaald dividend	-/-	10.503	-/- 27.748
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		898.983	-/- 160.259
Mutatie liquide middelen		-/- 120.939	-/- 486.561
Liquide middelen per 1 januari		750.248	1.236.809
Liquide middelen per 31 december		629.309	750.248
		<u>-/- 120.939</u>	<u>-/- 486.561</u>

Algemene toelichting

De gereuleerde activiteiten van TenneT zijn gepositioneerd onder TenneT TSO B.V. en de niet-gereuleerde activiteiten rechtstreeks onder TenneT Holding B.V.

1 Aard van de bedrijfsactiviteiten

TenneT verzorgt transport- en systeemdiensten, de aanleg, exploitatie en beheer van transportnetten, het permanent bewaken en herstellen van de balans tussen vraag en aanbod en faciliteert de marktwerking op het gebied van energie en milieu en verhuurt telecommunicatie infrastructuur.

Met ingang van 1 januari 2008 heeft TenneT het beheer gekregen over alle netten van 110 kV en hoger, met uitzondering van die netten waarop cross-border leases rusten. Dit is het gevolg van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) die in 2006 is aangenomen.

TenneT TSO exploiteert daartoe Nederlandse netten die bestemd zijn voor transport van elektriciteit, alsmede de landgrensoverschrijdende netten op een spanningsniveau van 110 kV of hoger. De 220 kV en 380 kV-netten waren reeds in eigendom van TenneT. In de loop van 2009 zijn de 110 kV en 150 kV-netten, met uitzondering van de Eneco-netten en die waarop cross-border leases overeenkomsten rusten ook in eigendom van TenneT gekomen. Voorts faciliteert TenneT TSO de markt door het handhaven van de energiebalans, het waarmerken van milieuvriendelijk geproduceerde elektriciteit en het uitvoeren van subsidieregelingen voor de productie van milieuvriendelijke elektriciteit.

De kaders waarbinnen TenneT TSO haar activiteiten uitvoert zijn vastgelegd in wet- en regelgeving van het ministerie van Economische Zaken en de Energiekamer. Dit betreft met name de Nederlandse Elektriciteitswet 1998 en de nadere uitwerking daarvan in de Technische codes (Meet-, Systeem-, Informatie- en Netcode) en de Tarieencode van de Energiekamer.

TenneT TSO ontvangt als beheerder van het landelijk hoogspanningsnet bij de uitvoering van de wettelijke taken liquide middelen. Deze middelen zijn ondergebracht in Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet.

TenneT TSO faciliteert daarnaast de markt op het gebied van energie en milieu en exploiteert hiervoor een aantal energiebeurzen en bouwt en beheert interconnectoren. Een energiebeurs is een marktplaats waar aanbod van en vraag naar energie bij elkaar komt. Energiebeurzen dragen zorg voor de financiële afwikkeling van de anoniem totstandgekomen transacties. TenneT beheert daarnaast een deel van de infrastructuur voor het uitzenden en ontvangen van omroepsignalen. Het volledige geplaatste aandelenkapitaal in TenneT Holding B.V. wordt gehouden door de Staat der Nederlanden.

TenneT Holding B.V. is gevestigd in Arnhem.

2 Samenvatting van verslaggevinggrondslagen

2.1 Algemene toelichting

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de International Financial Reporting Standards (IFRS) zoals vastgesteld door de International Accounting Standards Board en goedgekeurd door de Europese Commissie. Deze standaarden zijn door een Europese verordening met ingang van 2005 verplicht voor alle beursgenoteerde ondernemingen in Europa. TenneT Holding B.V. heeft met ingang van februari 2010 schuldpapieren uitgegeven die worden verhandeld op de beurs. TenneT Holding B.V. had er reeds voor gekozen deze standaarden toe te passen teneinde (internationale) vergelijkbaarheid te bevorderen. Bovendien is toepassing van IFRS in toenemende mate noodzakelijk om een efficiënte toegang tot de kapitaalmarkten zeker te stellen.

De jaarrekening is opgesteld onder de historische kostenconventie, met uitzondering van de waardering van de derivatie financiële instrumenten en financiële activa eventueel beschikbaar voor verkoop die op reële waarde zijn gewaardeerd.

Het opstellen van de jaarrekening vereist dat het management inschattingen maakt en veronderstellingen doet. De belangrijkste worden nader toegelicht op pagina 115.

Toepassing nieuwe IFRS-standaarden, interpretaties en wijzigingen op gepubliceerde standaarden

De volgende nieuwe IFRS-standaarden, interpretaties of wijzigingen op eerder gepubliceerde standaarden zijn voor de groep van kracht met ingang van het boekjaar 2009 en daarom toegepast bij het opstellen van deze geconsolideerde jaarrekening:

IFRS 8 Operationele segmenten

Met ingang van het verslagjaar 2009 is IFRS 8 'Operationele segmenten' ingevoerd. Op grond van IFRS 8 worden de operationele segmenten primair gebaseerd op de structuur van de interne managementrapportage zoals die wordt verstrekt aan de 'chief operating decision maker', de voorzitter van de directie. De standaard is van toepassing voor entiteiten met een beursnotering of bezig zijnde om een beursnotering te verkrijgen. TenneT heeft sinds begin februari 2010 drie beursgenoteerde obligatieleningen uitstaan en past deze standaard daarom vanaf 2009 toe.

IAS 1 Presentatie van de jaarrekening (herziening)

Naar aanleiding van de herziene versie van IAS 1 is met ingang van het verslagjaar 2009 een wijziging ingevoerd in de presentatie van de geconsolideerde winst- en verliesrekening, het geconsolideerd overzicht van het totaalresultaat en het geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen.

IAS 23 Financieringskosten (herziening)

Deze wijziging is een herziening van de bestaande IAS 23-standaard en beoogt beter inzicht te geven in de verslaggeving over financieringskosten. De herziene standaard vereist dat ondernemingen rentekosten activeren indien deze direct toerekenbaar zijn aan de verwerving, constructie of productie van bepaalde activa. Hiermee is het niet meer toegestaan om dergelijke rentekosten direct in het resultaat te verantwoorden. Deze herziening is van toepassing met ingang van 1 januari 2009 en heeft geen materiële consequenties voor de groep omdat TenneT de rentekosten op investeringen reeds activeerde.

IFRS 7 Financiële Instrumenten (wijziging)

Om een verbetering van de toelichting op financiële instrumenten te bewerkstelligen is een wijziging van IFRS 7 doorgevoerd. De wijziging vereist aanvullende toelichting over tegen reële waarde gewaardeerde financiële instrumenten. Dit betreft met name toelichting over de input die gebruikt wordt voor waarderingstechnieken en de onzekerheden die hiermee verband houden. Daarnaast vereist de herziening verbeterde toelichting over het liquiditeitsrisico. De herziening is van toepassing met ingang van 1 januari 2009 en daarom toegepast in deze geconsolideerde jaarrekening.

IFRIC interpretaties

De volgende interpretaties zijn van toepassing voor de verslagperiode vanaf 1 januari 2009 maar hebben geen consequenties voor de groep:

IFRIC 15: verwerking van contracten voor de bouw van onroerend goed;

IFRIC 16: afdekking van netto-investeringen in buitenlandse activiteiten;

IFRIC 17: uitkering van activa in natura aan aandeelhouders;

IFRIC 18: overdracht van activa van klanten.

Overige wijzingen

Daarnaast zijn in het kader van jaarlijkse verbeteringstrajecten diverse beperkte wijzigingen doorgevoerd op bestaande standaarden. Dit betreft voornamelijk verduidelijkingen van de standaard of aanvullende presentatievereisten. Deze wijzigingen hebben geen impact op het resultaat en vermogen van de groep.

IFRS-standaarden, interpretaties en wijzigingen op gepubliceerde standaarden die nog niet van toepassing zijn

De volgende gepubliceerde nieuwe IFRS-standaarden, interpretaties of wijzigingen op bestaande standaarden zijn nog niet van kracht voor het boekjaar 2009 en zijn door de groep ook niet vervroegd toegepast:

IFRS 3 Bedrijfscombinaties (herziening)

De herziening van IFRS 3 (IFRS 3R) heeft onder meer betrekking op de wijze waarop goodwill moet worden berekend en de wijze waarop rekening gehouden moet worden met minderheidsbelangen en voorwaardelijke elementen in de acquisitieprijs. Onder IFRS 3R dienen direct aan de acquisitie gerelateerde kosten ten laste van het resultaat te worden gebracht van het jaar waarin deze zich voordoen. Onder de bestaande standaard vormen deze kosten onderdeel van de overnameprijs. Indien er sprake is van een minderheidsbelang bestaat onder IFRS 3R per acquisitie de mogelijkheid om deze te waarderen tegen ofwel de reële waarde ofwel het proportionele deel van het minderheidsbelang in de netto-activa van de overgenomen partij. Ten aanzien van voorwaardelijke betalingen die tegen reële waarde als schuld worden geclassificeerd op de acquisitiedatum bepaalt IFRS 3R dat eventuele latere wijzigingen via de winst- en verliesrekening worden geherwaardeerd. De aangepaste standaard dient prospectief te worden toegepast voor alle verslagjaren die aanvangen op of na 1 juli 2009 en zal daarom met ingang van het boekjaar 2010 door de groep worden doorgevoerd. Dit heeft naar verwachting invloed op het resultaat van de groep als er materiële acquisities plaatsvinden.

TenneT Holding B.V. heeft in 2009 aanzienlijke kosten gemaakt (EUR 14,9 mln) voor de acquisitie van transpower stromübertragungs GmbH die is afgerond op 26 februari 2010. Vooruitlopend op IFRS 3R heeft TenneT Holding B.V. deze kosten in 2009 in haar resultaat verwerkt.

IAS 27 Geconsolideerde en afzonderlijke jaarrekeningen (herziening)

De herziene standaard vereist dat wijzigingen in de deelneming in een dochteronderneming waarbij de zeggenschap behouden blijft, worden verantwoord als transacties met aandeelhouders binnen het eigen vermogen. Indien veranderingen resulteren in het verliezen van zeggenschap wordt een eventueel resterend minderheidsbelang in de voormalige dochteronderneming gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de winst of het verlies wordt verantwoord in de winst- en verliesrekening.

De wijzigingen in IAS 27 dienen met een aantal uitzonderingen retrospectief te worden toegepast voor boekjaren die aanvangen op of na 1 juli 2009. De herziening zal met ingang van het boekjaar 2010 door de groep worden doorgevoerd en heeft naar verwachting in samenhang met de herziening van IFRS 3 invloed op het resultaat ingeval van materiële transacties met minderheidsaandeelhouders.

Overige interpretaties en wijzigingen op gepubliceerde standaarden

Momenteel onderzoeken wij de invloed voor de groep van overige interpretaties en wijzigingen op gepubliceerde standaarden die van kracht worden in 2010 of 2011. Naar verwachting zullen deze wijzigingen geen of beperkte consequenties voor de groep hebben.

2.2 Grondslagen voor consolidatie

In de consolidatie worden de financiële gegevens van TenneT opgenomen en van de groepsmaatschappijen waarin TenneT direct of indirect een beslissende invloed kan uitoefenen ter zake van het bestuur en van het financiële beleid. De activa, schulden en resultaten van deze groepsmaatschappijen worden voor 100% in de consolidatie opgenomen. De financiële gegevens van joint ventures waarin op grond van een overeenkomst met anderen de zeggenschap gezamenlijk wordt uitgeoefend, worden proportioneel geconsolideerd op basis van de grondslagen van TenneT.

Voor nieuwe groepsmaatschappijen worden de financiële gegevens in de consolidatie betrokken met ingang van de datum waarop TenneT beslissende zeggenschap heeft verkregen. De verworven onderneming wordt vanaf het moment van acquisitie gewaardeerd tegen reële waarde van de opgeofferde activa, de uitgegeven vermogensinstrumenten en de overgenomen verplichtingen, vermeerderd met de kosten die direct voortvloeien uit de acquisitie. Identificeerbare verkregen activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen (identificeerbare netto activa) in een bedrijfscombinatie, worden initieel gewaardeerd tegen de reële waarde op de overnamedatum, ongeacht de aanwezigheid van een eventueel minderheidsbelang. Het deel van de acquisitieprijs dat boven de reële waarde van het belang van TenneT in de verworven identificeerbare netto activa uitstijgt, wordt opgenomen als goodwill. Indien de acquisitieprijs lager ligt dan de reële waarde van de verworven identificeerbare netto activa, dan wordt het verschil direct opgenomen in de winst- en verliesrekening.

Een onderneming wordt gedeconsolideerd vanaf de datum dat de beslissende zeggenschap eindigt dan wel deel uitmaakt van bedrijfsactiviteiten die niet zullen worden voortgezet. Het verschil tussen de verkoopprijs, de netto vermogenswaarde inclusief de gerelateerde goodwill en de reserve koersomrekeningsverschillen op de verkoopdatum, wordt opgenomen in de winst- en verliesrekening.

De in de consolidatie begrepen rechtspersonen zijn:

	Aandeel in kapitaal
TenneT Holding B.V., Arnhem	
Relined B.V., Utrecht	(50%)
TenneT Orange B.V., Arnhem	(100%)
TenneT TSO Duitsland B.V., Arnhem	(100%)
TenneT Duitsland Coöperatief U.A., Arnhem	(100%)
transpower verwaltungs GmbH, Bayreuth	(100%)
transpower GmbH & Co. KG, Bayreuth	(100%)
TransTenneT B.V., Arnhem	(100%)
TenneT Blue B.V., Arnhem	(100%)
APX B.V., Amsterdam	(70,065%)
- APX Power Ltd., London, UK	(100%)
- APX Gas Zeebrugge B.V., Amsterdam	(100%)
- APX Commodities Ltd., Nottingham, UK	(100%)
- APX Clearing Ltd., London, UK	(100%)
- APX Gas NL B.V., Amsterdam	(100%)
- ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V., Amsterdam	(100%)
NOVEC B.V., Den Haag	(100%)
- Nozema Agro Beheer B.V.	(100%)

New Values B.V., Utrecht	(50%)
- European Energy Auction B.V., Gemert	(100%)
NLink International B.V., Arnhem	(100%)
- BritNed Development Ltd., London, UK	(50%)
TenneT TSO B.V., Arnhem	(100%)
- CertiQ B.V., Arnhem	(100%)
- EnerQ B.V., Arnhem (geliquideerd)	(100%)
- Saranne B.V., Arnhem	(100%)
- TSO Auction B.V., Arnhem	(100%)
- B.V. Transportnet Zuid-Holland, Voorburg	(100%)
- HS Netten Zeeland B.V., Middelburg	(100%)
- Nadine netwerk B.V., Arnhem	(100%)
- TenneT TSO E B.V., Arnhem	(100%)

De vennootschappen waarin een 50% belang wordt gehouden betreffen joint ventures. In de consolidatie is tevens begrepen de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet, gevestigd te Arnhem.

Ongerealiseerde resultaten op transacties tussen de groep en haar deelnemingen worden geëlimineerd naar rato van het belang van de groep in de deelnemingen. Ongerealiseerde verliezen worden niet geëlimineerd. Waar noodzakelijk worden waarderingsgrondslagen van deelnemingen in overeenstemming gebracht met die van de groep.

De minister van Economische Zaken heeft op 13 juli 2007 besloten om de uitvoering van de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE) bij haar eigen agentschap SenterNovem te beleggen en tevens de MEP-regeling daar onder te brengen. Dit betekent dat de bedrijfsactiviteiten van EnerQ B.V. per 1 januari 2009 zijn overgenomen door SenterNovem. EnerQ is in 2009 geliquideerd.

2.3 Toelichting op het geconsolideerde kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode en is samengesteld uit de kasstroom uit operationele, investerings- en financieringsactiviteiten.

2.4 Vreemde valuta

De posten in de jaarrekening worden gewaardeerd met inachtneming van de valuta van de primaire economische omgeving waarin de entiteit actief is (de functionele valuta). Deze geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in euro's, zijnde de functionele en presentatievaluta van de vennootschap. De functionele valuta van de vennootschappen in Groot-Brittannië is het Britse pond.

De balansposten die betrekking hebben op monetaire activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers per balansdatum. De hieruit voortvloeiende omrekeningsverschillen worden in het resultaat over het jaar verwerkt. Transacties in vreemde valuta gedurende de verslagperiode zijn in de jaarrekening verwerkt tegen de gerealiseerde koers.

De activa en verplichtingen van de geconsolideerde buitenlandse groepsmaatschappijen worden op balansdatum omgerekend tegen de dan geldende wisselkoers. De als gevolg van wijzigingen van wisselkoersen optredende omrekeningsverschillen worden rechtstreeks in het eigen vermogen verantwoord. De resultaten van de geconsolideerde buitenlandse groepsmaatschappijen worden verantwoord tegen de gemiddelde koersen over het betrokken boekjaar. Bij gedeeltelijke verkoop van de investeringen in buitenlandse deelnemingen, worden de daaraan gerelateerde cumulatieve koersverschillen in de winst- en verliesrekening verantwoord.

Goodwill die ontstaat door de verwerving van een buitenlandse entiteit blijft genoteerd in de buitenlandse valuta en wordt omgerekend tegen de koers per balansdatum.

2.5 Grondslagen voor waardering van de activa en passiva

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa bestaan uit hoogspanningsstations, -verbindingen en overige activa en hebben onder meer betrekking op de transportnetten waarvoor TenneT TSO is aangewezen als netbeheerder. Onder de overige activa zijn eveneens de vaste activa (hoogspanningsstations, -verbindingen en overige activa) van de overgenomen netten van Delta N.V., Enexis B.V. en Alliander N.V. verantwoord daar TenneT nog niet in staat was om de juiste splitsing in de verschillende categorieën weer te geven. De gronden waarop de hoogspanningsmasten zich bevinden, zijn niet in eigendom. Hiervoor worden gebruiksrechten betaald die jaarlijks ten laste van het resultaat komen.

Voor de waardering van de materiële vaste activa met betrekking tot het landelijk hoogspanningsnet, is gebruikgemaakt van de mogelijkheid in IFRS 1 om op transitiedatum (1 januari 2004) de materiële vaste activa te waarderen tegen de reële waarde, die vanaf dat moment als 'veronderstelde kostprijs' geldt. De reële waarde van het landelijk hoogspanningsnet is afgeleid van de gereguleerde activawaarde. Dit is een door de Energiekamer bepaalde waarde, die mede bepalend is voor de toegestane omzet.

De overige materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs, inclusief bouwrente en toekomstige kosten voor amovering, onder aftrek van lineaire afschrijvingen over de geschatte gebruiksduur van het actief. De gebruiksduur en restwaarde van de materiële vaste activa worden jaarlijks beoordeeld en zo nodig aangepast.

De verkrijgings- of vervaardigingsprijs is, indien van toepassing, niet hoger dan het door de Energiekamer bepaalde investeringsbudget. Bij het bepalen van de afschrijvingssystematiek is rekening gehouden met het reguleringssysteem. Kosten voor modificatie en onderhoud gemaakt na eerste verwerking in de jaarrekening zijn inbegrepen in de boekwaarde van het actief dan wel als afzonderlijke actief opgenomen. Overige reparatie- en onderhoudskosten worden verantwoord in de winst- en verliesrekening in de periode waarin zij zich voordoen.

Investeringskosten die uitgevoerd worden op verzoek en voor rekening van derden worden geactiveerd na aftrek van de bijdragen van derden. Eventuele winst op deze projecten wordt aan het boekjaar toegerekend naar rato van de voortgang van het project en verantwoord in de resultatenrekening.

Een materieel vast actief is aan een bijzondere waardevermindering onderhevig indien zijn boekwaarde groter is dan zijn realiseerbare waarde. In dat geval verlaagt TenneT de boekwaarde tot de lagere realiseerbare waarde. De resterende afschrijvingslast wordt over de resterende looptijd afgeschreven. Op elke verslagdatum beoordeelt TenneT of er een aanwijzing is dat een bijzonder waardeverminderingverlies dat in voorgaande periode is opgenomen niet meer bestaat of mogelijk is afgenomen. Indien dit het geval is boekt TenneT het bijzonder waardeverminderingverlies terug.

De afschrijvingen worden lineair berekend uitgaande van de componenten met de volgende gebruiksduur in jaren:

• Stations:	Aarder, scheider, vermogensschakelaar	35
	Beveiliging en besturingsapparatuur	10
	Vermogenstransformatoren	35
	Condensatorbanken	35
	Telecommunicatie apparatuur	10
• Verbindingen:	Masten / lijnen	20/40
	Kabels (ondergronds)	40
• Overige:	Kantoorgebouwen	40
	Kantoorautomatisering	3 - 5
	Procesautomatisering	3 - 5
	Overige bedrijfsmiddelen	5 - 10

Op grond (inclusief bouwrijp maken) wordt niet afgeschreven.

Investerings gefinancierd uit veilinggelden

Bepaalde investeringen in materiële vaste activa worden met toestemming van de Energiekamer gefinancierd uit opbrengsten uit de veiling van de capaciteit op de verbindingen met het buitenland. Deze bijdragen uit de veilinggelden worden afzonderlijk als investeringsbijdragen gepresenteerd en derhalve niet in mindering gebracht op de boekwaarden van de betreffende materiële vaste activa.

Immateriële activa

Onder goodwill wordt verstaan het op het moment van verwerving bestaande positieve verschil tussen de verkrijgingsprijs en de reële waarde van de verkregen activa en verplichtingen.

Computersoftware wordt geactiveerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs onder aftrek van lineaire afschrijving. De afschrijvingstermijn is gelijk aan de geschatte economische gebruiksduur en bedraagt drie tot vijf jaar. De vervaardigingsprijs bestaat uit directe arbeidskosten inclusief een opslag voor indirecte kosten. Onderzoeks- en onderhoudskosten voor computersoftware worden verwerkt in de winst- en verliesrekening.

De overige immateriële activa bestaan uit een verworven handelsnaam, ledenbestand en contracten en relaties met participanten en worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs, onder aftrek van lineaire afschrijvingen. De afschrijvingsstermijn is gelijk aan de geschatte economische levensduur en bedraagt vijf, elf of veertieneneenhalf jaar.

Onderzoekskosten worden direct ten laste van het bedrijfsresultaat gebracht. Ontwikkelingskosten betreffen de kosten van een nieuwe technologische ontwikkeling van een actief. Deze kosten worden opgenomen als een immaterieel actief wanneer het project, gezien de commerciële en technologische uitvoerbaarheid, naar alle waarschijnlijkheid succesvol zal zijn en wanneer de kosten op een betrouwbare manier kunnen worden vastgesteld.

Een immaterieel actief is aan een bijzondere waardevermindering onderhevig indien zijn boekwaarde groter is dan zijn realiseerbare waarde. In dat geval verlaagt TenneT de boekwaarde tot de lagere realiseerbare waarde. De resterende afschrijvingslast wordt over de resterende looptijd afgeschreven. Op elke verslagdatum beoordeelt TenneT of er een aanwijzing is dat een bijzonder waardeverminderingsverlies dat in voorgaande periode is opgenomen niet meer bestaat of mogelijk is afgenomen. Indien dit het geval is boekt TenneT het bijzonder waardeverminderingsverlies terug.

Financiële activa en verplichtingen

Financiële activa en verplichtingen worden als volgt gecategoriseerd:

- Tot einde looptijd aangehouden financiële activa en passiva: waardering initieel tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kosten gebruikmakend van de effectieve interestmethode.
- Leningen en vorderingen: waardering initieel tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kosten gebruikmakend van de effectieve interestmethode.
- Overige financiële activa en verplichtingen (inclusief die worden aangehouden voor verkoop): waardering tegen reële waarde met reële waardemutatie via het eigen vermogen.

Effecten en deposito's met een resterende looptijd langer dan één jaar zijn opgenomen onder de langlopende financiële activa. Effecten en deposito's met een oorspronkelijke looptijd van meer dan drie maanden en een resterende looptijd van minder dan twaalf maanden vanaf balansdatum zijn geclassificeerd als kortlopende financiële activa. Deposito's met een oorspronkelijke looptijd korter dan drie maanden zijn verantwoord onder liquide middelen.

Bijzondere waardevermindering van activa

Voor goodwill of andere activa met een onbepaalde gebruiksduur wordt jaarlijks beoordeeld of er sprake is van een bijzondere waardevermindering. Goodwill wordt jaarlijks beoordeeld op bijzondere waardeverminderingen en wordt gewaardeerd tegen kostprijs, onder vermindering van cumulatieve bijzondere waardeverminderingen. Waardeverminderingen op goodwill zijn niet omkeerbaar.

Voor andere activa wordt periodiek geëvalueerd of er aanwijzingen zijn dat een actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn. Indien opportuun, wordt de realiseerbare waarde van het actief vastgesteld, te weten de hoogste van de directe of indirecte opbrengstwaarde. Van een bijzondere waardevermindering is sprake als de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. Een bijzondere waardevermindering wordt verwerkt in de winst- en verliesrekening.

Ten behoeve van het beoordelen of er aanwijzingen zijn dat een actief aan een bijzondere waardevermindering onderhevig kan zijn, worden activa gegroepeerd tot het niveau waarop managementaansturing plaatsvindt en waarvoor separate kasstromen identificeerbaar zijn.

Belastinglatenties

De met voorwaartse verliescompensatie en tijdelijke verschillen tussen de fiscale en bedrijfseconomische waarden van activa en verplichtingen verband houdende latente belastingvorderingen en verplichtingen, worden berekend op basis van de geldende tarieven voor de vennootschapsbelasting die van toepassing zijn op het moment van afwikkeling. Latente belastingvorderingen worden verwerkt voor zover het waarschijnlijk is dat er toekomstige fiscale winsten beschikbaar zijn waarmee de tijdelijke verschillen benut kunnen worden.

Salderen van actieve en passieve belastinglatenties vindt plaats indien deze vallen binnen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en voor de termijnen waarbinnen realisatie wordt verwacht samen te vallen.

Latente belastingvorderingen en -verplichtingen worden voor tijdelijke verschillen die ontstaan op investeringen in dochterondernemingen en deelnemingen alleen opgenomen indien de groep in staat is het tijdstip van afloop van het tijdelijke verschil te bepalen en het waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de voorzienbare toekomst zal aflopen.

Vaste activa aangehouden voor verkoop

Onder vaste activa aangehouden voor verkoop wordt verstaan vaste activa waarvan waarschijnlijk is dat deze binnen een jaar worden verkocht, niet zijnde financiële instrumenten en vastgoedbeleggingen. De vaste activa aangehouden voor verkoop worden gewaardeerd tegen de boekwaarde of lagere reële waarde minus de verkoopkosten.

Vorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijzen onder toepassing van de fifo methode of lagere realiseerbare waarde, te weten de geschatte verkooppopbrengst.

Projecten voor derden

Incidenteel worden projecten voor derden uitgevoerd. De projecten voor derden worden gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, zijnde directe materiaal- en arbeidskosten inclusief een opslag voor indirecte kosten, direct toerekenbaar uitbesteed werk, overige externe kosten en bouwrente. Indien op deze projecten aantoonbare resultaten ontstaan, wordt de winst aan het boekjaar toegerekend naar rato van de voortgang van het project. Voorzieningen voor verwachte verliezen worden genomen in de periode waarin komt vast te staan dat er sprake is van verlies en worden ten laste gebracht van het resultaat.

Debiteuren en overige vorderingen

Debiteuren en overige vorderingen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde en vervolgens tegen geamortiseerde kosten gebruikmakend van de effectieve interestmethode, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen voor oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen betreffen saldi op bankrekeningen en andere korte termijn hoog liquide investeringen met een oorspronkelijke looptijd van drie maanden of korter. Tekorten op bankrekeningen worden verantwoord als schulden aan financiële instellingen.

Leningen

Leningen worden initieel gewaardeerd tegen reële waarde minus de toe te rekenen transactiekosten. Vervolgens worden leningen gewaardeerd tegen geamortiseerde kosten waarbij het verschil tussen de initiële waardering en de aflossingswaarde wordt verwerkt in de winst- en verliesrekening over de looptijd van de lening. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de effectieve interestmethode. De aflossingsverplichtingen binnen een jaar worden als kortlopende verplichtingen gepresenteerd.

Investeringsbijdragen

De onder de verplichtingen opgenomen investeringsbijdragen hebben betrekking op materiële vaste activa die eigendom zijn van TenneT TSO en waarvoor een bijdrage is ontvangen uit de veilinginkomsten. Jaarlijks valt een bedrag gelijk aan de afschrijvingslasten vrij, alsmede een deel van de exploitatiekosten, ten gunste van de overige opbrengsten.

Vooruitontvangen bedragen

De vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op gelden die verrekend worden in toekomstige tarieven of die niet vrij ter beschikking staan. Aan de onder de verplichtingen opgenomen vooruitontvangen bedragen wordt rente toegevoegd.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor in rechte afdwingbare of feitelijke verplichtingen die op balansdatum bestaan, waarbij het waarschijnlijk is dat een uitstroom van middelen noodzakelijk is en waarvan de omvang op betrouwbare wijze is te schatten. Bij een lange looptijd wordt de voorziening gebaseerd op de contante waarde. Het percentage is gebaseerd op de specifieke risico's voor de verplichting. De toename in de voorziening door het verstrijken van de tijd wordt verwerkt als rentekosten.

De voorziening milieu en amovering dient ter dekking van de kosten voor het verwijderen van schadelijke stoffen en van te verlaten hoogspanningsverbindingen alsmede van ondergrondse kabeltracés. Deze voorziening wordt gewaardeerd tegen contante waarde.

Ter dekking van de kosten voor bijzondere personeelsregelingen waarvan de verplichtingen voor balansdatum zijn ontstaan, zijn voorzieningen opgenomen. Deze hebben betrekking op afvloeiing van personeel, jubileumuitkeringen en premies ziektekostenverzekeringen. De in deze voorzieningen opgenomen bedragen voor de premies voor ziektekostenverzekeringen en jubileumuitkeringen worden gewaardeerd op basis van actuariële grondslagen.

TenneT kent een aantal pensioen- en pensioengerelateerde regelingen voor huidige en voormalige werknemers. De pensioenen van nagenoeg alle medewerkers zijn ondergebracht bij het pensioenfonds ABP. Deze regeling is te karakteriseren als toegezegde-pensioenregeling, waarbij de pensioenuitkering gebaseerd is op de lengte van het dienstverband en het gemiddelde salaris van de werknemers gedurende dit dienstverband.

De pensioenregeling van het pensioenfonds ABP kan aangemerkt worden als 'multi-employer regeling'. IAS 19 verlangt dat bepaalde informatie inzake toegezegde-pensioenregelingen wordt toegelicht in de jaarrekening. Met name het saldo van de met de regeling samenhangende activa en passiva dient in de balans te worden opgenomen als een vordering en verplichting. Het ABP heeft aangegeven niet in staat te zijn om aan de deelnemende ondernemingen de informatie te verschaffen die volgens IAS 19 noodzakelijk is voor toegezegde-pensioenregelingen. Tevens bestaat geen verplichting tot bijstorting en/of onttrekking aan het fonds anders dan door wijziging van de jaarlijkse premies. Daarom wordt deze regeling behandeld als toegezegde-bijdrageregeling en worden de verschuldigde pensioenpremies over het boekjaar als pensioenlast in het resultaat verantwoord.

TenneT TSO heeft per 1 januari 2008 het wettelijke beheer over alle netten van 110 kV en hoger, met uitzondering van die netten waarop cross-border leases rusten. Dit is vastgesteld met vaststelling van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). TenneT heeft vanuit de WON een in rechte afdwingbare verplichting om het beheer van de netten boven 110 kV uit te voeren. Op grond van de omzetregulering voor de vierde reguleringsperiode, zoals vastgesteld door de Energiekamer, is het voor TenneT niet mogelijk deze verplichting kostendekkend uit te voeren. TenneT heeft hiervoor een voorziening gevormd.

Derivate financiële instrumenten

Derivate financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen reële waarde. Indien sprake is van een effectieve kasstroomafdekking worden de waardemutaties bij toepassing van hedge accounting verwerkt in het eigen vermogen.

Van een effectieve afdekking is sprake indien het afgeleide financiële instrument de mutaties in de reële waarden of de kasstromen van de afgedekte posities volledig compenseert. Tevens dient bij het aangaan van een transactie het volgende te zijn gedocumenteerd: de relatie tussen het afdekkinginstrument en de afgedekte positie, de risicobeheersingdoelstellingen en de uitgangspunten bij het aangaan van de verschillende afdekkingstransacties. Deze documentatie wordt opgesteld op het moment van ontstaan van een financieel afgeleid contract en wordt vervolgens actueel gehouden.

Indien het op grond van bovenstaande criteria niet is toegestaan de waardemutaties van derivate financiële instrumenten via het eigen vermogen te verwerken, wordt de waardemutatie verwerkt in de winst- en verliesrekening als financieringsbaten of -lasten.

2.6 Grondslagen voor bepaling van het resultaat

Algemeen

Het resultaat wordt bepaald als het verschil tussen de opbrengstwaarde van de geleverde prestaties en de kosten en andere lasten over het jaar.

Omzet

De omzet voor aansluitdiensten, transportdiensten en systeemdiensten is voornamelijk gebaseerd op de door de Energiekamer voor het betreffende jaar vastgestelde tarieven, conform de tarievenstructuur zoals neergelegd in de Tarieencode en daarboven op aanvullende beschikkingen van de Energiekamer.

De omzet voor handhaving energiebalans is gelijk aan de kosten voor energie en vermogen om de energiebalans te handhaven. Dit vloeit voort uit het systeem van programmaverantwoordelijkheid. Daarbij zijn bedrijven die programma-verantwoordelijkheid uitvoeren op basis van de Systeemcode een prijs voor onbalans verschuldigd aan de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet, wanneer zij afwijken van het ingediende programma. Conform de Systeemcode dient de beheerder van het landelijk hoogspanningsnet het saldo van onbalansverrekening en kosten voor energie en vermogen op te nemen in het systeemdienstentariaf van een volgend jaar.

De omzet uit hoofde van beursactiviteiten betreft de lidmaatschapsgelden, transactievergoedingen en opbrengsten voor de verrichte diensten door de energiebeurzen.

De omzet uit hoofde van de diensten marktfacilitering betreft hoofdzakelijk een vergoeding voor de kosten van deze diensten.

Rentebaten betreffen voornamelijk rentes ontvangen over zekerheidstellingen en kortlopende uitzettingen in het kader van de beursactiviteiten.

Overige opbrengsten

De overige opbrengsten bestaan uit de amortisatie van de vooruitontvangen investeringsbijdragen.

Bedrijfslasten

De kosten energie en vermogen betreffen de kosten voor inkoop van energie en vermogen voor de transportdiensten, systeemdiensten en handhaving energiebalans.

Onder de kosten transportnetten en systemen zijn begrepen zowel de kosten van exploitatie van de transportnetten, alsmede de kosten voor onderhoud van systemen ten behoeve van de primaire bedrijfsprocessen.

De personeelskosten zijn verminderd met de opbrengsten uit hoofde van activeringen in het kader van de vervaardiging van materiële vaste activa.

Financieringsbaten en -lasten

De financieringslasten betreffen interest op leningen, rekening courant faciliteiten en andere schuldposities. De financieringsbaten over de middelen die in beheer zijn gegeven bij de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet worden rechtstreeks aan de desbetreffende middelen toegevoegd.

Leases

Leases waarbij het economisch eigendom rust bij de verhuurder worden gekwalificeerd als operationele lease. De betalingen uit hoofde van deze overeenkomsten worden lineair ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht over de periode van de lease.

Belastingen

De belastingen over het resultaat worden berekend over het in de jaarrekening gepresenteerde resultaat naar geldende bepalingen en tarieven. Hierbij wordt rekening gehouden met fiscaal niet aftrekbare kosten en met de mogelijkheden van voorwaartse verliescompensatie.

2.7 Financiële informatie per segment

De informatie over de bedrijfsactiviteiten waarover de afzonderlijke financiële informatie beschikbaar is en waarvan de bedrijfsresultaten regelmatig worden beoordeeld door de hooggeplaatste functionaris die belangrijke operationele beslissingen neemt is gericht op enerzijds Gereguleerd Netbeheer (TSO) en anderzijds op de overige activiteiten.

Voor nadere financiële informatie per segment wordt verwezen naar punt 34 van de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening.

3 Financieel risicomanagement

Het beleid is gericht op het adequaat beheersen van de geldstromen en het beschermen van het groepsvermogen tegen financiële risico's.

3.1 Risico van clearingtransacties

Doordat TenneT energiebeurzen beheert, de veiling van de capaciteit op de buitenlandverbindingen verricht (in 2009 naar CASC-CWE (Capacity Allocation Service Company for the Central West-European Electricity market)), de subsidieregeling MEP uitvoert (per 1 januari 2009 overgedragen aan SenterNovem) en zorgdraagt voor de handhaving van de energiebalans, worden omvangrijke geldstromen afgewikkeld. Het beleid is er op gericht om de risico's samenhangend met de clearingtransacties van deze geldstromen te minimaliseren.

Energiebeurzen

De energiebeurzen sluiten overeenkomsten met participanten opdat handel uitsluitend kan plaatsvinden voor zover de verstrekte zekerheidstellingen als toereikend worden beschouwd. Deze zekerheidstellingen bestaan onder andere uit bankgaranties, liquide middelen en garanties van moederbedrijven.

Na totstandkoming van de transacties vindt verrekening plaats met deze zekerheidstellingen dan wel ontstaat een debiteurenpositie voor de verkopen en een crediteurenpositie voor de inkopen (uitsluitend bij APX Commodities Ltd.). In een dergelijk systeem worden eerst vorderingen en schulden met dezelfde partij onderling verrekend, vervolgens worden de vorderingen geïnd en de schulden betaald. Voor de debiteurenpositie zijn eveneens zekerheden gesteld.

ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. heeft haar clearing activiteiten uitbesteed aan ECC A.G. Hierdoor loopt ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. geen clearingrisico op de contracten.

Veiling van de capaciteit op de buitenlandverbindingen

TenneT TSO B.V. / TSO Auction B.V. / CASC CWE sluiten overeenkomsten met participanten opdat de geveilde capaciteit voor de jaar-, maand- en dagveiling wordt toegewezen uitsluitend voor zover de verstrekte zekerheidstellingen toereikend zijn. Deze zekerheidstellingen bestaan uit collaterals en bankgaranties. Na totstandkoming van de transacties vindt verrekening plaats.

Marktkoppeling

Met ingang van november 2006 wordt de dagelijkse beschikbare capaciteit tussen Nederland en België rechtstreeks via de beurzen verhandeld. Tegelijkertijd met de veiling van de capaciteit op de buitenlandverbindingen levert TenneT de energie, hetgeen via handel op de energiebeurzen in Nederland en België wordt gerealiseerd. De vorderingen en schulden van de marktpartijen worden onderling verrekend door de beurzen, waarvoor aldaar zekerheden zijn gesteld. De afrekening met Elia vindt na twee maanden plaats waardoor een tijdelijke risicopositie bestaat. Dit risico wordt als laag ingeschat door TenneT.

Handhaving van de energiebalans

TenneT TSO handhaaft de energiebalans. De hiermee samenhangende kosten worden gedekt uit de opbrengst uit onbalans die aan de programmamaverantwoordelijke bedrijven wordt gefactureerd. Een surplus wordt op de tarieven voor systeem-diensten in mindering gebracht. Voor de verrekening met de programmamaverantwoordelijke bedrijven zijn zekerheden gesteld bestaande uit bankgaranties en collaterals.

In het kader van de clearing transacties heeft TenneT op haar balans middelen staan die niet vrij ter beschikking staan aan de groep. Deze zijn naar hun oorsprong als volgt te specificeren:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Energiebeurzen	644.055	707.180
Veiling van de capaciteit op de buitenlandverbindingen	96.100	160.686
Marktkoppeling	46.808	76.762
Subsidiegelden MEP	-	18.800
Te verrekenen in tarieven	20.124	-
Handhaving van de energiebalans	32.978	131.076
Totaal niet vrij ter beschikking	840.065	1.094.504
Overige activa	2.729.918	1.791.982
Balanstotaal	3.569.983	2.886.486

3.2 Treasuryrisico

Het beleid van TenneT is er op gericht om de treasury risico's die inherent zijn aan de bedrijfsuitoefening zo veel mogelijk te beperken.

Het financieel risicomanagement voor de TenneT-groep wordt uitgevoerd door de afdeling Treasury, met uitzondering van APX, die haar eigen risicomanagement uitvoert.

Middelen die alleen na goedkeuring van de NMa, Energiekamer en marktpartijen vrijgegeven mogen worden, zijn juridisch gescheiden van die voortkomend uit operationele activiteiten. Deze niet vrij ter beschikking staande middelen zijn ondergebracht in de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet.

Het raamwerk waarbinnen de treasury afdeling mag opereren is vastgelegd in het treasury statuut van TenneT en het beheer- en beleggingsreglement van de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet, welke zijn goedgekeurd door de raad van commissarissen. Met ingang van 2009 leent Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet gelden uit aan TenneT TSO B.V.

De afdeling Treasury rapporteert op kwartaalbasis aan de raad van commissarissen over de beheersing van treasury risico's. Het gebruik van alle gangbare financiële instrumenten is toegestaan, mits de instrumenten uitsluitend ingezet worden om posities af te dekken. Speculatief gebruik van financiële instrumenten is uitdrukkelijk niet toegestaan.

De voornaamste treasury risico's die TenneT onderkent zijn: marktrisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico en herfinancieringsrisico.

3.2.1 Marktrisico

Het belangrijkste marktrisico waarmee TenneT wordt geconfronteerd is renterisico. Daarnaast is er een beperkt valutarisico.

Renterisico

Het renterisico van TenneT is het risico dat de te betalen rente op aangetrokken schulden hoger is dan de door TenneT te ontvangen rentevergoeding uit hoofde van de op haar van toepassing zijnde regulering. Deze rentevergoeding is door de Energiekamer vastgesteld op 4,8% voor de periode 2008-2010.

Teneinde dit risico te beheersen is het beleid van TenneT het merendeel van haar leningportefeuille vastrentend aan te houden (hetzij door vastrentende leningen uit te geven, hetzij door middel van renteswaps). Een stijging of daling van de marktrente met 200 basispunten zou hebben geleid tot een positieve/negatieve ontwikkeling op de waarde van deze renteswaps van EUR 129,9 mln of minus EUR 133,1 mln (2008: EUR 1,3 mln).

TenneT analyseert haar renterisico met behulp van scenario-analyses. Op basis van de netto financieringspositie per 31 december 2009, zou een stijging of daling van de marktrente met 200 basispunten een stijging of daling van de netto rentelasten van EUR 19,7 mln betekenen (2008: EUR 3,4 mln).

Valutarisico

De activiteiten van TenneT zijn voornamelijk in de eurozone geconcentreerd, waardoor slechts beperkt valutarisico gelopen wordt. Het beleid van TenneT is om valutatransactierisico zo veel mogelijk in te dekken. Translatierisico, samenhangend met deelnemingen in het eigen vermogen van dochtermaatschappijen, wordt niet afgedekt. Dit risico wordt als inherent aan het zaken doen in niet-eurolanden beschouwd.

In verband met het BritNed-project loopt TenneT een transactierisico in GBP. De posities in GBP voortvloeiende uit de verwachte investeringskasstromen zijn derhalve ingedekt door middel van valutatermijncontracten met financiële tegenpartijen. Deze zijn gedurende 2009 geëxpireerd.

Indien TenneT de GBP posities niet had ingedekt en de EUR zou appreciëren of depreciëren met 20% ten opzichte van de GBP, dan zouden de resterende projectkosten EUR 1,4 mln lager, respectievelijk hoger zijn geweest (2008: EUR 2,3 mln).

3.2.2 Kredietrisico

TenneT heeft beleid vastgesteld omtrent het managen van haar kredietrisico's. Kredietrisico komt onder andere voort uit transacties met en aangehouden posities bij financiële instellingen. Daarnaast loopt TenneT een kredietrisico uit hoofde van haar debiteuren. Het maximale kredietrisico per balansdatum bedraagt EUR 1,2 mld (2008: EUR 1,3 mld).

Voor het uitzetten van middelen en het aangaan van financiële derivaten gelden concentratielimieten en de voorwaarde dat de tegenpartij minimaal een credit rating van AA- moet hebben. De looptijd van deposito's wordt afgestemd op het verwachte tijdstip van inzetten van deze middelen.

TenneT TSO had op balansdatum geen gelden bij derden uitstaan (2008: EUR 64 mln). Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet had op balansdatum EUR 55,1 mln aan gelden bij derden uitstaan (2008: EUR 167 mln).

3.2.3 Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisico is het risico dat TenneT niet in staat zal zijn aan haar korte termijn financiële verplichtingen te voldoen. Teneinde het liquiditeitsrisico te minimaliseren heeft TenneT kredietfaciliteiten tot haar beschikking om fluctuaties op te vangen. De omvang van de kredietfaciliteiten is van dien aard dat eventuele nadelige ontwikkelingen en gebeurtenissen op financieel gebied opgevangen kunnen worden en de voortgang in de dagelijkse operaties wordt gewaarborgd.

Op balansdatum had TenneT een totaal van EUR 1.398 mln (2008: EUR 512 mln) aan (vrije) liquide middelen en ongebruikte kredietruimte tot haar beschikking.

De vervalkalender van de financiële verplichtingen per 31 december 2009 en per 31 december 2008 in vijf verschillende intervallen wordt gepresenteerd op een niet-verdisconteerde basis.

Op basis van de vervalkalender 2009 kan worden geconcludeerd dat TenneT op balansdatum een significant liquiditeitsrisico liep. Door de uitgifte van EUR 1,5 mld aan obligaties op 9 februari 2010, is dit risico sterk verlaagd.

Vervalkalender

31 december 2009 (x EUR 1.000)	< 1 m	1 m<3 m	3 m<1 j	1-5 j	> 5 jaar	Totaal
<i>Niet vrij ter beschikking</i>						
Crediteuren beurstransacties*	123.915	-	-	-	-	123.915
Zekerheidstellingen*	466.415	-	-	-	-	466.415
	590.330	-	-	-	-	590.330
<i>Vrij ter beschikking</i>						
Leningen	-	-	3.333	109.744	146.923	260.000
Rente op leningen	-	-	7.839	39.960	30.204	78.003
Schulden aan financiële instellingen	71.982	75.000	-	790.000	-	936.982
Rente op schulden financiële instellingen	1.756	2.961	11.894	22.466	-	39.077
Crediteuren en overige schulden	170.887	-	-	-	-	170.887
Derivate financiële instrumenten						
- Interest Rate Swaps	-	1.586	-	-	-	1.586
- Valutatermijncontracten	-	3.213	3.540	-	-	6.753
- Beurstransacties*	40	-	-	-	-	40
Financiële garanties	32.715	-	-	-	-	32.715
	277.380	82.760	26.606	962.170	177.127	1.526.043
Totaal	867.710	82.760	26.606	962.170	177.127	2.116.373

* Voor deze posten is een gelijk bedrag opgenomen onder de financiële vorderingen.

Vervalkalender

31 december 2008 (x EUR 1.000)	< 1 m	1 m<3 m	3 m<1 j	1-5 j	> 5 jaar	Totaal
<i>Niet vrij ter beschikking</i>						
Crediteuren beurstransacties*	133.830	89.150	-	-	-	222.980
Zekerheidstellingen*	532.665	-	-	-	-	532.665
	666.495	89.150	-	-	-	755.645
<i>Vrij ter beschikking</i>						
Leningen	10.000	-	200.000	55.641	164.539	430.180
Rente op leningen	465	931	10.913	35.383	37.317	85.009
Schulden aan financiële instellingen	55.929	44.700	-	-	-	100.629
Rente op schulden financiële instellingen	402	-	-	-	-	402
Crediteuren en overige schulden	159.940	-	-	-	-	159.940
<i>Derivate financiële instrumenten</i>						
- Interest Rate Swaps	-/- 490	-/- 979	6.111	-	-	4.642
- Valutatermijncontracten	773	2.721	-	-	-	3.494
- Beurstransacties	1.101	-	-	-	-	1.101
Financiële garanties	30.896					30.896
	259.016	47.373	217.024	91.024	201.856	816,293
Totaal	925.511	136.523	217.024	91.024	201.856	1.571.938

* Voor deze posten is een gelijk bedrag opgenomen onder de financiële vorderingen.

3.2.4 Herfinancieringsrisico

Herfinancieringsrisico is het risico dat er geen financiering tegen redelijke condities beschikbaar is in de geld- of kapitaalmarkt op het moment dat bestaande financieringsarrangementen komen te vervallen. De mondiale kredietcrisis heeft dit risico hernieuwd onder de aandacht gebracht. TenneT heeft in 2010 een significante herfinancieringsbehoefte van EUR 1,360 mln. TenneT tracht dit risico te beperken door de looptijden van nieuwe financieringen langer te maken en meer te spreiden. Tevens zal TenneT verdere diversificatie in financieringsbronnen nastreven, waardoor afhankelijkheid van de bankmarkt zal afnemen. Tot slot treedt TenneT ruim voor de vervaldatum van bestaande financieringen in onderhandeling met geldverschaffers over eventuele verlenging van de betreffende financieringen.

3.2.5 Fair value bepalingen

De hieronder opgenomen tabel geeft de activa en passiva weer die tegen fair value zijn gewaardeerd. Hierin is aangegeven op welk niveau deze waardering heeft plaatsgevonden.

Niveau 1: waardering op basis van prijsnoteringen op een actieve markt.

Niveau 2: waardering op basis van gegevens die afgeleid kunnen worden van niveau 1.

Niveau 3: waardering op basis van gegevens die niet afgeleid zijn uit beschikbare marktdata maar door uitgangspunten van TenneT zelf.

(x EUR 1.000)	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
31 december 2008				
Passiva				
Valutatermijntransacties	-	3.493	-	3.493
Beurstransacties	-	1.101	-	1.101
Interest Rate Swaps	-	4.333	-	4.333
	-	8.927	-	8.927
Activa				
Beurstransacties	-	1.101	-	1.101
Minderheidsdeelnemingen	-	-	1.985	1.985
	-	1.101	1.985	3.086
31 december 2009				
Passiva				
Beurstransacties	-	40	-	40
Forward Starting Interest Rate Swaps	-	3.761	-	3.761
	-	3.801	-	3.801
Activa				
Beurstransacties	-	40	-	40
Forward Starting Interest Rate Swaps	-	2.176	-	2.176
Minderheidsdeelnemingen	-	-	6.615	6.615
	-	2.216	6.615	8.831

4 Belangrijkste schattingen en beoordelingen in de jaarrekening

Inschattingen en verwachtingen die zich voordoen bij het opstellen van de jaarrekening worden continu geëvalueerd. Ze zijn gebaseerd op ervaringen en verwachtingen over toekomstige gebeurtenissen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

De groep maakt schattingen en doet veronderstellingen over toekomstige ontwikkelingen. Schattingen zullen, per definitie, zelden gelijk zijn aan de werkelijke uitkomsten. Schattingen en aannames die in het komende boekjaar kunnen leiden tot materiële aanpassingen van boekwaarden van activa en verplichtingen worden hieronder nader toegelicht.

Gebruiksduur materiële vaste activa

De waardering van de materiële vaste activa gaat uit van afschrijvingstermijnen gebaseerd op studies van toegepaste levensduur van hoogspanningsnetten in binnen- en buitenland.

Geschatte bijzondere waardevermindering van goodwill en materiële vaste activa

Jaarlijks wordt nagegaan of er sprake is van bijzondere waardevermindering van goodwill. De realiseerbare waarde van kasstroomgenererende eenheden wordt vastgesteld op basis van berekeningen van de bedrijfswaarde. Deze berekeningen brengen het gebruik van schattingen met zich mee. De berekeningen zijn gebaseerd op langetermijnplannen die de marktomstandigheden reflecteren zoals deze door het management worden verwacht.

Voorziening milieu en amovering

De voorziening voor milieu en amovering is gebaseerd op de veronderstelling dat het verwijderen van de activa plaatsvindt zodra daar een noodzaak toe is. De noodzaak ontstaat vanuit milieu- of juridisch perspectief. De voorziening is gebaseerd op de verwachtingen van het management over prijzen van amovering respectievelijk het moment van amovering. In 2009 heeft TenneT de netten van Delta N.V., Enexis B.V. en Alliander N.V. overgenomen. Bij de due diligence onderzoeken uitgevoerd ter voorbereiding van deze acquisities bleek dat de verkopende partijen geen voorziening of reserveringen voor toekomstige kosten van amoveringen van netwerkelementen hadden gemaakt. De werkelijke kosten voor amovering zouden bovendien vrijwel verwaarloosbaar zijn. Dit was voor TenneT aanleiding haar voorziening milieu en amovering opnieuw te analyseren. Uit deze analyse is het gebleken (1) dat de kosten voor het voorkomen van milieuschade (schoonspuiten van oliedrukkabels) relatief beperkt zijn ten opzichte van kosten voor het daadwerkelijk amoveren en (2) dat het daadwerkelijk moeten en mogen amoveren veel later in de tijd geplaatst moet worden. Dit met name in stedelijk gebied waar amoveren waar mogelijk plaatsvindt tegelijkertijd met andere projecten. Dit heeft in 2009 geleid tot een schattingswijziging en daarmee geresulteerd in gedeeltelijke vrijval van de voorziening. Het grootste deel van de vrijval is verwerkt via het resultaat een deel is verwerkt via de materiële vaste activa. De voorziening bedraagt ultimo 2009 EUR 15,4 mln.

Verlieslatende taken

TenneT TSO B.V. heeft per 1 januari 2008 het wettelijk beheer over alle netten van 110 kV en hoger, met uitzondering van die netten waarop cross border leases rusten. Dit is vastgesteld met vaststelling van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON). TenneT TSO B.V. heeft vanuit de WON een in rechte afdwingbare verplichting om het beheer van de netten boven 110 kV uit te voeren. Op grond van de omzetregulering voor de vierde reguleringsperiode, zoals vastgesteld door de Energiekamer, is het voor TenneT TSO niet mogelijk deze verplichting kostendekkend uit te voeren. Voor de onvermijdbare verliezen ingevolge deze in rechte afdwingbare verplichting over de periode 2010-2011 is een voorziening gevormd voor zover naar huidige inzichten niet wordt verwacht dat deze kunnen worden goedgemaakt met toekomstige winsten op deze taken in de periode 2011-2017 (aanwijsp periode TenneT TSO als netbeheerder). De voorziening bedraagt ultimo 2009 EUR 15,0 mln.

Waardering overige immateriële vaste activa

TenneT TSO B.V. heeft met de overname van de netten van Enexis B.V., Delta N.V. en Alliander N.V. onder de overige immateriële vaste activa de telecomcontracten gewaardeerd op basis van discounted cash flow technieken waarin rekening is gehouden met een toekomstige groeiverwachting.

Toelichting op de geconsolideerde balans per 31 december 2009

(x EUR 1.000)

1. Materiële vaste activa

Onder de hoogspanningsstations zijn de transformatoren opgenomen.

Hoogspanningsverbindingen bestaan uit de bovengrondse en ondergrondse verbindingen, voor zover eigendom van TenneT. De gronden nabij de hoogspanningsmasten en -kabels zijn niet in eigendom.

Overige materiële vaste activa zijn de kantoorgebouwen, kantoorautomatisering en overige bedrijfsmiddelen.

De boekwaarden van de in gebruik zijnde materiële vaste activa zijn als volgt te specificeren:

(x EUR 1.000)	Hoog- spannings- stations	Hoog- spannings- verbin- dingen	Overige activa	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
Per 1 januari 2008					
Aanschafwaarde	749.116	649.015	51.775	357.824	1.807.730
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	280.039	245.576	19.114	-	544.729
Boekwaarde	469.077	403.439	32.661	357.824	1.263.001
Activeringen	-	-	-	273.813	273.813
Eerste opname Telfort Masten B.V. en Dutch Tower B.V.	-	-	8.518	-	8.518
Ingebruikname	139.087	244.338	20.841	-/- 404.266	-
Desinvesteringen tegen boekwaarde	-/- 740	-	-/- 4	-	-/- 744
Koersverschillen	-	-	14	-	14
Bijzondere waardeverminderingen	-	-/- 10.000	-	-	-/- 10.000
Afschrijvingen	-/- 30.737	-/- 30.390	-/- 3.475	-	-/- 64.602
Mutaties 2008	107.610	203.948	25.894	-/- 130.453	206.999
Per 31 december 2008					
Aanschafwaarde	887.464	893.353	81.144	227.370	2.089.331
Cumulatieve afschrijvingen en waardever- minderingen	310.776	285.966	22.591	-	619.333
Boekwaarde per 31 december 2008	576.688	607.387	58.553	227.370	1.469.998

(x EUR 1.000)

	Hoog- spannings- stations	Hoog- spannings- verbin- dingen	Overige activa	Materiële vaste activa in uitvoering	Totaal
Per 1 januari 2009					
Aanschafwaarde	887.464	893.353	81.144	227.370	2.089.331
Cumulatieve afschrijvingen en waarde- verminderingen	310.776	285.966	22.591	-	619.333
Boekwaarde	576.688	607.387	58.553	227.370	1.469.998
Activeringen	-	-	3.217	342.526	345.743
Eerste opname verworven vennootschappen	-	-	696.519	12.182	708.701
Ingebruikname	58.076	11.663	29.287	-/- 99.026	-
Desinvesteringen tegen aanschafwaarde	-/- 4.670	-	-/- 387	-	-/- 5.057
Afschrijvingen desinvesteringen	2.074	-	49	-	2.123
Bijzondere waardeverminderingen	-	-	-	-/- 5.433	-/- 5.433
Vrijval voorziening milieu en amovering	-	-/- 8.658	-	-	-/- 8.658
Afschrijvingen	-/- 32.115	-/- 32.191	-/- 25.440	-	-/- 89.746
Mutaties 2009	23.365	-/- 29.186	703.245	250.249	947.673
Per 31 december 2009					
Aanschafwaarde	940.870	896.358	809.780	477.619	3.124.627
Cumulatieve afschrijvingen en waardever- minderingen	340.817	318.157	47.982	-	706.956
Boekwaarde per 31 december 2009	600.053	578.201	761.798	477.619	2.417.671

Voor de eerste opname verworven vennootschappen verwijzen wij naar de paragraaf 'acquisities'.

De Energiekamer heeft voorwaarden verbonden aan de vergoeding van de kosten van de NorNed-kabel. In 2008 heeft een initiële afrekening plaatsgevonden. In deze afrekening is rekening gehouden met een malus van EUR 10 mln ten laste van TenneT TSO B.V. Deze malus is verantwoord als een waardevermindering op de NorNed-kabel.

De boekwaarde van de materiële vaste activa kan naar de volgende activiteiten worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Internationaal transportnet (450 kV)	282.562	298.205
Landelijk transportnet (380 kV- en 220 kV-net)	684.856	635.780
Regionaal transportnet (150 kV-net)	905.931	227.166
Overige	66.703	81.477
Boekwaarde per 31 december van ingebruikgenomen activa	1.940.052	1.242.628
Materiële vaste activa in uitvoering	477.619	227.370
Boekwaarde per 31 december	2.417.671	1.469.998

De geïnfleerde regulatorische boekwaarde van het landelijk hoogspanningsnet (110 kV – 150kV - 220 kV - 380 kV - 450 kV) bedraagt per 31 december 2009 EUR 2.186 mln. (2008: EUR 2.034 mln.). De nominale waarde bedraagt per 31 december 2009 EUR 1.075 mln (2008: EUR 1.063 mln).

De fiscale boekwaarde van de materiële vaste activa per 31 december 2009, exclusief de materiële vaste activa in uitvoering, bedraagt EUR 2,0 mld.

Materiële vaste activa in uitvoering

De materiële vaste activa in uitvoering kan als volgt naar de onderliggende projecten worden uitgesplitst:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Randstad 380	182.636	59.386
Kabel naar Groot-Brittannië	135.304	75.550
Overige activa	159.679	92.434
Totaal	477.619	227.370

In 2009 is voor EUR 12,9 mln (2008: EUR 11,9 mln) aan bouwrente geactiveerd. Het hiervoor gehanteerde rentepercentage bedraagt 4% (2008: 4%).

2. Immateriële activa

De boekwaarde van de immateriële activa is als volgt te specificeren:

(x EUR 1.000)

	Goodwill	Software	Overige immateriële activa	Totaal
Per 1 januari 2008				
Aanschafwaarde	23.809	32.769	1.445	58.023
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	16.085	27.164	1.036	44.285
Boekwaarde	7.724	5.605	409	13.738
Investerings	14.043	5.777	20.639	40.459
Verkoop deelneming	-/- 1.051	-	-	-/- 1.051
Bijzondere waardevermindering	-/- 1.678	-	-	-/- 1.678
Afschrijvingen	-	-/- 4.422	-/- 512	-/- 4.934
Mutaties 2008	11.314	1.355	20.127	32.796
Per 31 december 2008				
Aanschafwaarde	36.801	38.546	22.084	97.431
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	17.763	31.586	1.548	50.897
Boekwaarde per 31 december 2008	19.038	6.960	20.536	46.534

(x EUR 1.000)	Goodwill	Software	Overige immateriële activa	Totaal
Per 1 januari 2009				
Aanschafwaarde	36.801	38.546	22.084	97.431
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	17.763	31.586	1.548	50.897
Boekwaarde	19.038	6.960	20.536	46.534
Eerste opname verworven vennootschappen Tennet TSO B.V.	3.273	-	64.398	67.671
Eerste opname verworven T-Mobile sites	1.593	-	-	1.593
Aanpassing koop Telfort Masten B.V. en Dutch Tower B.V.	-/- 1.407	-	-	-/- 1.407
Investerings	-	3.650	284	3.934
Overige mutaties	158	-/- 165	7	-
Afschrijvingen	-	-/- 4.248	-/- 5.174	-/- 9.422
Mutaties 2009	3.617	-/- 763	59.515	62.369
Per 31 december 2009				
Aanschafwaarde	40.295	42.031	86.766	169.092
Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	17.640	35.834	6.715	60.189
Boekwaarde per 31 december 2009	22.655	6.197	80.051	108.903

Voor de eerste opname verworven vennootschappen verwijzen wij naar de paragraaf 'acquisities'.

Impairment test

De goodwill kan naar de volgende kasstroomgenererende eenheden worden onderverdeeld:

(x EUR 1.000)	2009	2008
APX B.V.	4.465	4.465
APX Commodities Ltd.	1.860	1.703
ENDEX European Energy Derivatives Exchange N.V.	4.171	4.171
NOVEC B.V. (i.v.m. Telfort Masten B.V. en Dutch Tower B.V., Orange)	8.645	8.458
European Energy Auction B.V.	241	241
Nadine Netwerken B.V.	1.791	-
TenneT TSO E B.V.	186	-
HS Netten Zeeland B.V.	1.296	-
Totaal goodwill	22.655	19.038

De investeringen 2008 onder overige immateriële activa bestaan uit klantencontracten bij NOVEC B.V. en participantenafspraken bij ENDEX N.V., APX B.V. en ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. lidmaatschap portefeuille bij APX B.V. De investeringen in overige immateriële vaste activa 2009 bestaan uit klantcontracten met betrekking tot telecom die met de overname van Nadine Netwerk B.V., HS Netten Zeeland B.V. en TenneT TSO E B.V. zijn verkregen.

De realiseerbare waarden van de kasstroomgenererende eenheden zijn bepaald op basis van netto contante waardeberekeningen van de bedrijfswaarde. Voor deze berekeningen wordt gebruikgemaakt van langetermijnkasstroomprojecties (vijf jaar), gebaseerd op financiële projecties die de instemming hebben van het management. Kasstromen na de vijfjaarsperiode worden geëxtrapoleerd waarbij geen verdere groei wordt verondersteld. De berekeningen zijn contant gemaakt tegen rentepercentages (tussen de 7,3% en 10%) die de risico's van de activiteiten reflecteren.

3. Deelnemingen

Deze post betreft een deelname in Holding de Gestionnaires de Réseaux de Transport S.A.S. (HGRT). Het verloop is als volgt :

Deelneming

(x EUR mln)	2009	2008
Boekwaarde 1 januari	11.779	-
Vanuit minderheidsdeelnemingen	-	11.301
Dividenduitkering	-/- 980	-
Waardemutatie	-/- 71	478
Stand per 31 december	10.728	11.779

De activiteit van holdingmaatschappij HGRT (Holding de Gestionnaires de Réseaux de Transport S.A.S.) is het deelnemen in Powernext S.A., een elektriciteitsbeurs in Frankrijk. In 2008 heeft HGRT haar belang in Powernext uitgebreid naar 52,2%. Het TenneT TSO-aandeel in HGRT is 24,5% en daarmee indirect 12,8% in Powernext S.A.

HGRT wordt gewaardeerd tegen de equity-methode.

4. Financiële activa

De financiële activa kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Financiële activa niet vrij ter beschikking	42.000	110.500
Minderheidsdeelnemingen	6.615	1.985
Derivate financiële instrumenten	2.216	1.101
Totaal	50.831	113.586
Langlopend	19.115	31.485
Kortlopend	31.716	82.101
Totaal	50.831	113.586

Financiële activa niet vrij ter beschikking

De financiële activa niet vrij ter beschikking bestaan uit deposito's van de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet.

Het verloop van de effecten en deposito's kan als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Stand per 1 januari	110.500	44.000
Aankopen	62.500	90.000
Aflossingen	-/- 131.000	-/- 23.500
Stand per 31 december	42.000	110.500
Langlopend	12.500	29.500
Kortlopend	29.500	81.000
Totaal	42.000	110.500

De reële waarde van de deposito's bedraagt EUR 43,4 mln (2008: EUR 114,2 mln) met een gemiddelde effectieve interest van 1,8% (2008: 4,8%). De reële waarde van niet vrij verhandelbare financiële instrumenten (in casu de deposito's) is bepaald met discounted cashflow waarderingstechnieken, gebaseerd op marktcondities op balansdatum (inclusief opgelopen rente).

De financiële activa niet vrij ter beschikking bestaande uit effecten en deposito's kunnen als volgt naar activiteiten worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Veiling capaciteit door TSO Auction B.V.	29.500	85.500
Saldo uit verrekening onbalans	12.500	25.000
Stand per 31 december	42.000	110.500

Minderheidsdeelnemingen

Deze post betreft:

(x EUR 1.000)	2009	2008
EDSN B.V.	180	180
Belpex S.A.	3.800	1.800
Open Tower Company B.V.	2.205	-
CASC-CWE S.A.	430	5
	6.615	1.985

Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. is een innovatieve en hoogwaardige dienstverlener op het gebied van het ontwerpen, vastleggen en verbeteren van de bedrijfsoverstijgende administratieve processen en het daarvoor ondersteunende berichtenverkeer ten behoeve van de geliberaliseerde Nederlandse energiemarkt. TenneT houdt 25,0% van de aandelen.

De TSO's Cegedel Net, Elia, EnBW TNG, E.ON Netz, RTE, RWE Transportnetz Strom (TSO) en TenneT hebben in 2008 CASC-CWE S.A. (Capacity Allocation Service Company for the Central West-European Electricity market) opgericht. Deze gezamenlijke onderneming voor grensoverschrijdende diensten treedt op als één veilingbureau en staat in voor de implementatie en de werking van langetermijnveilingen (jaarlijkse, maandelijke en dagelijkse) van transmissiecapaciteit op de gemeenschappelijke grenzen van de vijf landen.

Belpex S.A., de elektriciteitsbeurs in België, is in 2005 opgericht. TenneT houdt 18,3% van de aandelen (direct: 10%; indirect via APX B.V. en HGRT S.A.S.: 8,3%).

Op 24 september 2009 is Colonne B.V. opgericht als eerste onderneming van de joint venture tussen het Rabo Bouwfonds Communication Infrastructure Fund C.V. (via CIF Holding Wireless B.V.) en NOVEC B.V. De jointventure heeft als doel het verwerven en exploiteren van zendmasten voor radiocommunicatie. Op 18 december 2009 is Open Tower Company B.V. opgericht met als doel te functioneren als houdstermaatschappij van alle eigendommen en activiteiten van de joint venture. De aandelen van Colonne B.V. zijn ingebracht in Open Tower Company B.V. NOVEC B.V. heeft een minderheidsbelang van 25% in Open Tower Company B.V.

De minderheidsdeelnemingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de waardemutatie wordt verwerkt in de winst- en verliesrekening. De reële waarde is ontleend aan de contante waarde van de toekomstige kasstromen. De kasstromen zijn ontleend aan langetermijnplannen en zijn contant gemaakt tegen rentepercentages die de risico's van de activiteiten reflecteren. De reële waarde van CASC-CWE S.A., ESDN en Open Tower Company B.V. worden gelijk verondersteld aan de door TenneT Holding B.V./NOVEC B.V. gedane kapitaalstortingen. Dit voor de eerst genoemde twee gezien de aard van activiteiten van deze vennootschappen en voor Open Tower Company B.V. omdat deze recentelijk is opgericht.

Het verloop van de minderheidsdeelnemingen is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Reële waarde per 1 januari	1.985	14.221
Naar deelnemingen	-	-/- 11.301
Waardemutatie Belpex S.A.	2.000	400
Investering in Open Tower Company B.V. (kapitaalstorting)	2.205	
Investering in CASC-CWE S.A. (kapitaalstorting)	425	5
Verkoop ENDEX N.V.	-	-/- 1.340
Boekwaarde per 31 december	6.615	1.985

Derivate financiële instrumenten

(x EUR 1.000)	2009	2008
Forward Starting Interest Rate Swaps	2.176	-
Beurstransacties	40	1.101
Totaal	2.216	1.101

Forward Starting Interest Rate Swaps

De Forward Starting Interest Rate Swaps (FSIRS) zijn afgesloten teneinde het risico van toekomstige rentevolatiliteit af te dekken voor in 2010 uit te geven schuldpapieren. De vaste rentecomponent in de FSIRS varieert tussen 2,80% en 3,68% afhankelijk van de looptijd (vijf jaar of tien jaar) van de afgesloten FSIRS. De FSIRS worden in 2010 voortijdig beëindigd op basis van de uitgiftedatum van de schuldpapieren. De reële waarde van de FSIRS-contracten is bepaald aan de hand van discounted cashflow waarderingstechnieken, gebaseerd op de marktcondities op balansdatum.

Beurstransacties

TenneT faciliteert de markt ten behoeve van de energievoorziening en beheert als gevolg daarvan een aantal energie-beurzen. Energiebeurzen dragen zorg voor de financiële afwikkeling van de anoniem tot standgekomen transacties. Hierdoor treedt de groep op als tegenpartij bij alle beurstransacties. Het totaal van de afgesloten inkoop- en verkoop-transacties is per saldo altijd nihil waardoor de groep geen open positie inneemt. Doordat fysieke levering van deze transacties enkele dagen later plaatsvindt dan het moment waarop deze worden afgesloten, dienen de nog niet afgewikkelde contracten per 31 december als derivate financiële instrumenten te worden aangemerkt. Deze contracten worden gewaardeerd op reële waarde zijnde de marktprijs per 31 december.

De reële waarde van de openstaande handelscontracten bedraagt per 31 december 2009 EUR 0 mln (2008: EUR 1,1 mln) en is op de balans als derivate financiële instrumenten zowel onder de kortlopende vorderingen als kortlopende verplichtingen gepresenteerd.

5. Latente belastingvordering

De belastinglatentie heeft betrekking op de tijdelijke verschillen tussen de fiscale en bedrijfseconomische waardering van de vaste activa, financiële instrumenten en voorzieningen, alsmede op de verliezen die voor voorwaartse verliescompensatie in aanmerking komen.

Latente belastingvorderingen en –verplichtingen worden gesaldeerd als daartoe een wettelijk afdwingbaar recht bestaat en indien de belastingen door dezelfde autoriteit worden geheven.

Het verloop van de latente belastingvordering is als volgt:

(x EUR 1.000)	Vaste activa		Compen- sabele verliezen	Financiële instru- menten		Voorzie- ningen	Totaal
Saldo per 1 januari 2008	29.994		1.593	64		18.466	50.117
Van acute positie	-		-	79		-	79
Verwerkt in het resultaat	1.369		321	451		2.524	4.665
Inbreng vanuit ENDEX N.V.	81		-	-		-	81
Verwerkt in het eigen vermogen	-		-	1.311		-	1.311
Valutakoersverschillen	-	-/-	414	-		-	-/- 414
Saldo per 31 december 2008	31.444		1.500	1.905		20.990	55.839
Eerste waardering	633		-	-		1.155	1.788
Verwerkt in het resultaat	-/-	10.486	-/-	112	-/-	1.400	-/- 21.025
Verwerkt in het eigen vermogen	-		-	210		-	210
Valutakoersverschillen	-		70	-		-	70
Van acute positie	-/-	98	-/-	518	-	5.487	4.871
Saldo per 31 december 2009	21.493		940	715		6.607	29.755

De totale latente belastingvordering heeft met name betrekking op de materiële vaste activa van het 380 kV-net en het 150 kV-net. De realisatie vindt voornamelijk gedurende de resterende levensduur van circa 20 jaar plaats. De latente belastingvordering heeft daarmee overwegend een langetermijnkarakter.

De groep heeft beperkt compensabele verliezen ten bedrage van EUR 1,8 mln waarvoor geen latente belastingvordering is gevormd omdat realisatie vooralsnog onzeker is.

Er zijn geen verliezen ontstaan in 2008-2009.

6. Overige vorderingen

De overige vorderingen hebben betrekking op de afkoop van langjarige erfpachtcontracten en vooruitbetaalde huur glasvezel (25 jaar) en fee voor kredietfaciliteit, beschikbaar in de periode 2009-2011.

Het verloop van deze vordering is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Boekwaarde per 1 januari	12.406	12.012
Vooruitbetaalde fee kredietfaciliteit	3.557	-
Vooruitbetaalde huur glasvezel	-	697
Ten laste van resultaat	-/- 1.121	-/- 303
Totaal	14.842	12.406
Langlopend	13.325	12.075
Kortlopend	1.517	331
Boekwaarde per 31 december	14.842	12.406

Jaarlijks wordt een deel lineair ten laste van het resultaat gebracht, hetgeen als volgt kan worden gespecificeerd:

	<1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
Per 31 december 2009	1.517	2.905	10.420	14.842
Per 31 december 2008	331	1.324	10.751	12.406

7. Voorraden

De voorraden bestaan uit de magazijnvoorraden. Ultimo 2009 lag er voor EUR 4,4 mln op voorraad (2008: EUR 1,2 mln). Deze magazijnvoorraden worden met name aangewend ten behoeve van onderhoudswerkzaamheden aan het eigen net en netten van derden.

8. Debiteuren en overige vorderingen

De debiteuren en overige vorderingen zijn als volgt nader te specificeren:

(x EUR 1.000)

	2009	2008
Debiteuren	33.732	36.848
Nog te ontvangen rijksbijdragen	-	18.810
Nog te factureren bedragen	37.369	11.918
Te vorderen rente	566	2.599
Belastingen	7.570	17.395
Te vorderen van TSO's	3.145	4.706
Te vorderen inzake marktkoppeling	44.055	76.762
Overige	16.194	24.803
Totaal	142.631	193.841

Op basis van de resterende vorderingpositie bestaan geen significante kredietrisico's.

De reële waarde van de vorderingen wijkt niet af van de hier gepresenteerde waarde. De vorderingen zijn kortlopend. Er is een voorziening gevormd ten bedrage van EUR 0,5 mln (2008: EUR 0,2 mln).

De ouderdomsanalyse van de debiteuren naar vervaldatum voor 2009 en 2008 en de mutatie in de voorziening voor oninbaarheid worden hieronder weergegeven:

(x EUR 1.000)	Binnen vervaldatum	0-30 dagen	31-60 dagen	>60 dagen	Voorzien	Totaal
Stand 31 december 2009	15.555	5.651	924	12.109	507	33.732
Stand 31 december 2008	20.032	2.652	2.040	12.349	225	36.848

Op basis van historische ervaring is de verwachting dat ook de facturen waarvan de vervaldatum is verstreken zullen worden betaald. Er zijn geen overige vorderingen waarvan de vervaldatum is overschreden. De voorziening wordt statisch bepaald, op grond van de geschatte inningskansen. Het verloop van de voorziening is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Stand per 31 december 2008	225	161
Mutatie	282	64
Stand per 31 december 2009	507	225

9. Debiteuren beurstransacties

De debiteuren beurstransacties (2009: EUR 124,6 mln, 2008: EUR 223,3 mln) hebben betrekking op de handelstransacties van APX Commodities Ltd. (voorheen APX Gas Ltd.). Deze handel leidt tot vorderingen respectievelijk schulden voor de verkoop en inkoop van energie gebaseerd op de onderliggende contracten. De clearing van deze posities geschiedt circa één maand na afloop van de maand waarin de transacties hebben plaatsgevonden. Aan de vorderingen ligt een systeem van zekerheidstellingen ten grondslag. De zekerheden bestaan uit bankgaranties en inzake-rekeningen. Er is sprake van een concentratie van kredietrisico's doordat 70% van de debiteurenpositie (2008: 59%) betrekking heeft op vijf handelaren. Alle posities zijn in februari 2010 afgewikkeld.

10. Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit de zekerheidstellingen, deposito's en tegoeden op bankrekeningen met een resterende looptijd korter dan drie maanden. De liquide middelen kunnen als volgt worden gespecificeerd naar aard en activiteiten:

(x EUR 1.000)	Zekerheid- stellingen	Deposito's	Tegoeden op bank- rekeningen	Totaal 2009
Niet vrij ter beschikking:				
- Beursactiviteiten APX groep	392.453	127.000	-	519.453
- Veilingcapaciteit	53.484	-	13.116	66.600
- Balanshandhaving	20.478	-	-	20.478
Vrij ter beschikking	-	-	22.778	22.778
Totaal per 31 december 2009	466.415	127.000	35.894	629.309

(x EUR 1.000)	Zekerheid- stellingen	Deposito's	Tegoeden op bank- rekeningen	Totaal 2008
Niet vrij ter beschikking:				
- Beursactiviteiten APX groep	407.992	75.850	-	483.842
- Veilingcapaciteit	100.106	24.000	31.080	155.186
- Balanshandhaving	24.567	-	1.509	26.076
Vrij ter beschikking	-	-	85.144	85.144
Totaal per 31 december 2008	532.665	99.850	117.733	750.248

11. Vaste activa aangehouden voor verkoop

TenneT is voornemens het kantoorgebouw te Voorburg te verkopen. De boekwaarde per 31 december 2009 bedraagt EUR 5,3 mln. In 2009 heeft er geen verkoop plaatsgevonden onder meer door de kredietcrisis. Dit heeft geleid tot vertraging maar niet tot afstel. Levering van het kantoorgebouw zal naar verwachting binnen een jaar worden geëffectueerd. In 2009 is er geen mutatie in de waarde vastgesteld.

12. Eigen vermogen

Geplaatst en gestort kapitaal

Op balansdatum bedraagt het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap EUR 500 mln, verdeeld in één miljoen aandelen van EUR 500,- elk. Hiervan zijn 200.000 aandelen geplaatst en gestort. Deze post is gedurende het verslagjaar niet gewijzigd.

Afdekkingreserve

De afdekkingreserve heeft betrekking op de veranderingen in de reële waarde van de Interest Rate Swaps en de valutatermijncontracten die via het eigen vermogen zijn verwerkt.

Reserve koersverschillen

De reserve koersverschillen heeft betrekking op de omrekening van het eigen vermogen van de buitenlandse deelnemingen in Groot-Brittannië inclusief de goodwill die daar betrekking op heeft.

Dividendvoorstel

Door de directie is voorgesteld om EUR 11,0 mln (2008: EUR 10,0 mln) uit te keren aan de aandeelhouder. Het voorgestelde dividendbedrag per aandeel bedraagt EUR 55,0 (2008: EUR 50,0).

Winst per aandeel

De winst per aandeel is berekend door de winst te verdelen over het gemiddeld aantal aandelen gedurende het jaar.

	2009	2008
Winst na belasting (x EUR 1.000)	72.066	50.702
Gemiddeld aantal aandelen (in duizend stuks)	200	200
Winst per aandeel (x EUR)	360	254

Aandeel derden

Het aandeel derden heeft betrekking op 29,935% van de aandelen in APX B.V. die gehouden worden door N.V. Nederlandse Gasunie (26,096%) en Fluxys (3,839%).

13. Leningen

Het verloop van de leningen is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Stand per 1 januari	430.000	330.420
Nieuwe leningen	1.753.162	150.000
Aflossingen	950.500	50.420
Stand 31 december	1.232.662	430.000
Langlopend	254.329	220.000
Kortlopend	978.333	210.000
Totaal	1.232.662	430.000

Langlopende kredietfaciliteiten

De gecommiteerde langlopende kredietfaciliteiten van TenneT bedragen per 31 december 2009 EUR 410,0 mln (EUR 410,0 mln opgenomen). Hiervan heeft per 31 december 2009 EUR 406,7 mln een contractuele looptijd langer dan een jaar en EUR 3,3 mln een contractuele looptijd korter dan een jaar.

Het langlopende deel bestaat uit drie leningen afgesloten bij de Europese Investeringsbank (EIB) en een vierjarige lening ad EUR 40,0 mln.

De EIB leningen zijn afgesloten tegen een vaste rente van 4,2% (EUR 40,0 mln), 4,5% (EUR 40,0 mln), 4,3% (EUR 140,0 mln) en 4,2% (EUR 150,0 mln). De ingangsdatum van de EIB lening ad EUR 150,0 mln is 11 januari 2010. De vierjarige lening ad EUR 40 mln is afgesloten tegen een vast rentepercentage van 3,31%.

Voor de leningen zijn bepalingen opgenomen ter zake van negative pledge en pari passu. Er zijn geen zekerheden verstrekt. In de leningovereenkomsten met de EIB zijn ratio's afgesproken. Deze zijn komen te vervallen in 2010.

De gemiddelde effectieve rente over de langlopende leningen in 2009 bedraagt 4,0%. De boekwaarde van de leningen bedraagt EUR 260,0 mln (2008: EUR 220,0 mln). De reële waarde van de leningen bedraagt EUR 262,3 mln (2008: EUR 221,5 mln). De reële waarde van de leningen is bepaald aan de hand van discounted cashflow waarderingmethoden, gebaseerd op de marktcondities op balansdatum.

Kortlopende kredietfaciliteiten

TenneT beschikt over kortlopende kredietfaciliteiten van in totaal EUR 310,0 mln. Hiervan is EUR 105 mln gecommiteerd en EUR 205 mln ongecommiteerd. Voor deze kredietfaciliteiten zijn bepalingen opgenomen ter zake van negative pledge en pari passu. Er zijn geen zekerheden verstrekt. De faciliteiten hebben allen een variabele rente. Per balansdatum was EUR 147,0 mln van deze faciliteiten opgenomen. Naast de kortlopende kredietfaciliteiten heeft TenneT op de balansdatum EUR 50,0 mln aan kortlopende leningen aangetrokken van diverse financiers.

In 2009 heeft TenneT ook een driejarige revolving credit facility ad EUR 875 mln afgesloten met een internationale bankengroep bestaande uit Barclays, BNG, BNP Paribas, Deutsche Bank, Fortis (Nederland), ING en RBS. Opnames onder de revolving credit facility zijn op basis van de EURIBOR rentes die corresponderen met de looptijd van de opname. Per 31 december 2009 is er nog een beschikbare ruimte onder de revolving credit facility van EUR 85,0 mln.

TenneT had op 31 december 2009 de beschikking over een kortlopende brugfinanciering van EUR 1.000,0 mln ter financiering van de geplande acquisitie van transpower stromübertragungs GmbH. Hiervan was op 31 december 2009 niets getrokken. Op 10 februari 2010 is deze faciliteit in zijn geheel komen te vervallen na uitgifte van EUR 1.500,0 mln aan obligaties en een hybride lening door TenneT Holding B.V.

14. Investeringsbijdragen

De investeringsbijdragen hebben betrekking op investeringen en daaraan gerelateerde exploitatiekosten die in overeenstemming met besluitvorming door de Energiekamer uit de veilinggelden zijn gefinancierd. De amortisatie van de bijdragen vindt lineair plaats gedurende de gebruiksduur van het betrokken materieel vast actief c.q. volgens het patroon waarin de exploitatiekosten zich voordoen. Aan de contante waarde van de vergoeding voor de exploitatiekosten wordt rente bijgeschreven in overeenstemming met het besluit van de Energiekamer (5,41%).

Het verloop van de investeringsbijdragen is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Stand per 1 januari	366.908	72.680
Toevoeging door investeringen uit veilinggelden	-	302.732
Overige mutaties	-/- 2.343	-
Bij rente	628	596
Amortisatie ten gunste van de winst- en verliesrekening:		
- Afschrijvingen	-/- 15.274	-/- 9.065
- Onderhoudskosten	-/- 258	-/- 35
Stand 31 december	349.661	366.908
Langlopend	337.685	356.471
Kortlopend	11.976	10.437
Totaal	349.661	366.908

De amortisatie ten gunste van de winst- en verliesrekening is onder de overige opbrengsten opgenomen.

De looptijd van de investeringsbijdragen is als volgt:

(x EUR 1.000)	<1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
Per 31 december 2009	11.976	47.906	289.779	349.661
Per 31 december 2008	10.437	41.752	314.719	366.908

15. Veilinggelden

TenneT TSO exploiteert de capaciteit van de buitenlandverbindingen. De inkomsten uit de veiling van deze capaciteit staan niet vrij ter beschikking. De veilinggelden zijn ondergebracht bij Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet. Bestedingen geschieden op basis van besluiten van de Energiekamer. De veilinggelden worden door TenneT belegd. De opbrengsten daarvan worden aan het saldo toegevoegd. In 2009 bedroeg het rendement 1,8% (2008: 2,9%).

(x EUR 1.000)	2009	2008
Stand per 1 januari	234.371	440.266
Toevoeging veilinggelden/marktkoppeling	60.057	107.010
Bij rente	4.927	11.637
Naar investeringsbijdragen	-	-/- 302.732
Overige onttrekkingen	-/- 7.012	-/- 21.810
Stand 31 december	292.343	234.371
Langlopend	292.343	234.371
Kortlopend	-	-
Totaal	292.343	234.371

De Energiekamer heeft in 2004 besloten dat de investering in de kabel naar Noorwegen wordt gefinancierd uit de veilinggelden. In mei 2008 is EUR 323,1 mln onttrokken aan de veilinggelden ter dekking van de investering van de NorNed-kabel op basis van de toenmalige prognose. De stand per balansdatum zou leiden tot een onttrekking van EUR 318,9 mln. De geactiveerde waarde van de kabel bedraagt EUR 302,7 mln. De resterende EUR 16,2 mln betreft de additionele rentevergoeding op de door TenneT TSO gedane investeringen tijdens de bouwperiode. De overige onttrekkingen bedragen EUR 5,6 mln vergoeding voor operationele kosten van de NorNed-kabel en een vergoeding voor de kosten energie en vermogen (voornamelijk netverliezen).

De overige onttrekkingen uit de veilinggelden in 2009 bestaan voornamelijk uit de vergoeding voor de operationele kosten van de NorNed-kabel en vergoeding voor de kosten van energie en vermogen ad EUR 4,8 mln. Daarnaast is door de introductie van marktkoppeling de inbiedverplichting gedeeltelijk vervallen. Hierdoor heeft TenneT, conform de bepalingen opgenomen in het 'Besluit tot wijziging van het Besluit Waardering APX', gelden onttrokken aan de veilinggelden ad EUR 1,4 mln.

De looptijd van de veilinggelden is als volgt:

(x EUR 1.000)	<1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
Per 31 december 2009	-	-	292.343	292.343
Per 31 december 2008	-	-	234.371	234.371

16. Voorzieningen

De mutaties in de voorzieningen zijn als volgt gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	Milieu en amovering	Afvloeiing personeel	Jubileum- uitkeringen	Premies ziekte- kosten verzekering	Verlies- latende taken	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2008	72.417	1.798	1.868	931	-	77.014
Geactiveerd	7.000	-	-	-	-	7.000
Acquisities door NOVEC B.V.	1.866	-	-	-	-	1.866
Dotaties	500	94	1.558	8	38.200	40.360
Vrijval	-	-/- 1.197	-	-	-	-/- 1.197
Rente	2.834	-	75	37	-	2.946
Onttrekking	-/- 435	-/- 165	-/- 461	-/- 105	-	-/- 1.166
Stand per 31 december 2008	84.182	530	3.040	871	38.200	126.823
Dotatie	2.240	10	1.249	-	-	3.499
Overige mutaties	5.586	-	-	-	-	5.586
Vrijval verwerkt via het resultaat	-/- 67.523	-	-	-	-/- 24.034	-/- 91.557
Vrijval verwerkt via mva	-/- 8.658	-	-	-	-	-/- 8.658
Rente	333	-	153	35	834	1.355
Onttrekking	-/- 739	-/- 251	-/- 283	-/- 105	-	-/- 1.378
Stand per 31 december 2009	15.421	289	4.159	801	15.000	35.670
Langlopend	14.810	96	3.967	88	-	18.961
Kortlopend	611	193	192	713	15.000	16.709
Totaal	15.421	289	4.159	801	15.000	35.670

Voorziening milieu en amovering

De voorziening milieu en amovering dient ter dekking van de toekomstige verplichting tot het verwijderen van schadelijke stoffen en van te verlaten hoogspanningsverbindingen alsmede van ondergrondse kabeltracés. De voorziening is gewaardeerd tegen netto contante waarde. De belangrijkste veronderstellingen zijn toekomstig prijspeil en een disconteringsvoet van 4%. In 2009 heeft TenneT een schattingswijziging doorgevoerd, zie hoofdstuk 4 'Belangrijkste schattingen en gebeurtenissen in de jaarrekening'.

Voorzieningen aangaande personeel

Afvloeiing personeel

De voorziening afvloeiing personeel dient ter dekking van de kosten voor afvloeiing van personeel waarvan de verplichtingen voor balansdatum zijn ontstaan.

Jubileumuitkeringen

De groep heeft toekomstige CAO verplichtingen met betrekking tot aan het salaris gerelateerde diensttijdgebonden uitkeringen en uitkeringen op pensioendatum. De hieraan gerelateerde voorziening is gebaseerd op actuariële grondslagen. De belangrijkste veronderstellingen zijn: jaarlijkse salarisstijging van 2,5%, een retentie percentage afhankelijk van leeftijd en een disconteringsvoet van 4,0%. Vanaf 2008 zijn ook de CAO-verplichtingen verantwoord die betrekking hebben op het overgenomen personeel van Essent per 1 november 2008.

Premies ziektekostenverzekering

Er bestaan toekomstige verplichtingen voor de vergoeding van premies voor ziektekostenverzekeringen aan gepensioneerden. De voorziening is gebaseerd op de CAO afspraken en op actuariële grondslagen. De belangrijkste veronderstellingen zijn: jaarlijkse premiestijging van 2,0% en een disconteringsvoet van 4,0%.

Verlieslatende taken

De voorziening verlieslatende taken dient ter dekking van de onvermijdbare verliezen op de vanuit de WON in rechte afdwingbare taak tot het beheer van de 110 kV- en 150 kV-netten. De voorziening wordt gewaardeerd tegen de netto contante waarde.

17. Derivate financiële instrumenten

De derivate financiële instrumenten zijn gewaardeerd tegen de reële waarde. De derivate financiële instrumenten betreffen interest rate swaps en zijn afhankelijk van de resterende looptijd opgenomen onder langlopende verplichtingen en kortlopende verplichtingen, hetgeen als volgt kan worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Interest Rate Swaps	-	4.333
Forward Starting Interest Rate Swaps	3.761	-
Valutatermijntransacties	-	3.493
Subtotaal	3.761	7.826
Beurstransacties	40	1.101
Totaal	3.801	8.927
Langlopend	-	-
Kortlopend	3.801	8.927
Totaal	3.801	8.927

Interest Rate Swaps

De Interest Rate Swaps (IRS) hadden betrekking op de langlopende leningen en zijn afgesloten teneinde de variabele rente om te zetten in een vaste rente. De contractwaarde op 31 december 2009 bedraagt EUR 0 mln (2008: EUR 4,3 mln).

Forward Starting Interest Rate Swaps

De Forward Starting Interest Rate Swaps (FSIRS) zijn afgesloten teneinde het risico van toekomstige rentevolatiliteit af te dekken voor in 2010 uit te geven schuldpapieren. De variabele rente van de uit te geven schuldpapieren is gebaseerd op EURIBOR. De vaste rentecomponent in de FSIRS varieert tussen 3,0125% en 3,68% afhankelijk van de looptijd (vijf jaar of tien jaar) van de afgesloten FSIRS. De FSIRS worden in 2010 voortijdig beëindigd op basis van de uitgiftedatum van de schuldpapieren. De reële waarde van de FSIRS-contracten is bepaald aan de hand van discounted cashflow waarderingstechnieken, gebaseerd op de marktcondities op balansdatum.

Valutatermijntransacties

De valutatermijntransacties hebben betrekking op de positie in Britse ponden die voortvloeit uit de investeringskasstromen voor de aanleg van de kabel naar Groot-Brittannië en zijn afgesloten om de koers te fixeren. De contractwaarde op 31 december 2009 bedraagt EUR 0 mln. De valutatermijntransacties zijn eind 2009 allen geëxpireerd.

Beurstransacties

TenneT faciliteert de markt ten behoeve van de energievoorziening en beheert als gevolg daarvan een aantal energie-beurzen. Energiebeurzen dragen zorg voor de financiële afwikkeling van de anoniem totstandgekomen transacties. Hierdoor treedt de groep op als tegenpartij bij alle beurstransacties. Het totaal van de afgesloten inkoop- en verkooptransacties is per

saldo altijd nihil waardoor de groep geen open positie inneemt. Doordat fysieke levering van deze transacties enkele dagen later plaatsvindt dan het moment waarop deze worden afgesloten, dienen de nog niet afgewikkelde contracten per 31 december als derivate financiële instrumenten te worden aangemerkt. Deze contracten worden gewaardeerd op reële waarde zijnde de marktprijs per 31 december. De reële waarde van de openstaande handelscontracten bedraagt per 31 december 2009 EUR 0 mln (2008: EUR 1,1 mln) en is op de balans als derivate financiële instrumenten zowel onder de kortlopende vorderingen als kortlopende verplichtingen gepresenteerd.

18. Latente belastingverplichting

Het verloop van de latente belastingverplichting is als volgt:

(x EUR 1.000)	Vaste activa	Totaal
Saldo per 31 december 2007	1.139	1.139
Eerste waardering ENDEX European Energy Derivatives Exchange N.V.	3.146	3.146
Verwerkt in het resultaat	-	-
Saldo per 31 december 2008	4.285	4.285

	Vaste activa	Totaal
Saldo per 31 december 2008	4.285	4.285
Eerste waardering NOVEC B.V.	1.230	1.230
Verwerkt in het resultaat	-/- 214	-/- 214
Saldo per 31 december 2009	5.301	5.301

De latente belastingverplichting heeft betrekking op de fiscaal reeds afgeschreven goodwill spotmarket activiteiten van APX en de bij de acquisitie van ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. commercieel gewaardeerde immateriële activa (klantenbestand, participanten afspraken). De realisatie vindt voornamelijk plaats gedurende de resterende levensduur van circa tien jaar.

Kortlopende verplichtingen

19. Te verrekenen in tarieven

Het verloop van de te verrekenen in tarieven bedragen is als volgt:

(x EUR 1.000)	Subsidie- gelden (MEP)	Te verre- kenen in tarieven van volgende jaren	Saldo uit verrekening onbalans	Vergoeding van produ- centen voor buitenland- capaciteit	Totaal
Boekwaarde per 1 januari 2008	209.259	23.280	15.386	14	247.939
Toevoeging	405.487	11.256	63.587	-	480.330
Reclass naar debiteuren en overige vorderingen	18.800	-	-	-	18.800
Bij rente	2.818	1.477	1.168	1	5.464
Ottrekking	-/- 636.364	-/- 13.658	-/- 71.084	-	-/- 721.106
Stand per 31 december 2008	-	22.355	9.057	15	31.427
Toevoeging	-	-/- 9.291	41.079	-	31.788
Bij rente	-	14	439	-	453
Ottrekking	-	-/- 33.202	-/- 29.156	-	-/- 62.358
Stand per 31 december 2009	-	-/- 20.124	21.419	15	1.310

Subsidiegelden (MEP)

Per 1 januari 2009 is deze taak overgedragen aan SenterNovem.

Te verrekenen in tarieven van volgende jaren

Dit betreffen verschillen tussen de werkelijke tariefsinkomsten en de in het jaar toegestane omzet. Deze bedragen worden verrekend met de marktpartijen via de toekomstige tarieven.

Saldo uit verrekening onbalans

Het systeem van balanshandhaving brengt met zich mee dat TenneT TSO jaarlijks bedragen ontvangt die in het toekomstige tarief voor systeemdiensten worden verrekend.

20. Schulden aan financiële instellingen

Dit betreft saldi op bankrekeningen waarvoor andere liquide middelen als zekerheid zijn verstrekt en waarop rentecompensatie wordt toegepast (EUR 127 mln) en opgenomen krediet bij banken (EUR 14 mln).

21. Crediteuren beurstransacties

De crediteuren beurstransacties (2009: EUR 123,9 mln, 2008: EUR 223,0 mln) hebben betrekking op de gasbeurs van APX Commodities Ltd.

22. Zekerheidstellingen

De zekerheidstellingen zijn verkregen van derden voor de handel op energiebeurzen en de veiling van capaciteit op de buitenlandverbindingen. De zekerheidstellingen kunnen als volgt naar activiteiten worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Beursactiviteiten APX Group	392.453	407.992
Veilingcapaciteit door TSO Auction B.V.	38.168	78.141
Veilingcapaciteit NorNed	15.316	21.965
Balanshandhaving TenneT TSO	20.478	24.567
Totaal	466.415	532.665

23. Crediteuren en overige schulden

De crediteuren en overige schulden kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Nog te betalen kosten voor transportdiensten en systeemdiensten	43.563	42.777
Crediteuren	32.374	45.325
Nog af te dragen veilingopbrengsten aan TSO's	1.193	11.552
Belastingen en premies sociale verzekeringen	4.433	3.006
Schuld aan ministerie van Financiën (EnerQ B.V.)	-	20.348
Rente	3.618	5.985
Overige	84.756	30.947
Totaal	169.937	159.940

Financiële instrumenten - Reële waardes en categorieën

De grondslagen voor waardering en verwerking van financiële instrumenten zijn toegepast op de volgende posten (2009 en 2008):

2009

Classes (x EUR 1.000)	Ref.	Boek- waarde	Geen financieel actief/ passief		Categorieën van financiële instrumenten					Reële waarde
			Financiële activa/ verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waar- deveranderingen in de V&W-rekening		Leningen en vord- ringen en overige financiële verplich- tingen	Tot einde looptijd aangehou- den beleg- gingen	Voor ver- koop be- schikbare financiële activa	Derivaten aangehou- den voor hedge accounting		
			Aange- merkt bij eerste opname	Handel						
Financiële activa										
Niet vrij ter beschikking	4	42.000	-	-	-	-	42.000	-	-	42.000
Deelneming	3		-	-	-	-	-	-	-	-
Minderheidsdeelnemingen	4	6.615	-	6.615	-	-	-	-	-	6.615
Totaal financiële activa		48.615	-	6.615	-	-	42.000	-	-	48.615
Vorderingen										
Debiteuren en overige vorderingen	8	142.631	49.550	-	-	93.081	-	-	-	142.631
Debiteuren beursttransacties	9	124.602	-	-	-	124.602	-	-	-	124.602
Derivate financiële instrumenten	10	2.216	-	-	-	-	2.216	-	-	2.216
Totaal vorderingen		269.449	49.550	-	-	217.683	2.216	-	-	269.449
Liquide middelen										
Zekerheidsstellingen	11	466.415	-	-	-	466.415	-	-	-	466.415
Deposito's	11	127.000	-	-	-	-	127.000	-	-	127.000
Tegoeden op bankrekeningen	11	35.894	-	-	-	35.894	-	-	-	35.894
Totaal liquide middelen		629.309	-	-	-	504.399	127.000	-	-	629.309
Totaal financiële activa		947.373	49.550	6.615	-	719.992	171.216	-	-	947.373
Financiële verplichtingen										
Langlopende verplichtingen										
Leningen	14	254.329	-	-	-	254.329	-	-	-	254.329
Derivate financiële instrumenten	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal langlopende verplichtingen		254.329	-	-	-	254.329	-	-	-	254.329
Kortlopende verplichtingen										
Leningen	14	978.333	-	-	-	978.333	-	-	-	980.133
Schulden aan financiële instellingen	21	141.269	-	-	-	141.269	-	-	-	141.269
Crediteuren beursttransacties	22	123.915	-	-	-	123.915	-	-	-	123.915
Zekerheidsstellingen	23	466.415	-	-	-	466.415	-	-	-	466.415
Crediteuren en overige schulden	24	169.937	-	-	-	169.937	-	-	-	169.937
Derivate financiële instrumenten	18	3.801	-	-	-	-	3.801	-	-	3.801
Totaal kortlopende verplichtingen		1.883.670	-	-	-	1.879.869	3.801	-	-	1.885.470
Totaal financiële verplichtingen		2.137.999	-	-	-	2.134.198	3.801	-	-	2.139.799

2008

Classes

(x EUR 1.000)

Classes (x EUR 1.000)	Ref.	Boek- waarde	Geen financieel actief/ passief	Categorieën van financiële instrumenten						Reële waarde
				Financiële activa/ verplichtingen tegen reële waarde met verwerking van waar- deveranderingen in de V&W-rekening	Leningen en vorder- ingen en overige financiële verplicht- ingen	Tot einde looptijd aangehou- den beleg- gingen	Voor ver- koop be- schikbare financiële activa	Derivaten aangehou- den voor hedge accounting		
				Aange- merkt bij eerste opname	Handel					
Financiële activa										
Niet vrij ter beschikking	4	110.500	-	-	-	110.500	-	-	110.500	
Minderheidsdeelnemingen	4	1.985	-	1.985	-	-	-	-	1.985	
Totaal financiële activa		112.485	-	1.985	-	110.500	-	-	112.485	
Vorderingen										
Debiteuren en overige vorderingen	8	193.841	11.704	-	-	182.137	-	-	193.841	
Debiteuren beursttransacties	9	223.338	-	-	-	223.338	-	-	223.338	
Derivate financiële instrumenten	10	1.101	-	-	-	1.101	-	-	1.101	
Totaal vorderingen		418.280	11.704	-	-	405.475	1.101	-	418.280	
Liquide middelen										
Zekerheidsstellingen	11	532.665	-	-	-	532.665	-	-	532.665	
Deposito's	11	99.850	-	-	-	99.850	-	-	99.850	
Tegoeden op bankrekeningen	11	117.733	-	-	-	117.733	-	-	117.733	
Totaal liquide middelen		750.248	-	-	-	650.398	99.850	-	750.248	
Totaal financiële activa		1.281.013	11.704	1.985	-	1.055.873	211.451	-	1.281.013	
Financiële verplichtingen										
Langlopende verplichtingen										
Leningen	14	220.000	-	-	-	220.000	-	-	221.500	
Derivate financiële instrumenten	18	-	-	-	-	-	-	-	-	
Totaal langlopende verplichtingen		220.000	-	-	-	220.000	-	-	221.500	
Kortlopende verplichtingen										
Leningen	14	210.000	-	-	-	210.000	-	-	210.000	
Schulden aan financiële instellingen	21	100.629	-	-	-	100.629	-	-	100.629	
Crediteuren beursttransacties	22	222.980	-	-	-	222.980	-	-	222.980	
Zekerheidsstellingen	23	532.665	-	-	-	532.665	-	-	532.665	
Crediteuren en overige schulden	24	159.940	-	-	-	159.940	-	-	159.940	
Derivate financiële instrumenten	18	8.927	-	-	-	8.927	-	-	8.927	
Totaal kortlopende verplichtingen		1.235.141	-	-	-	1.226.214	8.927	-	1.235.141	
Totaal financiële verplichtingen		1.455.141	-	-	-	1.446.214	8.927	-	1.456.641	

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

24. Netto omzet

De netto omzet kan als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Aansluit- en transportdiensten	316.679	219.179
Systeemdiensten	147.348	142.018
Handhaving energiebalans	28.800	47.708
Exploitatie energiebeurzen	24.409	16.996
Omzet diensten marktfacilitering	4.105	8.886
Omzet overige diensten	21.022	11.708
	542.363	446.495
Werken voor derden	1.083	869
Rentebaten	3.180	12.894
Totaal netto omzet	546.626	460.258

De omzet voor aansluit-, transport- en systeemdiensten is grotendeels gereguleerd door de Energiekamer. Daarbij golden in zowel 2008 als 2009 twee reguleringsmethodieken, te weten omzetregulering voor de netten voor 110 kV en hoger en budgetregulering voor de systeemtaken.

Per 1 januari 2008 heeft TenneT het beheer verkregen over alle netten van 110 kV en hoger met uitzondering van die netten waarop cross-border leases rusten. Het betreft de netten van Delta N.V., Enexis B.V. en Alliander N.V. (exclusief Nuon Randmeren). Op grond van interimafspraken (die inhouden dat de netten voor rekening en risico voor partijen zijn geëxploiteerd) met Alliander N.V. en Enexis B.V. heeft TenneT niet de gehele regulatorische omzet verantwoord onder haar omzet. In 2008 is de omzet behorende bij de netten van Alliander N.V. in haar geheel niet verantwoord; de omzet behorende bij de netten van Enexis B.V. voor de laatste twee maanden. De omzet behorende bij de netten van Delta N.V. is in haar geheel verantwoord.

In 2009 heeft TenneT deze netten in eigendom verkregen; 15 april de netten van Essent via overname TenneT TSO E B.V., 9 juni de netten van Delta via overname HS Netten Zeeland B.V. en 11 juni de netten van Alliander N.V. via de overname van Nadine Netwerk B.V. Op grond van interimafspraken (die inhouden dat de netten voor rekening en risico voor partijen zijn geëxploiteerd) met Alliander N.V. heeft TenneT TSO niet de gehele regulatorische omzet verantwoord onder haar omzet. De omzet behorende bij de netten van Alliander N.V. zijn voor de eerste vijf maanden van het jaar niet verantwoord in 2009. In 2008 heeft TenneT de omzet behorende bij de netten van Alliander N.V. in haar geheel niet verantwoord; de omzet behorende bij de netten van Enexis B.V. vanaf de laatste twee maanden van 2008.

In de omzet voor aansluit- en transportdiensten zijn tevens begrepen de diensten die aan regionale netbeheerders worden geleverd ten behoeve van het oplossen van transportbeperkingen en blindvermogenshuishouding alsmede de opbrengsten uit hoofde van het gebruik van landgrensoverschrijdende verbindingen (crossbordertariffs).

De omzet handhaving energiebalans is gelijk aan de hiervoor gemaakte kosten voor energie en vermogen. Het merendeel aan ontvangsten wordt verrekend via het toekomstige systeemdienstentarief en maakt geen onderdeel uit van de omzet.

De omzet diensten marktfacilitering betreft de vergoeding voor de kosten voor het waarmerken van milieuvriendelijk geproduceerde elektriciteit, het uitvoeren van subsidieregelingen en de veiling van capaciteit van de buitenlandverbindingen.

De omzet overige diensten betreft met name de verhuur van ruimtes en glasvezels voor telecommunicatie en antenne-opstelpunten.

De rentebaten hebben met name betrekking op zekerheidstellingen en deposito's beursactiviteiten.

25. Kosten energie en vermogen

De kosten voor inkoop van energie en vermogen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Aansluit- en transportdiensten	78.092	51.247
Crossbordertariffs	22.766	10.873
Systeemdiensten	70.818	65.369
Handhaving energiebalans	28.800	47.708
	<u>200.476</u>	<u>175.197</u>

De kosten voor aansluit- en transportdiensten hebben betrekking op de inkoop van netverliezen, transportbeperkingen en blindvermogen.

De kosten voor crossbordertariffs betreffen de door Nederland verschuldigde vergoeding voor het gebruik van het buitenlandse transportnet. De kosten worden verrekend via het transportdienstentarief.

De kosten voor systeemdiensten hebben betrekking op de inkoop van regel- en reservevermogen, blackstartvoorzieningen en noodvermogen.

26. Kosten transportnetten en -systemen

De kosten van transportnetten en -systemen betreffen zowel de kosten van exploitatie van de transportnetten, alsmede de kosten voor onderhoud van systemen ten behoeve van de primaire bedrijfsprocessen en zijn als volgt gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Systemen voor primaire bedrijfsprocessen	6.302	4.139
Onderhouds- en exploitatiekosten transportnetten	21.262	19.631
Vergoeding voor netten in eigendom van derden	5.136	12.617
Kosten werken voor derden	-	1.638
Vrijval/dotatie aan de voorziening milieu en amovering	-/- 65.283	500
	<u>-/- 32.583</u>	<u>38.525</u>

In 2009 had TenneT tot aan de overnamedatum van Nadine Netwerk B.V. een interimafpraak met Alliander N.V. dat de netten voor rekening en risico van Alliander N.V. werden geëxploiteerd (2008: interimafpraak met Enexis B.V. voor tien maanden en Alliander N.V. twaalf maanden). Dit heeft tot gevolg dat de onderhouds- en exploitatiekosten transportnetten in 2009 zijn toegenomen. TenneT heeft hier ook de onttrekking aan de voorziening verlieslatende taken verantwoord van -/- EUR 24 mln.

Tennet Holding heeft in 2009 een schattingswijziging doorgevoerd voor de bepaling van de voorziening milieu en amovering (zie ook hoofdstuk 4 'Belangrijkste schattingen en beoordelingen in de jaarrekening'). Dit heeft geleid tot een gedeeltelijke vrijval van de voorziening milieu en amovering.

27. Personeelskosten

De personeelskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Salarissen	63.042	43.551
Sociale lasten	6.340	2.761
Pensioenlasten	8.165	5.417
Overige personeelskosten	3.891	3.441
Dotatie voorziening personeel	1.259	463
Geactiveerde productie voor het eigen bedrijf	-/- 21.793	-/- 8.384
	<u>60.904</u>	<u>47.249</u>

In 2009 bedroeg het gemiddeld aantal medewerkers 933 fte (2008: 626 fte), waarvan 861 fte werkzaam in Nederland (2008: 584 fte).

Bezoldiging van bestuurders en commissarissen

In onderstaand overzicht wordt een opgave gedaan van de bezoldiging van bestuurders en commissarissen voor zover die ten laste zijn gekomen van de vennootschap.

De bezoldiging bestuurders en commissarissen voor de werkzaamheden voor zowel TenneT Holding B.V. als TenneT TSO B.V. wordt als volgt gespecificeerd:

(x EUR 1.000)		Honorarium vast	Honorarium variabel	Pensioen- premies	Totaal
Totaal	2009	744	177	270	1.191
	2008	690	147	175	1.012

De variabele beloning is gebaseerd op het bereiken van vooraf vastgestelde doelstellingen in het verslagjaar.

Beloningen aan bestuurders voor commissariaten in gelieerde rechtspersonen, komen toe aan de vennootschap.

De bezoldiging van commissarissen van de vennootschap wordt jaarlijks geïndexeerd en is als volgt:

(x EUR 1.000)		Vaste vergoeding	Commissie vergoeding	Totaal 2009	Vaste vergoeding	Commissie vergoeding	Totaal 2008
Totaal		100	16	116	97	16	113

28. Afschrijving op activa

De afschrijvingen op activa kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Afschrijving immateriële activa	9.422	4.934
Afschrijving materiële vaste activa	89.746	64.602
Boekwinst/-verlies van desinvesteringen	1.537	-/- 10.041
	<u>100.705</u>	<u>59.495</u>

De bijzondere waardeverminderingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Malus NorNed-kabel	-	10.000
Impairment Blindstroom Compensatie Middelen	5.433	-
Impairment goodwill APX GAS Zeebrugge B.V.	-	1.678
	5.433	11.678

De Energiekamer heeft voorwaarden verbonden aan de vergoeding van de kosten van de NorNed-kabel. In 2008 heeft een initiële afrekening plaatsgevonden. In deze afrekening is rekening gehouden met een malus van EUR 10 mln. TenneT heeft besloten om de Blindstroom Compensatie Middelen voor Eindhoven en Dodewaard niet meer af te bouwen op basis van een beoordeling op de laagst maatschappelijke kosten. Voor het deel van de onderhandenwerkpositie waarvoor TenneT inschat deze niet ergens anders te kunnen gebruiken, heeft TenneT deze afgewaardeerd.

29. Overige bedrijfskosten

De overige bedrijfskosten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Huisvestings- en kantoorkosten	12.681	8.130
Advieskosten	5.464	9.453
Inhuur personeel	26.313	25.604
Reis- en verblijfkosten	6.826	4.666
Onderzoekskosten	6.124	2.194
Overige bedrijfskosten	32.147	6.255
	89.555	56.302

De kosten inhuur personeel worden mede veroorzaakt door tijdelijk personeel, vooruitlopend op invulling van vacatures. Deze vacatures ontstaan als gevolg van overname van het beheer van 110 kV- en 150 kV-netten, alsook door een toename in het investeringsprogramma.

TenneT heeft onder de overige bedrijfskosten de kosten die samenhangen met de overname van transpower stromübertragungs GmbH verantwoord ad EUR 14,9 mln.

Onder de overige bedrijfskosten zijn de volgende kosten met betrekking tot de honoraria van de accountant verantwoord. De honoraria betreffen zowel de kosten van PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. als die van andere PricewaterhouseCoopers netwerk firms:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Controle van de jaarrekening	598	576
Andere controlewerkzaamheden	272	450
Fiscale advisering	1.148	268
Overige dienstverlening	732	265
	<u>2.750</u>	<u>1.559</u>

30. Financieringsbaten en -lasten

De financieringsbaten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Rente op bedrijfsmiddelen in uitvoering	12.897	11.854
Rentebaten op zekerheidstellingen beursactiviteiten	6.003	7.784
Overige rentebaten	3.197	8.715
Waardemutatie financiële instrumenten:		
- Interest Rate Swaps	-/- 1.157	-/- 1.167
Rentebaten	<u>20.940</u>	<u>27.186</u>

De rentebaten over de middelen die in beheer zijn gegeven bij de Stichting Beheer Doelgelden Landelijk Hoogspanningsnet en over de subsidiegelden MEP, zijn rechtstreeks aan de desbetreffende middelen toegevoegd en bedragen EUR 5,6 mln (2008: EUR 15,6 mln).

De financieringslasten kunnen als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Leningen en kredietfaciliteiten	28.871	14.668
Rentelasten op deposito's beursactiviteiten	203	7.763
Rentelasten op zekerheidstellingen beursactiviteiten	6.003	7.784
Overige rentelasten	16.950	5.926
Rente op voorzieningen	1.355	2.946
Rentelasten	<u>53.382</u>	<u>39.087</u>

De gemiddelde effectieve rente over de langlopende leningen in 2009 bedraagt 3,9% (2008: 3,9%).

31. Belasting

De belasting over de winst voor belastingen wijkt af van de te verwachten belasting op basis van het tarief. In onderstaande tabel is dit verschil nader toegelicht:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Resultaat voor belasting	107.155	69.913
Bij resp. af aandeel in het resultaat van deelnemingen	-/- 1.929	-/- 902
	105.226	69.011
Belasting op basis van het gemiddelde tarief	26.669	17.709
Niet gewaardeerde verliezen	67	61
Vennootschapsbelasting voorgaande jaren	204	-/- 400
Niet in aftrek te nemen bedragen	6.770	404
Niet belastbare winst	106	-/- 43
Effect tariefswijziging in de waardering van de latentie	-	-
	33.816	17.731

De belastingdruk op het resultaat 2009 volgens de geldende tarieven bedraagt 25,4% (2008: 25,7%). De belastingdruk is als volgt samengesteld:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Latent verschuldigde belastingen	32.809	-/- 4.665
Direct verschuldigde belastingen	1.007	22.396
	33.816	17.731

De niet in aftrek te nemen bedragen betreffen kosten/opbrengsten die samenhangen met de acquisities van transpower stromübertragungs GmbH, TenneT TSO E B.V., HS Netten Zeeland B.V. en Nadine Netwerk B.V.

32. Resultaat deelnemingen

(x EUR 1.000)	2009	2008
Waardemutatie HGRT S.A.S.	-/- 71	478
Waardemutatie Belpex S.A.	2.000	400
Overige	-	24
	1.929	902

33. Acquisities

TenneT TSO B.V.

In 2009 heeft TenneT TSO B.V. een drietal acquisities gedaan. Het betreft de overname van de netten TenneT TSO E B.V., Nadine Netwerk B.V. en HS Netten Zeeland B.V. Door deze overnames heeft TenneT alle netten vanaf 110 kV in haar eigendom met uitzondering van die netten waar cross-border leases op rusten.

De acquisities zijn als volgt verwerkt in de jaarrekening:

(x EUR 1.000)	HS Netten Zeeland B.V.	TenneT TSO E B.V.	Nadine Netwerk B.V.	Totaal
Materiële vaste activa	49.387	301.935	343.323	694.645
Immateriële activa	1.336	40.708	22.354	64.398
Goodwill	1.296	186	1.791	3.273
Onderhandenwerk	-	7.662	4.520	12.182
Totaal	52.019	350.491	371.988	774.498

HS Netten Zeeland B.V., TenneT TSO E B.V. en Nadine Netwerk B.V. hebben in 2009 met respectievelijk EUR 8,5 mln, EUR 47,0 mln en EUR 26,4 mln bijgedragen in de omzet. Als de acquisities van Nadine Netwerk B.V. plaats had gevonden op 1 januari dan was de bijdrage aan de omzet EUR 45,2 mln geweest. De omzet van HS Netten Zeeland B.V. en TenneT TSO E B.V. is voor het gehele jaar verantwoord.

NOVEC B.V.

In 2009 heeft NOVEC B.V. een acquisitie gedaan van T-Mobile, zijnde 301 antenne-installaties (sites) in hoogspanningsmasten per 4 maart 2009. Ultimo 2009 heeft NOVEC B.V. een aantal van deze sites verkocht en heeft deze verkoop eenmalig EUR 0,3 mln bijgedragen aan de omzet. Vanaf 2010 zullen deze verkochte sites op jaarbasis substantieel EUR 0,2 mln bijdragen aan de omzet.

De acquisitie is als volgt verwerkt in de jaarrekening:

(x EUR 1.000)	301 sites
Materiële vaste activa	1.874
Goodwill	1.593
Voorzieningen	-/- 2.663
Verplichting T-Mobile	-/- 500
Nog te betalen kosten	-/- 304
Totaal	-

34. Nadere toelichting op segmenten

De informatie wordt gesegmenteerd naar activiteiten van de groep. De bedrijfssegmenten weerspiegelen de management-structuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden: gereguleerd netbeheer en overige activiteiten.

De grondslagen voor waardering en resultaatbepaling van de segmenten wijken niet af van de grondslagen die in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd.

De activa, verplichtingen, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan deze segmenten kunnen worden toegerekend.

De vennootschap behaalde in 2009 en 2008 ten minste 10% van haar omzet bij enkele klanten. Het segment gereguleerd netbeheer heeft volledig betrekking op Nederland in zowel 2009 als in 2008.

2009 (x EUR mln)	Gereguleerd netbeheer	Totaal overige activiteiten	Eliminaties overige activiteiten	Totaal
Activa	2.612,4	1.575,3	617,7	3.570,0
Verplichtingen	1.995,0	847,4	-	2.842,4
Eigen vermogen	617,4	727,9	617,7	727,6
Passiva	2.612,4	1.575,3	617,7	3.570,0
Omzet	524,0	38,1	-	562,1
Kosten	406,8	50,1	-	456,9
Belasting	33,8	-	-	33,8
Resultaat deelnemingen	0,1	1,8	-	1,9
Winst na belasting	83,5	-/- 10,2	-	73,3
Acquisities	774,5	-	-	774,5
Bijzondere waardeverminderingen	5,4	-	-	5,4

2008 (x EUR mln)	Gereguleerd netbeheer	Totaal overige activiteiten	Eliminaties overige activiteiten	Totaal
Activa	1.885,5	1.558,6	557,7	2.886,5
Verplichtingen	1.328,1	893,0	-	2.221,1
Eigen vermogen	557,4	665,6	557,7	665,4
Passiva	1.885,5	1.558,6	557,7	2.886,5
Omzet	426,1	43,2	-	469,4
Kosten	367,6	32,7	-	400,3
Belasting	14,5	3,2	-	17,7
Resultaat deelnemingen	0,5	0,4	-	0,9
Winst na belasting	44,5	7,7	-	52,2
Acquisities	-	43,6	-	43,6
Bijzondere waardeverminderingen	10,0	1,7	-	11,7

Het segment 'overige' omvat met name de omzet en kosten van APX B.V. en NOVEC B.V. Beide leveren een positieve bijdrage aan het resultaat. Daarnaast is in 2009 door TenneT Holding een bedrag van EUR 14,9 miljoen aan eenmalige kosten genomen. Dit betreft de acquisitiekosten voor de aankoop van transpower stromübertragungs GmbH. De acquisitie zal in 2010 bijdragen aan het resultaat van de groep.

35. Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

(Meerjarige) financiële verplichtingen

Per 31 december 2009 zijn ter zake van de materiële vaste activa voor EUR 193 mln (2008: EUR 139,4 mln) verplichtingen aangegaan.

In 2007 is het besluit genomen tot de aanleg van de kabel naar Groot-Brittannië. De totale investeringswaarde bedraagt naar verwachting ruim EUR 588 mln, waarvan 50% voor rekening van TenneT. Inmiddels zijn voor circa EUR 525 mln overeenkomsten met derden afgesloten waarvan een groot gedeelte al op de balans is terug te vinden.

TenneT heeft diverse garanties verstrekt tot zekerheid van de helft van de betalingsverplichtingen van BritNed Development Ltd. uit het kabelcontract.

In 2008 heeft TenneT TSO met NKT een contract afgesloten ter waarde van EUR 71 mln ten behoeve van de verbinding Wateringen-Bleiswijk. Eind 2009 bedraagt voor TenneT TSO de resterende verplichting EUR 40,5 mln (2008: EUR 49,8 mln).

TenneT TSO heeft met grondeigenaren zakelijke recht- en erfpachtovereenkomsten afgesloten voor het gebruik van percelen ten behoeve van stations, lijnen en ondergrondse kabels. De jaarlijkse kosten met betrekking tot deze overeenkomsten bedragen EUR 2,3 mln (2008 EUR 2,3 mln).

De totale operationele leaseverplichting die voortvloeit uit de operationele leases van kantoren en auto's is als volgt:

	<1 jaar	1-5 jaar	>5 jaar	Totaal
Per 31 december 2009	5.869	9.345	-	15.214
Per 31 december 2008	3.071	8.999	-	12.070

In november 2007 is, onder voorbehoud van goedkeuring door Provinciale Staten, overeenstemming bereikt met de provincies Groningen, Drenthe en Overijssel over de instandhouding en opwaardering van de bestaande 220 kV-lijn Zwolle-Vierverlaten. Onderdeel van de overeenstemming is de handhaving van het tracé tussen Zwolle en Hoogeveen. Voor het handhaven van dit tracé is een compensatiebedrag afgesproken van EUR 10 mln voor projecten die de natuur en het landschap van Drenthe en Overijssel versterken. TenneT is voornemens dit bedrag op te nemen in de aanmerkelijke investeringen.

Voorwaardelijke verplichtingen

TenneT is de verplichting aangegaan om op termijn haar hoofdkantoor te verkopen en de nieuwbouw te huren.

Voorwaardelijke rechten

TenneT heeft ultimo 2009 voor EUR 120,6 mln (2008: EUR 78,7 mln) aan bankgaranties ontvangen.

Zekerheidstellingen

Ten gunste van APX B.V. en APX Commodities Ltd. zijn door de participanten op de energiebeurzen ter dekking van hun handelsposities garanties en zekerheidstellingen afgegeven ten bedrage van EUR 729 mln (2008: EUR 803 mln).

Ten gunste van TenneT TSO zijn door programmamaverantwoordelijke bedrijven in het kader van de handhaving van de energiebalans voor EUR 30,2 mln (2008: EUR 30,1 mln) bankgaranties afgegeven.

TenneT Holding heeft voor de verplichtingen BritNed jegens National Grid Electricity Transmission (NGET) uit de aansluitovereenkomst een concerngarantie verstrekt met een maximum van GBP 29,0 mln voor de periode 1 oktober 2009 tot en met 1 maart 2010.

Behalve genoemde niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen bestaan er nog andere rechten en verplichtingen die gezien de omvang niet afzonderlijk zijn vermeld.

Beëindiging activiteiten

Besloten is tot beëindiging van TSO Auction B.V. Per november 2009 zijn de auction activiteiten door CASC-CWE S.A. (Capacity Allocation Service Centre for the Central West-European Electricity market) overgenomen van TSO-Auction. Tot eind 2009 heeft TSO-Auction de facturering van de jaarveilingen 2009 verzorgd. In de loop van 2010 zal TSO-Auction worden geliquideerd. De eerste maanden blijft TSO-Auction nog operationeel beschikbaar als back-up voor CASC-CWE.

De minister van Economische Zaken heeft op 13 juli 2007 besloten om de uitvoering van de Stimuleringsregeling Duurzame Energieproductie (SDE) bij haar eigen agentschap SenterNovem te beleggen en tevens de MEP-regeling daar onder te brengen. Dit betekent dat de bedrijfsactiviteiten van EnerQ B.V. per 1 januari 2009 zijn overgenomen door SenterNovem. EnerQ is in 2009 geliquideerd.

De jaarrekeningen van TSO Auction B.V. is als gevolg hiervan opgesteld op liquidatiegrondslagen. Bovenstaande besluiten hebben niet geleid tot afwaardering van activa.

36. Gebeurtenissen na balansdatum

TenneT Holding B.V. heeft op 9 februari 2010 EUR 1,5 miljard aan obligaties uitgegeven.

TenneT heeft op 25 februari 2010 de Duitse onderneming transpower stromübertragungs GmbH overgenomen. De transactie werkt economisch terug tot 1 januari 2010. De totale koopprijs die met de transactie is gemoeid bedraagt EUR 1.069 miljoen.

De transactie wordt behandeld in overeenstemming met IFRS 3 'Business Combinations'. De koopprijs is indicatief toegewezen aan alle gekochte activa en schulden, gebaseerd op de fair value hiervan per 1 januari 2010. De indicatieve allocatie van de koopprijs aan activa-componenten laat een goodwill zien van EUR 78,1 miljoen. Deze goodwill ziet met name op specifieke kostenvoordelen die kunnen worden behaald als gevolg van de transactie.

De fair values en de uiteindelijk resterende goodwill kunnen worden aangepast tot 31 december 2010, gebaseerd op eventueel aanvullende informatie die in deze periode wordt verkregen met betrekking tot de overgenomen activa en schulden.

Indicatieve PPA transpower (x EUR mln)	Boekwaarde	Fair Value
Koopprijs		1069,1
Materiële vaste activa	996,4	1.333,0
Vlottende activa	956,5	956,5
Cash & cash pooling	333,0	333,0
Overige activa	10,0	10,0
Totaal activa	2.295,9	2.632,5
Vlottende activa	1.326,8	1.326,8
Overige voorzieningen	108,2	108,2
Latente belastingen	106,0	206,4
Totaal passiva	1.541,0	1.641,4
Totaal netto activa		991,0
Koopprijs		1.069,1
Totaal netto activa		991,0
Indicatieve goodwill		78,1

Enkelvoudige balans per 31 december 2009 voor resultaatbestemming

(x EUR 1.000)

ACTIVA	Ref.	31 december 2009	31 december 2008
Vaste activa			
Investerings in groepsmaatschappijen	38	659.357	594.446
Minderheidsdeelnemingen	39	1.900	900
Latente belastingvordering		404	-
Vordering op groepsmaatschappijen	40	158.090	83.123
		819.751	678.469
Vlottende activa			
<i>Vorderingen</i>			
Debiteuren en overige vorderingen		89	119
Vennootschapsbelasting		14.546	-
Vordering op groepsmaatschappijen	40	2.809	12.995
		17.444	13.114
Financiële activa	41	2.176	3.493
<i>Liquide middelen</i>		1.042	3.858
		840.413	698.934

(x EUR 1.000)

EIGEN VERMOGEN EN VERPLICHTINGEN

	Ref.	31 december 2009	31 december 2008
Eigen vermogen	42		
Aandelenkapitaal		100.000	100.000
Herwaarderingsreserve		138.575	149.152
Afdekkingreserve		-/- 2.090	-/- 1.476
Reserve koersverschillen		-/- 2.766	-/- 3.417
Algemene reserve		408.904	357.475
Reserve deelnemingen		5.848	4.899
Resultaat boekjaar		72.066	51.801
		720.537	658.434
Langlopende verplichtingen			
Leningen	43	40.000	-
		40.000	-
Kortlopende verplichtingen			
Leningen	43	60.000	10.000
Schulden aan financiële instellingen	44	-	23.985
Schulden groepsmaatschappijen	45	-	1.051
Vennootschapsbelasting		-	1.711
Derivate financiële instrumenten	46	3.761	3.493
Crediteuren en overige schulden		16.115	260
		79.876	40.500
		840.413	698.934

Enkelvoudige winst- en verliesrekening over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	Ref.	2009	2008
Saldo overige baten en lasten na belasting		-/- 18.196	4.128
Resultaat deelnemingen na belasting	47	90.262	48.551
Resultaat na belasting		72.066	52.679
<i>Overige baten en lasten</i>			
Koersverschillen		651	-/- 2.621
Reële waardemutatie		-/- 824	-/- 5.141
Belasting op reële waardemutatie		210	1.310
		37	-/- 6.452
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		72.103	46.227

Mutatieoverzicht van het eigen vermogen over het jaar 2009

(x EUR 1.000)

	Gestort en opgevraagd kapitaal	Afdekking- reserve	Herwaar- derings- reserve	Reserve koersver- schillen	Reserve deelneming	Algemene reserve	Resultaat boekjaar	Totaal			
Stand per 1 januari 2008	100.000	2.355	159.729	-/-	796	4.021	324.847	49.051	639.207		
Resultaat over het jaar											
Winstverdeling 2007	-	-	-	-	-	49.051	-/-	49.051	-		
Netto resultaat 2008	-	-	-	-	-	-	52.679		52.679		
Overige baten en lasten											
Koersverschillen	-	-	-	-/-	2.621	-	-	-	-/- 2.621		
Toevoeging aan reserve deelnemingen	-	-	-	-	878	-/-	878	-	-		
Reële waardetoeename	-	-/-	5.141	-	-	-	-	-	-/- 5.141		
Belasting op reële waardetoeename	-	1.310	-	-	-	-	-	-	1.310		
Realisatie herwaardering	-	-	-/-	10.577	-	-	10.577	-	-		
Totaal resultaat 2008	-	-/-	3.831	-/-	10.577	-/-	2.621	878	58.750	3.628	46.227
Transacties met aandeelhouders											
Dividend 2007	-	-	-	-	-	-	-/-	27.000	-	-/-	27.000
Stand per 1 januari 2009	100.000	-/-	1.476	149.152	-/-	3.417	4.899	356.597	52.679	658.434	
Resultaat over het jaar											
Winstverdeling 2008	-	-	-	-	-	52.679	-/-	52.679	-		
Netto resultaat 2009	-	-	-	-	-	-	72.066		72.066		
Overige baten en lasten											
Koersverschillen	-	-	-	651	-	-	-	-	651		
Toevoeging aan reserve deelnemingen	-	-	-	-	949	-/-	949	-	-		
Reële waardetoeename	-	-/-	824	-	-	-	-	-	-/- 824		
Belasting op reële waardetoeename	-	210	-	-	-	-	-	-	210		
Realisatie herwaardering	-	-	-/-	10.577	-	-	10.577	-	-		
Totaal resultaat 2009	-	-/-	614	-/-	10.577	651	949	62.307	19.387	72.103	
Transacties met aandeelhouders											
Dividend 2008	-	-	-	-	-	-	-/-	10.000	-	-/-	10.000
Stand per 31 december 2009	100.000	-/-	2.090	138.575	-/-	2.766	5.848	408.904	72.066	720.537	

Toelichting op de enkelvoudige balans en winst- en verliesrekening 2009

37. Grondslagen voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat

Algemeen

De enkelvoudige jaarrekening van TenneT Holding B.V. wordt opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW. Hierbij wordt gebruikgemaakt van de door artikel 2:362 lid 8 BW geboden mogelijkheid om in de enkelvoudige jaarrekening de grondslagen van waardering en resultaatbepaling (waaronder begrepen de grondslagen voor presentatie van financiële instrumenten als eigen of vreemd vermogen) toe te passen die ook in de geconsolideerde jaarrekening worden gehanteerd.

Op grond van artikel 402 van Boek 2 BW wordt de enkelvoudige winst- en verliesrekening in verkorte vorm gepresenteerd.

Directieverslag

Het directieverslag is opgenomen op pagina 2 tot en met 89.

Vergelijkende cijfers

De gehanteerde grondslagen voor waardering en voor resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven.

De grondslagen voor de waardering van de activa en passiva en voor de bepaling van het resultaat van de enkelvoudige jaarrekening, zijn gelijk aan die voor de geconsolideerde jaarrekening. Voor deze grondslagen wordt verwezen naar de op pagina 98 tot en met 115 opgenomen algemene toelichting op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening.

In deze toelichting worden aanvullingen op de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening vermeld.

38. Investerings in groepsmaatschappijen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen en andere maatschappijen waarin TenneT overheersende zeggenschap kan uitoefenen of waarover zij de centrale leiding heeft, worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde.

De nettovermogenswaarde wordt bepaald door de activa, voorzieningen en schulden te waarderen en het resultaat te berekenen volgens de grondslagen die worden gehanteerd in de geconsolideerde jaarrekening.

Het verloop van de investeringen in groepsmaatschappijen is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Boekwaarde per 1 januari	594.446	589.592
Kapitaaluitbreidingen	481	11.401
Koersverschillen	651	-/- 2.671
Minderheidsbelang	-	297
Aandeel in het resultaat	89.262	48.351
Overige mutaties	-/- 12	-/- 521
Verkoop	-	-/- 1.149
Mutatie afdekkingreserve	568	-/- 4.061
Dividenduitkering	-/- 26.039	-/- 46.793
Boekwaarde per 31 december	659.357	594.446

De investeringen in groepsmaatschappijen hebben betrekking op de rechtspersonen die in de consolidatie zijn betrokken: TenneT TSO B.V., APX B.V., NOVEC B.V., NLink International B.V., New Values B.V., TenneT TSO Duitsland B.V., TenneT Orange B.V., TransTenneT B.V. en Relined B.V. Deze deelnemingen zijn gewaardeerd overeenkomstig de grondslagen van TenneT.

Er is door TenneT TSO een aansprakelijkheidsverklaring zoals bedoeld in artikel 403 van BW 2 titel 9 afgegeven ten behoeve van B.V. Transportnet Zuid-Holland met ingang van 18 december 2003 en ten behoeve van Saranne B.V. met ingang van 1 januari 2007.

39. Minderheidsdeelnemingen

Deze post betreft de deelname van TenneT Holding B.V. in ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. en Belpex S.A.

ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. is een elektriciteitsbeurs voor langetermijncontracten in Nederland en België. Het aandeel van TenneT Holding B.V. in ENDEX European Energy Derivates Exchange N.V. heeft TenneT Holding in 2008 verkocht aan APX B.V.

Belpex S.A., de elektriciteitsbeurs in België, is in 2005 opgericht. TenneT houdt 18,3% van de aandelen (direct: 10%, indirect via APX B.V. en HGRT: 8,3%). Doordat geen significante invloed kan worden uitgeoefend op het beleid, is de deelneming als minderheidsdeelneming aangemerkt. De minderheidsdeelnemingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij de waardemutatie wordt verwerkt in de winst- en verliesrekening. De reële waarde is ontleend aan de contante waarde van de toekomstige kasstromen. De kasstromen zijn ontleend aan langetermijnplannen waarop een disconteringsvoet is toegepast van circa 10% voor belasting en zijn contant gemaakt tegen rentepercentages die de risico's van de activiteiten reflecteren.

Het verloop van de minderheidsdeelnemingen is als volgt:

(x EUR 1.000)	2009	2008
Boekwaarde per 1 januari	900	2.040
Verkoop ENDEX European Energy Derivatives Exchange N.V.	-	-/- 1.340
Waardemutatie (Belpex S.A.)	1.000	200
Boekwaarde per 31 december	1.900	900

TenneT Holding B.V. onderkent, naast de in de consolidatie opgenomen entiteiten, de bestuurders en commissarissen van de vennootschap en de minderheidsdeelnemingen, geen andere verbonden partijen. Aan de minderheidsdeelnemingen zijn in het boekjaar diensten verleend ten bedrage van EUR 0 mln (2008: EUR 1,1 mln). Deze transacties hebben plaatsgevonden tegen zakelijke condities.

40. Vordering op groepsmaatschappijen

(x EUR 1.000)	2009	2008
NLink International B.V.	149.130	83.339
NOVEC B.V.	10.641	9.907
Overige	1.128	2.872
Stand per 31 december	160.899	96.118
Langlopend	158.090	83.123
Kortlopend	2.809	12.995
Totaal	160.899	96.118

41. Derivate financiële instrumenten

(x EUR 1.000)	2009	2008
Valutatermijntransacties	-	3.493
Forward Starting Interest Rate Swaps	2.176	-
Stand per 31 december	2.176	3.493

Valutatermijntransacties

De valutatermijntransacties hebben betrekking op de positie in GBP die voortvloeit uit de investeringskasstromen voor de aanleg van de kabel naar Groot-Brittannië en zijn afgesloten om de koers te fixeren. De contractwaarde op 31 december 2009 is nihil (2008: EUR 15,2 mln). TenneT Holding heeft in 2008 haar derivaat intern doorgezet naar NLink.

Forward Starting Interest Rate Swaps

De Forward Starting Interest Rate Swaps (FSIRS) zijn afgesloten teneinde het risico van toekomstige rentevolatiliteit af te dekken voor in 2010 uit te geven schuldpapieren. De vaste rentecomponent in de FSIRS varieert tussen 2,80% en 3,68% afhankelijk van de looptijd (vijf jaar of tien jaar) van de afgesloten FSIRS. De FSIRS worden in 2010 voortijdig beëindigd op basis van de uitgiftedatum van de schuldpapieren. De reële waarde van de FSIRS-contracten is bepaald aan de hand van discounted cashflow waarderingstechnieken, gebaseerd op de marktcondities op balansdatum.

42. Eigen vermogen

Geplaatst en gestort kapitaal

Op balansdatum bedraagt het maatschappelijk kapitaal van de vennootschap EUR 500 mln, verdeeld in één miljoen aandelen van EUR 500,- elk. Hiervan zijn 200.000 aandelen geplaatst en gestort. Dit is gedurende het verslagjaar niet gewijzigd.

Herwaarderingsreserve

De herwaarderingsreserve heeft betrekking op de materiële vaste activa met betrekking tot het landelijk hoogspanningsnet van TenneT TSO B.V. Bij de implementatie van IFRS per 1 januari 2004 is gebruikgemaakt van de reële waarde uitzondering in IFRS 1. Daarbij is het eenmalig toegestaan om op transitiedatum de materiële vaste activa te waarderen tegen de reële waarde die vanaf die datum geldt als de 'veronderstelde kostprijs'. In de herwaarderingsreserve is het deel van herwaardering van de materiële vaste activa als gevolg van de toepassing van de reële waarde, onder aftrek van de latente belastingverplichting, opgenomen.

Afdekkingreserve

De afdekkingreserve heeft betrekking op de veranderingen in de reële waarde van de Interest Rate Swap die via het eigen vermogen zijn verwerkt.

Reserve koersverschillen

De reserve koersverschillen heeft betrekking op de omrekening van de buitenlandse deelnemingen in Groot-Brittannië, inclusief de goodwill.

Reserve deelnemingen

De reserve deelnemingen heeft betrekking op de waardeinstijging van de minderheidsdeelneming Belpex S.A. en de waardeinstijging/-daling van Holding de Gestionnaires de Réseaux de Transport S.A.S. waarvan TenneT geen uitkering kan bewerkstelligen.

De herwaardingsreserve, afdekkingreserve, reserve koersverschillen en de reserve deelnemingen zijn niet vrij uitkeerbaar.

43. Leningen

TenneT Holding had op balansdatum twee leningen. Een langlopende lening van EUR 40 mln tegen een rente van 3,31% en een kortlopende lening van EUR 60 mln met een rentepercentage van 1,30%.

44. Schulden aan financiële instellingen

Dit betreft opgenomen krediet bij banken.

45. Schulden groepsmaatschappijen

Dit betreft een schuld aan TenneT TSO B.V.

46. Derivate financiële instrumenten

(x EUR 1.000)	2009	2008
Valutatermijntransacties	-	3.493
Forward Starting Interest Rate Swaps	3.761	-
Stand per 31 december	3.761	3.493

Valutatermijntransacties

De valutatermijntransacties hebben betrekking op de positie in GBP die voortvloeit uit de investeringskasstromen voor de aanleg van de kabel naar Groot-Brittannië en zijn afgesloten om de koers te fixeren. De contractwaarde bedraagt per 31 december 2009 EUR 0 mln (2008: EUR 15,2 mln). De valutatermijntransacties zijn geëxpireerd in 2009. TenneT Holding heeft vanaf 2008 haar derivaat intern doorgezet naar NLink International B.V.

Forward Starting Interest Rate Swaps

De Forward Starting Interest Rate Swaps (FSIRS) zijn afgesloten teneinde het risico van toekomstige rentevolatiliteit af te dekken voor in 2010 uit te geven schuldpapieren. De variabele rente van de uit te geven schuldpapieren is gebaseerd op EURIBOR. De vaste rentecomponent in de FSIRS varieert tussen 3,0125% en 3,68% afhankelijk van de looptijd (vijf jaar of tien jaar) van de afgesloten FSIRS. De FSIRS worden in 2010 voortijdig beëindigd op basis van de uitgiftedatum van de schuldpapieren. De reële waarde van de FSIRS-contracten is bepaald aan de hand van discounted cashflow waarderingstechnieken, gebaseerd op de marktcondities op balansdatum.

TenneT TSO B.V. heeft per 17 september 2009 het derivaat doorgeschoven naar TenneT Holding B.V. omdat op TenneT Holding B.V. de schuldpapieren worden uitgegeven.

47. Aandeel in het resultaat van deelnemingen

Het aandeel in het resultaat van deelnemingen kan als volgt worden gespecificeerd:

(x EUR 1.000)	2009	2008
TenneT TSO B.V.	83.325	44.440
APX B.V.	2.979	3.466
NOVEC B.V.	5.762	1.036
NLink International B.V.	-/- 2.826	-/- 818
Overige mutaties	22	227
	89.262	48.351
Belpex S.A.	1.000	200
	90.262	48.551

48. Verbonden partijen

Alle deelnemingen in groepsmaatschappijen toegelicht in paragraaf 39 worden aangemerkt als verbonden partij.

De langlopende vordering op groepsmaatschappijen betreft voornamelijk een vordering op NLink International B.V.

Gedurende het verslagjaar waren geen werknemers in dienst bij de vennootschap.

Arnhem, 26 april 2010

Directie TenneT Holding B.V.

ir. J.M. Kroon MBA
ir. B.G.M. Voorhorst MBA
drs. W.A. Keus RA

Raad van commissarissen

ir. R.E. Selman
dr. ir. A.W. Veenman
drs. C. Griffioen RA
drs. J.F.T. Vugts
drs. J.F. van Duyne

Overige gegevens

Winstbestemming

De winstbestemming is geregeld in artikel 38.3 van de statuten. De tekst daarvan luidt:

Van de winst die is overgebleven na toepassing van het bepaalde in lid 2, kan de raad van bestuur onder goedkeuring van de raad van commissarissen een zodanig gedeelte reserveren als hij noodzakelijk acht voor de financiering van investeringen voor de vervulling van de wettelijke taken van de vennootschap als netbeheerder, zoals onderhoud, uitbreidingen en milieu. Voor zover deze winst niet wordt gereserveerd, staat zij ter vrije beschikking van de algemene vergadering. Bij de berekening van het winstbedrag, dat op ieder aandeel zal worden uitgekeerd, komt slechts het bedrag van de verplichte storting op het nominale bedrag van de aandelen in aanmerking. Bij staking van stemmen over uitkering of reservering van winst wordt de winst waarop het voorstel betrekking heeft, gereserveerd.

De directie stelt voor om het resultaat over 2009 als volgt te verdelen (x EUR 1.000):

Toevoeging aan de ingehouden winsten	61.066
Dividend voorstel	11.000
Resultaat na belasting	72.066

De winstbestemming is niet verwerkt in de jaarrekening.

Accountantsverklaring

De accountantsverklaring is opgenomen op pagina 165 en 166 van deze jaarrekening.

Accountantsverklaring

Aan de aandeelhouder en Raad van Commissarissen van TenneT Holding B.V.

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de jaarrekening 2009 van TenneT Holding B.V. te Arnhem gecontroleerd. De jaarrekening omvat de geconsolideerde en de enkelvoudige jaarrekening. De geconsolideerde jaarrekening bestaat uit de geconsolideerde balans per 31 december 2009, de geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het geconsolideerde kasstroomoverzicht voor het jaar eindigend op 31 december 2009 en de toelichting, bestaande uit een overzicht van de belangrijkste grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen. De enkelvoudige jaarrekening bestaat uit de enkelvoudige balans per 31 december 2009, de enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2009 met de toelichting.

Verantwoordelijkheid van de directie

De directie van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW, alsmede voor het opstellen van het directieverslag in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersingssysteem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de vennootschap. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die de directie van de vennootschap heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel betreffende de geconsolideerde jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de geconsolideerde jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van TenneT Holding B.V. per 31 december 2009 en van het resultaat en de kasstromen over 2009 in overeenstemming met International Financial Reporting Standards zoals aanvaard binnen de Europese Unie en met Titel 9 Boek 2 BW.

Oordeel betreffende de enkelvoudige jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de enkelvoudige jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van TenneT Holding B.V. per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5, onder f BW melden wij dat het directieverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Arnhem, 26 april 2010

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. C.J.A.M. Romme RA

Colofon

Productie en eindredactie

Afdeling Communicatie TenneT, Arnhem

Tekst

Joost Bijlsma, IJsselstein

Rutger Vahl, Culemborg

Afdeling Communicatie TenneT, Arnhem

Vormgeving

Ronald Koopmans, Amsterdam

Fotografie

Kees Hummel, Amsterdam

Chris Pennarts, Montfoort

Theo Eusterbrock, Rheden

Marcel de Way, Zoetermeer

Opmaak en coördinatie

Imprima (Nederland) B.V., Amsterdam

Drukwerk

Drukkerij Roos en Roos, Arnhem

Aan de inhoud van dit jaarverslag kunnen geen rechten worden ontleend.

Op <http://jaarverslag.tennet.org> is een uitgebreide digitale versie van het jaarverslag te vinden. Via deze site kan op onderwerpen worden gezocht, een eigen verslag worden samengesteld en aanverwante links en artikelen worden gevonden. Daarnaast is op deze site het uitgebreide MVO-verslag te vinden.

Van deze uitgave is eveneens een digitale Engelstalige editie verschenen; deze is te vinden op <http://jaarverslag.tennet.org>. Hier is ook een Duitse pdf te vinden.

TenneT Holding B.V.

Utrechtseweg 310

Postbus 718

6800 AS Arnhem

Telefoon 026 373 17 17

Fax 026 373 11 12

E-mail servicecentrum@tennet.org

Website www.tennet.org

